

JUTRANJE NOVOSTI

Izhaja vsak dan zjutraj, izvzemši ponedeljke.

Mesečna naročnina:

v Ljubljani Din 10.—, po pošti Din 12.—, inozemstvo Din 20.—

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/I. — Telefon št. 213

Brzjavni naslov: „Novosti-Ljubljana“.

Upravništvo: Marijin trg št. 8. — Telefon št. 44.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

Pisemnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.

Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.238.

Današnja številka
obsega 12. strani

Učiteljski kongres

Bela Ljubljana sprejema danes v svoje naročje njene najdražje sinove in hčerke: narodne učitelje in učiteljice. Ni razlike med Srbi, Hrvati in Slovenci. Vsi smo eno. To svečano, sveto in nadvse vzvišeno misel so po osvoboditvi in ujedinjenju kot prvi med prvimi zapopadli učitelji, tihi kulturni orači naše jugoslovenske ledine. Učitelj je živo deloval za narodov blagor, ko je nadebudo živela in procvitala še povampirjena Avstro-Ogrska. Cestokrat je bil edini med onimi posamezniki, ki se niso ustrašili nobenih žrtev, niti ječe. In to naše učiteljstvo je znalo v najhujši nacionalni borbi vzdržati idealno zamišljeno falango proti vsem, ki so se upirali Resnici, Pravici in Svobodi...

Čuden slučaj je hotel, da se zbirajo danes v beli Ljubljani predstavniki dveh eminentno važnih poklicov: učitelji in novinarji. Enim je izročena vzgoja nežne mladine, drugim pa moralno-etično vodstvo širokih ljudskih mas. In tu moramo slovesno priznati, da gre učitelju in učiteljici prvenstvena vloga v vzgoji bodoče generacije.

Učitelj je tisti, ki vsa v nežno otroško dušo prve cvetke sodobne kulture in omike. Učitelju je dana prilika, spoznavati bodočega državljana v vseh njegovih krepostih in slabostih. Kongres jugoslovenskega učiteljstva nam daje priliko, spoznavati, kolike važnosti je za narod in državo baš učiteljski poklic. Sema, ki ga poseje učiteljstvo med mladino, ta cvet našega naroda, klike navadno v drugem, tretjem in petem kolenu z isto, neoporečno silo. Od učiteljstva torej, od njegove kvalitete, je odvisno, kakšna bo naša bodoča generacija. Nam je predvsem potrebna živa, sodobnemu življenju prilagojena šola. Pedagogija preživlja, kakor vsaka druga znanost, svoj proces čiščenja in napredovanja. Stare dogme se rušijo in na razvalinah predvojnih nazorov nastajajo nove potrebe. Učitelj je postal kratkoma veliki arbir med nastajajočo in v življenjskih borbah se nahajajočo generacijo.

Mi, Srbi, Hrvati in Slovenci koprimo za boljše, lepše bodočnostjo. Ona je odvisna od mladine. Kdo naj vzgoji ta mladi svet v duhu nove dobe? Učitelj in učiteljica. Ljudska šola je, o tem ni dvoma, temelj vse omike in nabrazbe. Živimo v času, ko slavi kruti materijalizem svoje orgije. Obenem vemo, da je bil učitelj poleg narodnega svečenika edini idealni prosvetitelj našega naroda. Njemu torej, čuvvarju naše zlate mladine in naših upov, velja go besede: Pojdite po začrtani poti, ručajte plevel surovosti in pohlepa po zemskih dobrinah in uživanju iz mladih src, negujte vse, kar je dobrega, varujte naše najdražje pred valom sovražstva in nepomirljivosti ter storite vse, kar je v vaših močeh, da dobimo zdravo, krepko, obenem pa plemenito generacijo delavnih, sposobnih pionirjev jugoslovenskega dela, kulture in napredka!

Danes so uprte oči naše celokupne kraljevine v belo Ljubljano. Učitelji in novinarji se tu posvetujejo o svojih stanovskih problemih. Vsa kraljevina pričakuje pozitivnih uspehov. Bodite uverjeni, srbski, hrvatski in slovenski učitelji, da so danes naše simpatije na vaši strani. Mi vas iskreno pozdravljamo in želimo, da obrodijo vaše delo na starodavnih tleh nekdanje Emone obilo lepih in nadvse zadovoljujočih rezultatov.

Bodite še enkrat pristrčno pozdravljeni vsi, ki ste prišli med obzidja bele, slovenske in jugoslovenske Ljubljane!

UČITELJSKI KONGRES.

Beograd, 4. avgusta. (B) Nocoj odidejo v Ljubljano na učiteljski kongres tudi ostali člani združenja. Zastopnik ministrstva prosvete na kongresu bo dr. Štefanović, načelnik občega oddelka, kot zastopnik oddelka za osnovni pouk pa bo fungiral g. Jova Jovanović, načelnik oddelka za osnovni pouk.

ZAROKA PRINCA PAVLA.

London, 4. avgusta. (B) Agencija „Reuter“ doznava iz pooblaščenega vira, da se je princ Pavle Karadjordjevič zaročil s princezino Cigo, najstarejšo hčerko grškega princa Nikola. Princezinja Olga je stara 20 let.

Konferenca za ureditev obmejnega prometa preložena.

Avstrijski delegati izostali.

Maribor, 4. avgusta. (P) Konferenca za ureditev obmejnega prometa med našo kraljevino in Avstrijo, ki bi se bila morala pričeti dne 3. t. m. v Mariboru, se je morala preložiti, ker avstrijske priprave za posvetovanja niso bile pravočasno dovršene in vsled tega tudi avstrijski delegati niso do-

speli na sestanek. Naša delagata, vladni svetnik dr. Vodopivec in carinski inspektor g. Fortić sta vsled tega odpotovala danes iz Maribora. Trenutno je še neznan, kdaj se vrši konferenca, domneva se pa, da kot kraj posvetovanj prihodnjič ne bo določen Maribor.

Odkrita teroristična organizacija na Jesenicah.

Beograd, 4. avgusta. (Z) Iz Ljubljane javljajo: Policija je prišla na Jesenice na sled veliki komunistični teroristični organizaciji, ki nosi naziv »Sokoje«. Policija je pridno zasledovala delo in kretanje članov organizacije vse do včeraj, ko je iznenada vdrla v stanovanje, v katerem so imeli člani organizacije tajno sejo in jih je vse aretirala. V tem stanovanju organizacije je policija našla cel arhiv, iz katerega se jasno razvidi, da so člani v

tesni zvezi z Moskvo. Iz dokumentov je razvidno, da je organizacija po navodilih iz Moskve pripravljala atentate na odlične osebnosti v naši državi. Dalje je ugotovljeno, da se je ta organizacija hotela razširiti na celo Slovenijo in je v to svrhu trošila ogromne vsote denarja, ki ga je dobivala od boljševikov. Organizacija je imela nalogo, da ne izbira sredstev v borbi s svojimi nasprotniki.

Po smrti predsednika Hardinga.

San Francisco, 3. avgusta. Truplo predsednika Hardinga bo zvečer s posebnim vlakom pod vojaškim spremstvom prepeljano v Washington. Pokopan bo predsednik Harding v Marionu. Pet zdravnikov, ki so Hardinga lečili, je izjavilo, da ga je zadela kap, ker je počila žila možganske baze. Smrt bi bila nastopila tudi brez zveze z zastrupitvijo z ribami. Sestra Hardingova je iz podobnega vzroka umrla. Kakor se zdi, je predsednik Harding že nekaj let trpel na poapnenčenju žil.

San Francisco, 4. avgusta. Vojaki, mornarji in veliko število osebnosti je spremljalo truplo predsednika Hardinga na kolodvor. Truplo dospe v Washington v torek.

Beograd, 4. avgusta. (Z) Namestnik ministra za zunanje posle g. Ljuba Nešić je posetil včeraj popoldne ameriškega poslanika, ter mu je v imenu naše vlade in ministrstva za zunanja dela izrazil sožalje. Vlada je ob-

enem izrazila brzjavno sožalje podpredsedniku ameriške Unije.

Berlin, 4. avgusta. »Berliner Tagblatt« objavlja vest iz Rima, da je vatičanske kroge nenadna smrt predsednika Hardinga nemilo zadela, ker so se z zaupniki umrlega predsednika dogovarjali o podrobnem reparacijskem načrtu, ki je šel za tem, doseči skupno izravnavo med vojnimi računi vseh udeležencev tako, da bi ostala kot edini upnik Amerika in kot edini dolžnik Nemčija. Zaupalo se je na to, da bi Amerika dovolila Nemčiji olajšave, ki bi ji omogočile finančno in gospodarsko vzpostavitev.

Plymouth, 4. avgusta. Predsednik Coolidge je dospel v Washington in prisegel na ustavo.

London, 4. avgusta. Reuterjev urad poroča iz Plymouth-a (Amerika): Podpredsednik Coolidge je novinarjem izjavil, da bo njegov cilj, politiko, s katero je začel Harding, izvesti v korist ameriškega ljudstva in ustreči odgovornosti Amerike, kjerkoli bi nastala.

Stavka na južni železnici končana.

Ljubljana, 4. avgusta. Opolnoči se je končala 24urna protestna stavka na južni železnici.

Beograd, 4. avgusta. (Z) V zadnji stavke je vlada odredila, da se izvede čim prej preiskava o vzroku stavke in se doženejo kolovodje in povzročitelji stavke. Minister za promet g. Velizar Janković je izjavil, da bo mobiliziral železničarje južne železnice, tudi če stavka preneha, še nadalje, dokler prometne razmere na našem ozemlju in na mejah to zahtevajo in dokler ne bo razvidno, kak rezultat bo imela stavka na Madžarskem. Minister za promet je izrazil, da mu pada v oči koincidenca stavke nameščencev južne železnice s stavko probujajočih se Madžarov.

Beograd, 4. avgusta. (B) Minister za notranje zadeve je dal naslednjo izjavo: Po končani stavki na južni železnici vlada sedaj na železnici povsod red. Skrajni čas je, da se že enkrat ve v naši državi, kaj se sme delati in kaj se ne sme.

Beograd, 4. avgusta. (Z) Organizacija bosanskih železničarjev je oddala poziv slovenskih železničarjev, da stopi v stavko. Na bosanskih progah so vlaki vozili normalno.

USPEH PROMETNE KONFERENCE NA BLEDU.

Beograd, 4. avgusta. (Z) Na prometni konferenci, ki je bila na Bledu med delegati Češkoslovaške, Italije, naše države in Avstrije ter uprave južne železnice, je podpisana konvencija o direktnem prometu tovarnih vozov med interesiranimi državami.

IZPUŠČEN NOVINAR.

Zagreb, 4. avgusta. (Z) Novinar Cvijić, urednik »Komunistične Borbe«, ki je bil pred nekaj dnevi aretiran zaradi govora na skupščini v Maksimiru, je bil spuščen predvčerajšnjim na svobodo.

Reško vprašanje.

Beograd, 4. avgusta. (Z) Včeraj je bilo objavljeno prvo poročilo o delu paritetne komisije, katere se z naše strani udeležujejo gg. dr. Otakar Ryoač, Šilović in Račić. Poročilo omenja, da je to prva seja po prekinjenju v Opatiji. Sedaj bo imela paritetna komisija vsak dan sejo v palači Ghigli. Poročilo ne omenja nič več, o čem se je razpravljalo na seji. Ta komunikacija je objavljen tudi v nekaterih italijanskih listih, a ni izdan od službene agencije.

Beograd, 4. avgusta. (Z) Zadnje dni se je vrnil v Beograd predsednik posvetovalne komisije dr. Matko Laginja. On se je interesiral za ureditev meje med Reko in Kastavom ter o vprašanju odškodnine Italije našemu prebivalstvu. Italijanske čete so namreč za časa okupacije Sušaka napravile tam posebno veliko škodo.

Vohunska afera.

Beograd, 4. avgusta. (B) Vohunska afera Andrioličeve in Avdagića ni ostala osamljena. Za njo je sledilo odkritje špijonaže Šobota in Lazarevića. Kakor javljajo, je v tej vohunski aferi zopet prijetih preko 50 oseb. O tej vohunski aferi govore, da je njen kolovodja nek davčni nastavljenec iz Kavadaru in Arsa Kujundžijević, sodni zvanik v Strumici. Razpredena mreža vohunstva je zganila poklicane organe, da podvzamejo energične korake za njeno preprečevanje. V ta namen je načelnik poročevalskega oddelka generalnega štaba odstopal na inspekcijo. Najprej gre v Zagreb, nato pa še v druge važnejše kraje.

Beograd, 4. avgusta. (Z) Uprava mesta Beograda je izročila mestnemu sodišču vohuna Petra Šobota in njegovega pomočnika Veljka Lazarevića. V teku včerajšnjega dne imenovana nista bila zasilšana, ker je bil preiskovalni sodnik okupiran s proučavanjem in urejanjem materijala, ki ga je bil dobil od policije.

Belgijski odgovor na angleško noto.

Bruselj, 4. avgusta. (K) Odgovor, ki ga je včeraj izročila Belgija Londonu na angleško noto, pravi, da se Belgija priključuje angleškemu stališču, ki predvideva medsebojni dogovor med zavezniki, da se izdela podroben načrt za končno splošno ureditev financ. V ta namen priporoča Belgija, da se medzavezniški dolgovi odpišejo, da pa se prizna prvenstvo za opustošenje ozemlja. Belgija dalje ne vidi ovire, da ne bi reparacijska komisija v okviru versailske mirovne pogodbe sprejela pomoč kompetentnih strokovnjakov, ki bi pa pod vodstvom reparacijske komisije imeli dajati le pojasnila. Velik pomen pripisuje Belgija kontroli nemških financ in zahteva, da se Nemčija obveže nehati s pasivnim odpo-

rom, ki bi ga smatrala za končanega, če bi bile preklicane vse odredbe, ki so naperjene proti stanju pred 11. januarjem 1923. Belgija pa ne bo odklonila pogajanj o reparacijah tudi, če bi nekateri deli poruhrskega prebivalstva nadaljevali z odporom, le da bi se ta odpor ne vršil po navodilih iz Berlina.

Bruselj, 4. avgusta. Kakor poročajo listi, so belgijski krogi prejkoslej splošno prepričani, da je mogoče na podlagi, ki jo vsebuje belgijski odgovor, nadaljevati porazgovore z zavezniki.

Pariz, 4. avgusta. Po neki vesti »Petit Parisien«, pripravlja belgijska vlada izdajo sive knjige o reparacijskem vprašanju.

Polom Nemčije.

Beograd, 4. avgusta. (B) Bivši nemški poslanik na Poljskem, je v nekem razgovoru dal tole zanimivo izjavo: »Nemčija je gospodarsko propadla. Kmalu pride tudi družabni polom. Cuno vladu bodo potlačili komunisti. Nemčija se bo tedaj razdelila v dva tabora, v južno Nemčijo, ki je za monarhijo in v severno Nemčijo, ki je za sovjetski režim. Francoska bo porabila to za izgo-

vor, da vpade v severno Nemčijo, Rusija pa napade Poljsko. Rusija je sicer v svoji deželi gospodar, bo pa v Poljski, kjer je vojska boljše opremljena, potlačena. Velika Britanija se ne bo udeležila vojne, toda podpirala bo Francijo gospodarsko. To bo poslednji akt svetovne tragedije. Nastala bo nova vojna, ki bo mnogo hujša, kakor je bila prva.

Konec železničarske stavke na Madžarskem

Budimpešta, 4. avgusta. (K) Stavka strojevodij in kurjačev je bila sinoči končana. Davi je bil železniški promet po večini zopet vzpostavljen.

Budimpešta, 4. avgusta. (Z) Kmetiska stranka, ki je predvčerajšnjim obenem z Gömbösom izstopila iz vladne večine, se je danes zopet povrnila v vladno stranko, ker je ministrski predsednik grof Bethlen izpolnil vse njene zahteve. Gömbös je ostal izoliran in se ni povrnil v vladno stranko. Ministrski predsednik je izjavil v parlamentu, da bo z največjo strogostjo nastopil proti stavki, ki so jo inscenirali probujajoči se Madžari. V Budimpešti je prišlo na več krajih do krvavih spopadov med dijaki in policijo. Stvar pa je mirno končala.

Nova broderska delniška družba.

Beograd, 4. avgusta. (Z) Danes od 10. do 13. je imel gospodarsko-finančni odbor ministrov sejo, na kateri se je na podlagi prejšnjega sklepa ministrskega sveta razpravljalo in odločilo v podrobnostih o ustanovitvi nove broderske delniške družbe. Po končnem veljavnem sklepu stopijo v novo akcijsko družbo kot člani: 1. Država s svojimi plovnimi objekti, 2. srbsko brodersko društvo, ako ima interes na tem, 3. zasebni broderlastniki, 4. zasebniki, ako se javijo za podpis delnic. Celokupni plovni park bo komisijonelno prečenjen in za njegovo vrednost dobi država delnice. Za se bo obdržala 51 odstotkov akcij, a ostalo bo prepustila javni subskripciji. Prejeti denarni znesek od subskripcije bo novi broderski družbi na razpolago kot kredit za obratno glavnico. Podpis novih akcij se bo izvršil do polovice v gotovem denarju, a do polovice v obveznicah. Delničarji morajo biti državljani naše kraljevine. Akcije se morajo glasiti na ime, da jih lahko naša država kontrolira. Subskripcija in vsa predhodna dela kakor tudi sestava štatuta za ustanovno skupščino se morajo dovršiti do konca t. l. tako, da more delniška družba pričeti s svojim delovanjem že s 1. januarjem 1924.

ROMUNSKA KRALJEVSKA DVOJICA NA BLEDU.

Beograd, 4. avgusta. (Z) Danes sta potovala preko Subotice na Bled romunski kralj in kraljica v posete k naši kraljevski dvojici. Iz Bukarešte sta se bila odpeljala že sinoči. V njihovem spremstvu se nahaja tudi naš poslanik na romunskem kraljevskem dvoru g. Čolak Antić. Romunska kraljevska dvojica ostane na Bledu nekoliko tednov.

ALBANSKI »PARLAMENT«.

Tirana, 4. avgusta. (B) Parlament se sestane 20. avgusta t. l. na izredno zasedanje. Sklepal bo o vprašanju od petrolejskih koncesij, o volilnem zakonu, o pokojninskem zakonu in o francoski koncesiji za arheološke preiskave.

Zadnja inozemska poročila.

IZ PORUHRJA.

Berlin, 4. avgusta. Po neki vesti »Vossischer Zeitung« iz Essena je bilo stavkovno gibanje med rudarji v Poruhrju včeraj splošno.

Düsseldorf, 4. avgusta. Francozi so zasedli 5 central za koks. General Degoutte je odredil razpust renške zveze Skautov, ker ustvarja nevarnost za varnost čet. Dalje je general Degoutte izdale naredbo glede zaplenbe industrijskih podjetij, ki je bila potrebna zato, da se zavarujejo dobave, ki jih Nemčija dolguje iz naslova reparacij.

IZGREDI.

Berlin, 4. avgusta. Kakor poročajo listi iz Drahdan, je v Krkonoših prišlo do izgrediv med stavkujočimi delavci.

ZASTRUPLJENJE PO SLADOLEDU.

Madrid, 4. avgusta. Po uživanju sladoleda je zbolelo 300 oseb na znakih zastrupljenja. Stanje 75 oseb je resno.

IZKLJUČENI SOCIJALISTI.

Milan, 4. avgusta. Vodstvo stranke maksimalistov je z 8 glasovi sprejelo predlog, da se Buffoni, Malatesta, Maffi, Riboldi in Serrati izključijo iz stranke, ker so ustanovili uredniški odbor za izdajanje lista »Pagine Rosse«. Eden se je vzdržal glasovanja. Ta ukrep bi se raztezal tudi na one osebe in skupine, ki bi se morebiti izjavile solidarne z izključenimi.

ARETIRANI KOMUNISTI.

Helsingfors, 4. avgusta. Pod obtožbo revolucionarne propagande so bili aretirani vsi komunistični parlamentarci, člani centralnega komiteja in voditelji komunističnih listov, skupno 18 oseb. Vlada je odredila njih sodno zasledovanje zaradi veleizdaje.

VREMENSKO POROČILO.

Dunaj, 4. avg. Sinoči so bile v vsej Avstriji mnogostevilne nevihte z deloma jako obilnim dežjem. Davi je bilo na zapadu precej oblačno, na vzhodu pa jasno. Med dnevom se je nebo do celih Avstrij skoraj popolnoma zjasnilo. Opoldanska toplota je ostala pod 25 stopinj, visok zračni tlak po vsej celini daje upanje, la bo nekaj dni lepo vreme. Napoved: lepo vreme, kvečjemu posamiči nevihte.

Današnje prireditve.

V Ljubljani.

Razstave: »Meštovičeva« v Jakopičevem paviljonu in »Kluba mladih« v Akademskem domu. (Danes in v ponedeljek.)
Kino Matica: »Hiša pod snegom«.
Kino Tivoli: »Otroci teme«, II. del Borba svetov.
Kino Ideal: »Samson in Dalila«.
V ponedeljek, dne 6. avgusta:
Kino Matica: »Halström«.
Kino Tivoli: »Nočni viharji«.
Kino Ideal: »Nedolžni obsojeni«.

Nočna lekarniška služba v Ljubljani: Tekoči teden: lekarna Bohinc na Rimski cesti in Lenstek pri Zmajskem mostu.

Anglija in francoski odgovor.

Oč našega stalnega pariškega dopisnika.

(Brzobjavno poročilo »Jutr. Novostim«.)

Dr. ap. Pariz, 3. avg.

K posvetovanjem v londonskem kabinetu in k izjavam, ki jih ravno kar podaja gospod Baldwin v spodnji zbornici z ozirom na belgijsko-francoski not, izve vaš poročevalec iz dobro poučenega francoskega vira sledeče:

»Francoski odgovor je moral v glavnem izpasti negativno, ker je treba pri sedanjem položaju pred vsem odstraniti gotove zapreke, ki še vedno ovirajo pravično rešitev reparacijskega vprašanja. Predno je mogoče storiti trajne načrte za prihodnost, ki jih bi bilo mogoče izvesti, se mora najprej likvidirati nevarnosti polno sedanost. Opazovalcu se vidi v sedanjem trenutku kot zelo težak zlasti notranji položaj v Nemčiji. Marka je padla dolaj, na ničlo, danes se ne more niti z gojovostjo reči, kdo pravzaprav ima danes v Nemčiji moč. Samo en primer: V zgodovini parlamentarizma ne bomo države ne najdemo, da bi ostala vseeno še vedno na krmilu vlada, kljub temu, da zahtevajo vse ustavne stranke njen odstop. Gospod Cuno in njegovi sodelavci uradujejo naprej, čeprav mu večina, na katero se opira kabinet, ne zaupa. Torej mora biti tu neka skrivnostna moč, ki je močnejša, kakor so parlamentarne stranke, močnejša, kakor ogromna masa naroda, ki je prepričana, da sedanja vlada nima niti volje niti moči, nasprotovati kaosu.

Danes nimamo niti najmanjšega jamstva, da ne prevzame jutri vlade sila, ki bo proglasila versaillesko mirovno pogodbo za ničilo, s čimer bi nastalo vojno stanje med Nemčijo in alijanci. Sedanja politika mora biti prožna, da se more vsak trenutek prilagoditi položaju, kajti vsak dan more prinesiti kak presenečenje.

Prvič po mnogih letih se zdá, da je evropski vzduh stabilnejši, kakor zahod. Na vsak način more biti Evropa

balkanskim narodom in vladam hvaležna, da so stopili v kritičnih trenutkih popolnoma v službo miru. Če bi bilo treba dokazati, da imajo ti narodi v svoji današnji politični skupni pripadnosti pravico do eksistence, tedaj bi bil ta dokaz podan danes.

Vprašate me za program, ki bi mogel vsaj teoretično priveriti iz sedanje kaosa. Poljskega ne vem, kakor onega, ki ga je pred nekaj dnevi objavil Herbert v »Temps-u«, namreč:

Gotovo bi se možnost razpravljanja izboljšala, če bi bila na čelu Nemčije močna demokracija, kajti kabinet Cuno je pokazal popolno nesposobnost.

Nemčija je vedno povdarjala, da je izbruhnil pasivni odpor v ruhrskem ozemlju spontano, brez uplivanja s strani nemške vlade. Francija pa bi bila zadovoljna, da se napravi o tem preizkušnja na ta način, da izda nemška vlada na nemško prebivalstvo v Porurhju oklic, naj uravna svoje zadržanje napram zasedbi popolnoma po svojem prevladarju in po svoji volji.

Na vsak način morajo zavezniki paziti, da sami ne raztrgajo versailleske mirovne pogodbe. To bi se zgodilo, če bi zavezniki pristali na nemški predlog, da preišče mednarodna komisija plačilno sposobnost; reparacijska komisija bi tedaj mogla po svojem lastnem prevladarju pritegniti strokovnjake.

Če bi se vse to izpolnilo, potem bi mogla Nemčija zahtevati, da se upoštevajo njene finančne težkoče in obveznosti. Vsakdo se bo pri sedanjem stanju nemških financ odrekal plačil v gotovini in bo zadovoljen s tem, da se ustvari nek garancijski sistem, ki bi obnove Nemčije nikakor ne oviral. Predpogoj je in ostane dobra volja in lojalno priznanje podpisanih pogodb ter obveznosti, ki izhajajo iz njih. Če bo nova nemška vlada to hotela, potem moremo smatrati sedanji kaos za zarjo boljših časov.

Inozemski glasovi o konferenci v Sinaji.

»Gazeta Warszawska« je posvetila konferenci v Sinaji sledeče misli: Pred dvema tednoma so se pojavile v jugoslovenskih a pozneje v nemških listih vesti, da bo Poljska pristopila Mali antanti. Te vesti pa nikakor niso odgovarjale resnici. Poljska še za enkrat nima povišala pristopiti Mali antanti, med državami, ki jo tvorijo, pa se še ni izkristalizirala dosedaj dovolj jasna orientacija, da bi se mogla zvezna politika postaviti na širšo bazo. Resnica je, da je ta ideja dobila v nekaterih državah Male antante precej terena. Mnogo svetlobe je spravljal v to zadevo intervju g. Beneša v londonskem »Observeru«. G. Beneš je tam izjavil, da niti od daleč ne pomisli na to, da bi se razširila temelji sedanje Male antante. Poljska politika na konferenci v Sinaji je šla za tem, da se vzdrži status quo in da se Mala antanta programatično ne razširi preko nejnih obveznosti, sprejetih v St. Germainu, Neuillyju in Trianonu. V kolikor nam je doslej znano, se razlikuje jugoslovensko in rumunsko stališče bistveno od češkega. Rumunski in jugoslovanski politiki vidijo vedno bolj, da Madžarska in bolgarsko vprašanje ne moreta biti edinstvena osnova njihove zavezniške politike. Stališče Poljske do Male antante je odvisno od tega, če se bo Mala antanta preorientirala vsaj v tem pravcu, da bo v svoj program sprejela tudi čuvanje versailleske mirovne pogodbe. Dokler se zavezniška politika Male antante omejuje samo na ozko in omejeno polje lokalnih problemov, je Poljska primorana regulirati svojo srednjeevropsko politiko po individualnem stališču zveze nam posameznim državam. Ta situacija se bo temeljito spremenila, ko bodo države Male antante korigirale svoje stališče z involvacije vseh mirovnih pogodb. Gre za to, da se postavijo temelji široke evropske politike. Mi želimo z naše strani temu procesu čim več uspeha: v korist srednje-evropske konsolidacije.

»Il Mondo« (Nittijev organ) piše o konferenci v Sinaji med drugim: Nasledniki Avstro-Ogrske, Češkoslovaška, kraljevina SHS in Rumunija, so dali že znamenje, da zmorejeto rešiti ogromni kompleks administrativnih, ekonomskih in socialnih problemov, dasiravno jih pri tem ovirajo še večje težkoče. Tu imamo kontraste narodnosti, rase in vere, zaostale probleme stare monarhije. Iz vseh je treba skonstruirati novo, avtonomno zunanjo politiko, ali kljub temu so primorani, upoštevati nekatere bistvene zunanje-politične probleme, ki jih je svojčas čuvala bivša monarhija. Ker je bila ideja donavse federacije zavrnjena, so ostale Češkoslovaška, kraljevina SHS in Rumunija sužnje mirovnih pogodb in se morajo neprestano boriti s problemom narodnih manjšin. Mala antanta je v stanju, prevzeti negativne akcije, ali ona ni v stanju izvesti niti ene pozitivne akcije. Tako ona ne more v nobenem slučaju vplivati na internacionalne dogodke. Zveza z Orško in Poljsko je oteževala vsled reperskij v Franciji in Angliji. Poleg tega pa se premika vprašanje vzpostavitve odnošajev z Rusijo vedno bolj v ospredje. Vsa ta vprašanja je treba rešiti, ali ona pritisakajo na Mala antanto, kakor mora.

Od francoskega tiska, ki komentira konferenco v Sinaji, piše med drugim »Libre parole«, da je od posebnega interesa poskus zbližanja med Češkoslovaško in Poljsko in da izgleja, da je g. Pilc izvršil dober posel. Obrat v poljski politiki mora olajšati pomirjenje med obema deželama ter med Poljsko in Mala antanto. Kar se tiče madžarskega vprašanja, odobrava »Libre parole«, da Mala antanta zahteva resne garancije. »La Victoire« smatra, da med Čehi in Poljaki ne obstoji samo vprašanje o mejah, temveč da je to tudi vprašanje značaja in osebnega temperamenta. Potrebno je zaupati in razum in dobro voljo, pa se bo tako vse povoljno izvršilo.

Pismo prijatelju v Paradiž.

Dragi! Novice in zanimivosti rasto pri nas kakor gobe po dežju. Sicer je res deževja bolj malo in v splošnem vlada suša v raznih pomenih in na razne načine, vendar kakor rečeno, novic ne manjka. Dovolj torej, da ti jih nekaj sporočim. Morda te ne bodo niti zanimala, ali ker ne poznaš nevostnosti in nestrpnosti, se že prerineš vanje ali sklozije, kakor ti bo pač ljubše.

Kakor torej čujem, žele nekateri ljudje pri nas prav posebno dvigniti naš sport, Sicer nisem sportnik in pravzaprav baš za sport nimam nobenega smisla, vendar vem, da je dandanes po vsem svetu mnogo ljudi, ki iščejo in najdejo cilj svojega življenja po vratonolnih stezah, po plesih, po dirkah raznih vrst in pa tudi pri branju žoge. Branju žoge pravijo »lepo slovenski« z nelepim in prav nič slovensko besedo — nogomet. Zdale, prosim, se bliža prva novica. Velemlji našega naroda so sklenili, da je treba nogomet združiti s — politiko. Da me boš bolje razumel, ti moram nekoliko natančneje pojasniti to zadevo. Pri nas namreč se precej časa brajo žogo — (oprostil sem hotel reči: goje nogomet) razni klubi, ki so pa bili doslej pri branju brez politične podlage. Ni bilo važno, da li kdo med branjem proslavlja Korošca, Pribečeviča, Pašiča ali kogarkoli, temveč kako brca. Po mnenju velike večine občinstva je bilo to tudi čisto v redu. Toda kaj pomeni velika večina? To je čreda, ali ne. Treba se je ozirati na duhove, ki silejo v samoti, na zvezde, ki naj kažejo čredi pravo pot! Ta zvezda je sedaj vstala in nam pojasnila, da je treba, kakor rečeno, združiti nogomet s politikom. Kako, tega ne ve ne zve-

zda, ne čreda. Gotovo pa je, da tisti, ki poznajo muziko zračnih valov, ve, da so ti valovi in ta muzika in sploh vse, kar pride tu v poštev, da je torej kratkoročno vse in popolnoma drugače in drugačno, ako brene žogo demokrat, drugače radikalec, drugače klerikalec, drugače socialist, drugače narodni naprednjak. Jaz sam moram sicer priznati, da tega ne razumem popolnoma, vendar pa vem, da je brca proti brci lahko kako sto proti eni in narobe.

Za to obdobjem poslušam kako o združitvi nogometa s politikom in ti sporočam, da bomo v kratkem brali v športnih poročilih tele nebeske iskre: Napadala četa je vršila svojo nalogo s »pristno narodno radikalno eleganco«, »vratar je bil klerikalno oduren«, »ves potek igre je bil demokratsko zamišljen, vendar je dobil v drugem polčasu nekako socialistično barvo, ki je v nadaljnjem zadobila nekaj narodno naprednih z nekakim konglomeratom komunizma in defetistične politične neopredeljenosti v finalu«.

Kakor se mi zdí, so tele vrste zame skoro nekako priporočilo za športnega poročevalca. Seveda pojdem med defetiste. Bodi kakorkoli, novico sem povedal. Pripomniti moram samo še nekaj malega, kar je pa samo tiha zadeva moje malenkosti. Mislim namreč, da bi bilo treba predlagati tozadevnim organom v Vatikanu, naj vstavijo pri prvi prihodnji redakciji litanij za Slovence posebej tudi sledečo prošnjo: »Bolihi šariantano in nezrelih melagomanov — Reši nas, o Gospodi!«

Po mojem mnenju bi ravno zaradi te prošnje molili litanije mnogoteri, ki danes tega ne delajo. Potem bi nas morda nebo uslišalo. Kaj misliš ti?

Pozdravlja te

tvoj Tone Zemljan.

Naš novi roman.

Prihodnje dni pričnemo priobčevati roman

„Renee Mauperin“

ki sta ga spisala brata Edmond in Jules de Goncourt.

Roman je velezanimiv in slika francosko družbo pred kakimi sedemdesetimi leti, ne da bi hotel kaj drugega kot točno zabeležiti resnico.

To je eden velikih francoskih realističnih romanov, ki so imeli globok vpliv na vse bodoče generacije slovstva pri vseh narodih. V napetosti in zanimivosti pa ne zaostaja za nobenim sodobnim romanom in bo nudil našim čitateljem prav poseben užitek.

Lagati je smrtni greh!

Tako smo se učili že v ljudski šoli iz katekizma. Vendar ta osnovni nauk naše vere naši klerikalni voditelji v svoji zagriženi strankarski strasti kaj radi zaničujejo in na ta način rušijo to, kar je radikalom v katoliškem duhu vzgojenim, sveto.

Gospodje klerikalci, ako že vi hočete vzeti v zakup za vaše strankarske posvete cilje zvišeno idejo svete vere, smatramo mi verni radikali kot svojo dolžnost, da vas od prilike do prilike o osnovnih naukih katekizma, božjih in cerkvenih zapovedih poučimo, ker se bojimo, da ne bodeite vi to, kar je našemu ljudstvu in tudi nam sveto, potegnili v blato.

Z ozirom na dopis v »Slovenec« z dne 3. avgusta t. l. iz Novega mesta ugotavljamo, da je ta dopis zlagan.

1. Pri zborovanju je bilo točno 67 zborovalcev in ne c. 30, kakor piše »Slovenec«.

2. Minister n. r. Župančič se je pripeljal na zbor v vlakom in ne z avtomobilom, kakor trdi »Slovenec«.

3. G. Emil Stefanovič ni bil nikdar niti komunist niti narodni socialist, to izjavo je »Slovenec« v njegovem »Poslanem« ob času lanske rudarske stavke sam prinesel.

4. Glede »šestih kaplanov«, kakor vi ta stan nekako posmehljivo imenujete, vas moramo informirati, da imamo v naših vrstah šest gospodov katoliških duhovnov in na tiho vam povemo, da poznamo precejšnje število naše celine duhovščine, ki hoče z bičem pognati klerikalne voditelje-farizeje iz svetlišča svete vere, med temi je tudi eden najuglednejših cerkvenih funkcionarjev.

Gospodje, pridni bodite in se držite naukov svete vere pa bomo prijatelji!

Novomeščan.

Iz prosvetnega življenja.

— Ljubljanska opera v sezoni 1922-23. Tekom meseca julija smo napisali pet članov o lanskim operni sezoni. Popolnoma stvarno in objektivno smo ocenili iz vseh vidikov. Konstatirali, da je bila, kar se tiče umetniškega nivoja, ljudsko vzgojnega pomena, urejenih financ in končno tudi reda v gledališču boljša od prejšnjih sezon je zadelo gospodo tako občutno, da so se skrilili pod »kroge gled. publike«, in se oglašili v »četrtni št. »Jutr. Nov.« pod zgornjim naslovom ter v slavislovesnih poveljevali prejšnje sezone, katere smo mi svoječasno po zaslugi hvalili in grajali. Pisali smo v naših člankih le o letošnji sezoni in se nismo dotaknili prejšnjih niti z besedo, ker smo menili, da je boljše, če zapadajo pozabnosti. Ker pa bi gospodje iz »krogov gledališke publike« le radi slišali še kaj o njihovih uspehih, pa evi jih. V prejšnjih sezonah smo konstatirali v operi breznarčen repertoar sila neekonomsko (morda za to evropsko gospodarstvo, brezmišlno in napačno razdeljevanje vlog, površno pripravo in večno odpovedovanje predstav. Nova uprava je prevzela gledališče v največjem neredu, z praznimi blaginami in milijonskim deficitom. Vkljub temu, da je imela opera dober orkester in brhek zbor ter »razkošne balet« ki ga ni bilo treba, je nova uprava s štedljivostjo temo enega leta popravila mnogo starih grehov, kar bi že lahko imenovali čudež. Temelj, na katerih je morala zidati, so bili trili in za nič. Zato naj nas gg. »iz krogov gledališke publike« ne silijo, da začnemo pogrevati stvari, ki našemu kulturnemu zavodu niso delale časti. Po zaslugi smo ocenjevali nekdanje in tudi letošnjo sezono, po pravici in resnici, svrednotno in evropske po radevolje prepuščamo v delokrog tistim, ki jih jezi, da je po zaslugi nove uprave zavladal v gledališču red.

—

Kongres Jugoslovenskega Novinarskega Udruženja v Ljubljani.

Včeraj ob 11. uri so prispele z zagrebškim vlakom zadnji udeleženci novinarskega kongresa. Na kolodvoru so jih pričakovali ljubljanski tovariši, njim na čelu agilni predsednik sekcije g. Smodej.

Ob pol 12. uri je otvoril g. Smodej v dvorani univerze kongres ter je v vznešenih besedah pozdravil navzoče predvsem češke tovariše. Sporočil je pozdrav odsotnega g. Stojana Protiča, predsednika JNU, ki vsled bolezni ni mogel prisostvovati otvoritvi kongresa. Besede g. Smodeja so izzvale med udeleženci kongresa viharo oduševljenja.

Nato je stavil g. Sahib Korkat, (sarajevska sekcija), predlog, naj se v Ljubljani, ki je znana kot mesto dela, posveti kongres JNU resnemu, stvarnemu delu.

G. Krešimir Kovačič (Zagreb) je kot I. podpredsednik JNU stavil junji predlog, naj se takoj sestane verifikacijski odbor kongresa. Na njegovo inicijativo je bil sprejet predlog, da deluje verifikacijski odbor kongresa permanentno, ker nekaterim tovarišem ni bila dana priložnost, udeležiti se pravočasno ljubljanskega kongresa.

V verifikacijski odbor so bili izvoljeni nastopni gospodje:

Dr. Kamenko Subotić in Gjorgije Ilčić (oba za novosadsko sekcijo), dr. Nemanja Vukičević, Miloje Sokić (za beogradsko sekcijo), Dr. Josip Flamm, N. Stagliar (za subotičko sekcijo), Hifi-zi Bjelevac in Stabetaj Džazen (za sarajevsko sekcijo) ter Viktor Cencić in Stane Kosovel za ljubljansko sekcijo.

Gospod Sahib Korkat je nato zahteval, naj se osnuje posebni akcijski odbor, sestojec iz dveh članov sekcije, ki bi imel določiti dnevni red kongresa. V ta odbor so bili na predlog gosp. Krešimira Kovačiča izvoljeni sledeči gospodje: Jovo Jakšić in Sahib Korkat (Sarajevo); Miroslav Golob in Stanko Virant (Ljubljana); dr. Kamenko Subotić in Trivo Militar (Novi Sad); dr. Josip Flamm in dr. Aleksa Ivić (Subotica); Aca Vučičević in Miroslav Dolčinović (Beograd); dr. Mihajlo Tomandi in Stjepan Parmačević (Zagreb).

Točno ob 13. uri se je vršil v hotelu »Union« slavnostni banket, ki so

ga s svojim obiskom počastili odlični ljubljanski predstavniki. Predvsem je treba omeniti velikega župana g. dr. Miroslava Lukana, nadalje g. župana dr. Ljudevita Perića z deputacijo občinskega sveta, predsednika zveze industrijalcev g. Dragotina Hribarja, g. namestnika avstrijskega konzula dr. Trola, nadalje atašeja češkoslov. konzulata g. dr. Zahorskega itd.

Kot prvi je nazdravil udeležencem predsednik ljubljanske sekcije, tovariš g. Fran Smodej. Njegov pozdrav je veljal bratom in kolegom Čehom in vsem, ki so prihiteli iz vseh krajev naše obširne domovine na to glavno skupščino jugosl. novinarjev. V vznešenih, novinarskemu poklicu posvečenih besedah so nato odgovorili g. vel. župan dr. Lukan kot predstavnik vlade in g. dr. Perić kot župan slov. prestolnice; sledile so navduševalne zdravice g. Parmačevića (Zagreb), g. Cvančare (Praga), g. D. Hribarja (Ljubljana), g. Šijačkoga (Beograd), g. Stjepa Kobasice (Sarajevo) in g. Marko Protiča (Subotica). Tovariši so se razšli v najboljšem razpoloženju, poprej pa so tovariši od blizu in daleč priredili vsem odličnim funkcionarjem vlade, mestne občine in ljubljanske sekcije prav prisrčne ovacije.

Popoldan je povabila pivovarna »Union« v Ljubljani zbrane novinarje na malo zakusko v Šiško. Tam je imel novo izvoljeni akcijski odbor JNU svojo sejo. Novinarji so si ogledali tvornico in upati je, da bodo ponesli na svoje domove pač najboljši vtis o razvoju naše industrije. (Poročilo o nadaljnjem poteku kongresa priobčimo v prihodnji številki.)

PROGRAM:

Nedelja, 5. avgusta.
Ob 9.: Nadaljevanje skupščine.
Ob 13.: Kosilo v hotelu »Strukelj«.
Ob 15.: Nadaljevanje skupščine.
Ob 20.: Večerja v hotelu »Union«.
Ponedeljek, 6. avgusta.
Ob 6.47.: Odhod z glavnega kolodvora na Bled.
Ob 12.: Kosilo.
Ob 15.: Čajanka pri gen. konzulu g. Shveglu.
Ob 18.41.: Odhod v Ljubljano.
Torek, 7. avgusta.
Ob 5.28.: Odhod na Štajersko.

Organizacija NRS.

Opozorilo krajevnim organizacijam NRS. V zadnjem času se nam je nagrmadilo več vprašanj od krajevnih organizacij, na katera odgovarjamo sledeče:

1. Vse krajevnne organizacije, kakor tudi zaupništva, so dolžna tedensko poročati o položaju, da je na ta način glavno tajništvo informirano o stanju.
2. Opozarjamo krajevnne organizacije, da se naj obračajo za vse informacije na glavno tajništvo, ne pa na sosedne krajevnne organizacije, da ne bodo na ta način nastajale nepotrebne zmede.
3. Šiljati na glavno tajništvo po krajevnih organizacijah, da se na ta način čuva avtoriteta krajevnne organizacije, kjer pa ni krajevnih organizacij pa prosimo naše zaupnike, da jo čimprej ustanove, kajti le na ta način se bodo upoštevale njihove težnje.
4. Prošnje naših članov se imajo odpo-
5. Opozarjamo vse krajevnne organizacije, da bodo prejele štampiljke, kakor hitro nam bodo poslane izpolnjene B-eksemplarje. Ob tej priliki bodo prejele tudi nove članske izkaznice s Pašičevo sliko, ter ostale potrebščine.
6. Vse krajevnne organizacije so dolžne sporočiti, kdaj da se vrše seje krajevnega odbora, da se jih bo mogel udeležiti eventualno delegat glavnega tajništva.
7. Člani krajevnih organizacij se opozarjajo, da so storiili že svojo dolžnost, če delujejo predvsem v svojem lastnem kraju, kjer prebivajo.
8. Za vsako krajevno organizacijo je neobhodno potrebno, da je naročena vsaj

na en izvod »Jutranjih Novosti«, ki prinašajo organizacijska obvestila.

8. Kar se računov tiče, opozarjamo, da se bodo poravnali samo tisti računi, katere je prejela akcijski odbor NRS odobrili. Izjemni slučaji so absolutno izključeni.

9. Krajevne odbore opozarjamo, naj vso korespondenco, bodisi glavnemu tajništvu, ali pa strankam, vpišejo v svoje knjige, da je kontrola vsak čas mogoča.

10. Končno se še pozivajo krajevni odbori, da izposujejo pri poštah, da se jim bo mogla dostavljati vsa korespondenca iz glavnega tajništva na naslov: Krajevna organizacija NRS v ne pa na posamezne člane. Naloga krajevnega odbora pa je tudi, da pooblasti svojega tajnika oziroma odbornika s posebno izkaznico, da je samo on upravičen prejemati pošto.

Glavno tajništvo.

Iz boljševiške Rusije

Izpremembe pri boljševiških funkcionarjih.

Namesto dosedanjega predsednika ukrajinskih sovjetov, Rakovskega, ki je bil poslan v Rim, je imenovan za predsednika Čubar. Za poslanika v Vatikanu je bil imenovan Jordanski, bivši socialist-menjševik in pristaja sovražnika boljševikov Plehanova.

Boljševiški vpliv v Angliji.

V Angliji se širi po pristaniščih delavska stranka, ki je popolnoma pod vplivom boljševikov. To je prvi plod angleško-ruskega sporazuma in dokaz, kako spoštujemo boljševiki svoje obljube.

Rad. Peterlin-Petrška:

Pismo iz Splita.

(Slovenska naselbina, Dink Šimunović in drugo.)

Split je šumno mesto, kakoršnega ne najdeš v vsej Jugoslaviji. Ako bi bil kaj ljubljanski policaj prestavljen naenkrat, kar čez noč v Split, bi se prijel za glavo od začudenja, da je sploh kaj takega mogoče kje pod milim nebom: Tu ti je dan in noč kriki in viki po ulicah, še večji kot v Ljubljani ob času vojaškega nabora. Le neznanost popoldanske vročine prislji živahno prebivalstvo, da zbeži v morje se kopat ali da se skrije po svojih stanovanjih.

In le tistih par urica, pravi pisatelj Dink Šimunović, »se morem v tej vročini malo oddahniti. Stanujem namreč na Lučacu. Vsi v vročini imam okna ponoči odprta, da pride vsaj malo svežega zraka v sobo. Na treh straneh hiše, kjer stanujem, so ulice, na četrti javen vodnjak. Tam se začno zbirati okoli šeste ure zvečer babe, ki prihajajo po vodo. Medtem, ko čakajo, da pridejo na vrsto, se glasno pogovarjajo, kregajo in kriče, da je groza, vmes pa cvilijo, jokajo in polje cele tolpe otrok. To traja do desete, enajste ure ponoči. Ko odidejo babe in otroci, zavzamejo njih mesto fantje, ki grlanjto svojim ljubimcem podkoneke najmanj dve uri. Tem se pridružijo pljanci, ki robantijo in razgrajajo do dveh, treh zjutraj. Ob treh pa zavrešči tu ali tam že prvi glas zaspanega gospodarja: Ala, Jovice, Ivane, vstani, treba je iti na polje! — Od drugod: Stipe, aid, zapreži! — Jelka, ali si vzela kruh? — Daj sem tikvo, Gavriljo! — Joco, vili si pozabili! — Ko se razgube kmetje, pridejo zopet na vrsto babe pri vodnjaku, nato kriki in jok otrok in tako dalje ...

In ljubljanski policaj posluša z odprtimi usti in z razprostrtimi rokami in se čudoma čudi: »Kaj? Kako? Je to mogoče? Pri nas v Ljubljani ponoči še kiniliti ne smeš na ulici: takoj na policijo in prideš v protokol in plačaš za kalenje nočnega miru petdeset dinarjev. Pred kratkim, na primer, sem pogledal ob tri četrti na enajst k Stefanu v klet in vidim tam pisatelja Demetra sedeti pri vinu z debelim čokatom močilcem. Pogovarjata se veselo. Nič ne rečem, dober gospod so gospod Demeter. No, vidim jih, da so že precej razpoloženi k petju, zato grem in napišem drugo jutro v protokol: Gospod Demeter je ob enajstih ponoči pel po Miklošičevi cesti. — Kaj hočete, služba je služba, a take čitke moraš držati na vrvi, da se ne prerazpasejo! ...

Slovenska naselbina je v Splitu precejšnja. Večinoma so to uradniki s svojimi družinami. Eden najstarejših članov je pač umetnik-kipar Svitoslav Peruzzi, ki je že kakih trinaest let profesor na tukajšnji obrtni šoli. Stanuje zunaj mesta v neki vili na gričku, odkoder je diven pogled na splitski in kaštelanski zaliv in na vso splitsko okolico. Pri njem stanujem in z gospo mi strežeta, kolikor moreta. Sila priden je, vedno kaj rezbarji, kipari ali slika. Naredil je tudi krasno plaketo za letošnji župni sokolski zlet. Žal, da se češka tovarna, ki je delala po nji sokolske znake in ravna po njegovih navodilih in je vršila delo sploh zelo površno.

Peruzzi me je seznanil s svojim dolgoletnim prijateljem in šolskim kolegom prof. Dinkom Šimunovićem, enim največjih sodobnih hrvaških pisateljev. Postal sva si takoj dobra. Je to visok petdesetletni mož — dalmatinec, po katerega obrazu se pozna, da je marsikaj preživel na svojem veku.

Pravil mi je o svojem življenju in delovanju. Rojen leta 1873 v Kninu v Dalmaciji je kot sin učitelja že komaj osem mesecev star zapustil rojstno mesto in se potikal na ulici: takoj na policijo in prideš v protokol in plačaš za kalenje nočnega miru petdeset dinarjev. Pred kratkim, na primer, sem pogledal ob tri četrti na enajst k Stefanu v klet in vidim tam pisatelja Demetra sedeti pri vinu z debelim čokatom močilcem. Pogovarjata se veselo. Nič ne rečem, dober gospod so gospod Demeter. No, vidim jih, da so že precej razpoloženi k petju, zato grem in napišem drugo jutro v protokol: Gospod Demeter je ob enajstih ponoči pel po Miklošičevi cesti. — Kaj hočete, služba je služba, a take čitke moraš držati na vrvi, da se ne prerazpasejo! ...

Njegov najnovejši roman »Porodica Vincice« iz dobe političnega in kulturnega preporeda v Dalmaciji je izšel že pred pol letom v cirilici v založbi Gece Kona v Beogradu. Prodaj ga je pred dvema letoma zelo poceni, a žid-založnik revežu-pisatelju, ki ima ženo in četrto nedoraslih otrok, učencev tukajšnjih zavodov, še do danes ni izplačal dvanaest tisoč krov, ki mu jih je še dolžan za roman.

Dragi prijatelji, kaj rečeš ti na to?

Meštrovičeva razstava je nepreklicno odprta le še do srede 8. avgusta.

Dnevne novosti.

— Ivan Meštrovič v Ljubljani. »Narodna galerija« je povabila Ivana Meštroviča za nekaj dni v Ljubljano, kjer se je sicer že pred 15 dnevi nahajal incognito. Naš veliki umetnik je prispel včeraj ob 11. uri iz Zagreba in so ga na kolodvoru sprejeli naši slovenski kiparski in slikarski umetniki, med njimi g. Jakopič.

— Razglas o prošnih dobrovoljcih. Jospod minster vojne in mornarice je z naredbom F. D. Br. 29300 od 17. julija 1923 (Služb. voj. list 32) sledeče odredil: Dobrovoljcem, katerim se na podlagi doprinešenih dokazil pripozna, da so dobrovoljci, se bo od 1. t. m. rešitve njih prošni, odnošne uverjenja dostavljalo potom pristojnih vojaških uradov. Ker se pa ministrstvu pošilja vsakodnevno mnogo prošni, ki so zelo slabo sestavljene in nekolikokrat, da se večkrat ne more niti ugotoviti česar žele, brez roistnih in domovinskih podatkov itd., se vsled tega takih prošni ne more rešiti in naj dobrovoljci, razven onih, ki prisplo za ustaška uverjenja od 1875—1878. l., ker ministrstvo nima njihovih spisov — sledeče postopajo: Da se prošnje od sedaj naprej pošilja neposredno po pošti ministrstvu vojne in mornarice ali potem pristojnih vojaških uradov, ki jih po vpogledu dostavi ministrstvu in vsled tega ni potrebno, da prošilci osebo prihajajo v Beograd. Prošilci naj v prošni navedejo točne podatke: Kdaj, komu in kje so se prijavili za vstop v srbsko vojsko, pri katerih enotah in kje so služili v prečanski srbski vojski do 18. novembra 1918. Isti, ki so služili pri več enotah, naj označijo po vrsti vse jedinice in navedejo imena četnega komandira, vodnega oficira in starešine. Oni, ki so prišli ob času služanja v vjetništvo, naj navedejo, iz katere jedinice so bili vjetni, kdaj in kje (kraj), v kateri bitki in kdo mu je bil takrat komandir čete, v katerem vjetništvu in do kdaj je bil, v katerem taborišču in kaj je delal, pod katerim imenom in rojstnimi podatki se ga je vodilo, priložiti je tudi objavo, ki jo je prejel od komisije za prejem vjetnikov iz vjetništva. Prošnja naj se podpisuje čitljivo s polnim imenom in krstnim imenom očeta, kakor tudi pristavi kraj rojstva. Oni, ki ne živijo v rojstnem kraju, naj označijo kraj, kjer točasno stalno biva, sedanjí poklic in kateremu vojnemu okrožju pripadajo. Te vrste prošnje je treba s 5 dinarskim kolekom kolekovati in priložiti kolek od 10 Din. za uverjenje. Siromašni naj pa priložijo ubožni list, ker se v nasprotne primeru slučajne nekolikokratne prošnje ali brez priložene ubožne lista ne bo reševalo.

— Poprava ginekolozkega paviljona v Beogradu. Ministrski svet je dal nalog, da se takoj izplača znesek 355 tisoč dinarjev za popravo ginekolozkega paviljona pri državni bolnici v Beogradu.

— Zveza z Bosno. Jeseni bo dozidan kameniti podstavek za železni most preko Drine pri Ljubovili. Most gradbi stavbno podjetje »Obnova«, ki se mora pri polaganju podstavkov boriti z velikimi težavami. Čim bo dovršeno bodo postavili železno konstrukcijo. To je prvi most, ki smo ga zgradili preko Drine po našem osvobodjenju. Sicer vodi iz Srbije v Bosno še neki »Sokolov« most pri Višegradu, ki izvira še iz turških časov.

— Za častnike redarstvene straže v Zagrebu je uveden epulet, kakor je predpisan za vojsko.

— Inspekcija francoskih konzulatov. Francoski poslanik v Beogradu Klement Simon napravi te dni veliko avtomobilsko turnejo v naši kraljevini. Prišli hoče najprvo v Ljubljano, nato na Bled ter na Hrvaško Primorje in v Hrvaško. Cilj tega potovanja je, spoznavanje naše države. Istočasno pa bo g. Simon inspekciral francoske konzulate, ki se nahajajo v več krajih.

— Danes, 5. avgusta praznuje gospod nadučitelj Janko Zivonik svoj spominski dan — 50 letnico prosvetnega dela, ovenčana s kraljevim odlikovanjem reda Sv. Save. Pričetek slavnosti popoldne ob pol 4. uri. Do Slepega Jazeza v Zupah hode za uri. Do Slepega Jazeza v Zupah hode za uri. Do Slepega Jazeza v Zupah hode za uri.

— Umetniška razstava na Bledu. 8. t. m. se odprla v Zdraviškem domu na Bledu 2. umetniška razstava ljubljanskega umetniškega kluba »Vesna« z umetniškimi sornore. Razstava obsega po večini od sedaj še ne razstavljena dela članov kluba »Vesna«. Odprta ostane samo 8 dni. Del čistega dobriča je namenjen za Prešernov spomenik na Bledu.

— Vrnitev ruskih beguncov v domovino. V zadnjem času se je vrnilo v domovino 1500 ruskih beguncov, ki so dosedaj orebivali v naši državi. Potne liste jim je preiskrvala liga narodov. Tudi drugače se liga narodov trudi, da bi napotila čimveč ruskih beguncov, raztresenih po vseh evropskih državah v njihovo domovino. Begunci, ki so se vrnili v domovino z omejenimi potnimi listi, se ne morejo več vrniti v našo kraljevino.

— Zdravniki V. skup. jugosl. lekar. društva v Beogradu se vrši v dnevih 16., 17. in 18. sept. t. l. v Subotici s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo odbora. 2. Volitev predsednika in progašenja odbora. 3. Stanovska vprašanja. 4. Predlogi. Strokovni referati o šolski higijeni, o higijeni obrtnih valencev in mladih delavcev, ustanove za fizično in moralno vzgojo omladine. Člani, ki se žele skupaj udeležiti, naj pošljejo svoje prijave do 15. avgusta Slov. zdrav. društva v Ljubljani ali pa naravnost Jugoslav. lek. društva v Beograd. Eventualni predavatelji pošljejo svoje prijave direktno Jugosl. lekar. društvu. — Odbor.

— Slavnostna otvoritev mestnega kopališča ob Ljubljani se vrši danes v nedeljo, dne 5. avgusta 1923, ob 11. uri dopoldne s plavalno tekmo športnega kluba »Primorje«. Pri otvoritvi bo sodelovala godba »Mladinskega doma«. Med tekmovalcem je predpovedano posluževati s navzočim občinstvom basena. Ob času tekmovalca se bo obirala dvojna vstopnina 40 Din.

— Pristojbine za uporabo mesinega kopališča ob Ljubljani: 1. Kopalna pristojbina za vsako osebo 2.0 Din. Uporaba kabin za obleko 2.— Din. za vsako nadaljnjo osebo 1.— Din. več. 3. Uporaba omaric za obleko v skupnih garderobah za posamez.

no osebo 1.— Din. za vsako nadaljnjo osebo 1.— Din. več. Občinstvo se opozarja, da pri odhodu s kopališča odda ključke pri ojažani. Uradni organi imajo pravico pozvati vsakega posetnika, ki je v 2. uri v kopališču, da plača ponovno ali se odstrani.

— Tatvine pisalnih strojev. Beografski lopovi so se zadnje čase vrgli na pisalne stroje, ki se jim dozevali zelo primeren razpečevalni predmet. Največjo piklo pa imajo zopet na stroje državnih uradov in raznih ministrstev. Tako so te dni zopet ukradli stroj statističnemu oddelku direktije generalnih carin. Policija pa ima pri izsleditvi krivcev precej lahko delo, ker se pisalni stroji uporabljajo večinoma v večjih pisarnah.

— Prihod gostov na kongres jugoslov. učiteljstva v Ljubljani. Posamezni gostje se prihajajo na kongres UJU, tako je kot eden prvih došel že v petek g. Jovo P. Jovanović, šef kabineta ministra Prosvete. Ker bodo došle nekatere skupine tudi v večjem številu, se bodo ob takih prilikah vršili tudi oficijelni sprejemi. Hrvatsko učiteljstvo bo došlo v nedeljo dopoldne ob 10. uri s posebnim vlakom. Vabimo učiteljstvo in ljubljansko občinstvo, da se oficijelnemu sprejemu bratskih gostov v čimvečjem številu udeleži. Eventuelni drugi oficijelni sprejemi se najzgodnje jutri potom dnevnikov, ali se bodo afiširali na deskah pri dnevniki in na javnih prometnih prostorih, če bodo javljeni, ko dnevnik že izidejo.

— Slovaško učiteljstvo na kongresu UJU v Ljubljani. Slovaško učiteljstvo bo zastopal na kongresu UJU v Ljubljani g. M. Orlanin, poslanec in učitelj iz Českoslovaške.

— Centralna kongresna pisarna in stanovanski urad sta pričela posloovati na kolodvoru. Kje se nahajata, je razvidno iz tabel, katere so dobro vidne in kažejo smer proti pisarni. Tam se dobe vse informacije glede kongresa.

— Zastopniki vlade na kongresu UJU. Tozadevno včerašnja vest moramo popraviti v toliko, da se udeležijo kot poseben zastopnik prosvetnega ministra načelnik dr. Svetolik Stefanović, kot zastopnik prosvetnega ministrstva, pa načelnik Jovan Gjorgje Jovanović.

— Slavno občinstvo opozarjamo na veliko javno telodvob, ki se vrši na čast udeležencem kongresa UJU v ponedeljek ob 7. uri zvečer na Taboru in na narodno veselico, ki se vrši istotam po telodvobu. Dve godbi, umetniški oeni, paviljoni. Predprijadaj vstopnic v Tiskovni zdruzi. Vabimo vse občinstvo, da se v čimvečjem številu udeleži telodvobe in narodne zabave.

— Stranke, ki bi imele še stanovanja za kongres UJU na razpolago, naj se zgledajo tekom današnjega dopoldneva v kongresni pisarni na južnem kolodvoru. Kje se pisarna nahaja je razvidno iz napisnih tabel, ki so nalepljene na kolodvoru.

— Za slušatelje rudarske visoke šole v Leobnu. Rektorat montanistične v Leobnu je izdalo oglas, da se bo vršila inskripcija za zimski semester 1923-24 za še imatrikulirane dijakle 9. in 10. oktobra. Vsi oni dijaki pa, ki želijo biti vpisani na novo, morajo poslati tozadevne prošnje do 5. oktobra. Na prošnje jim bo rektorat odgovoril pismeno. (Naslov: Montanistische Hochschule Leoben, Austria). Tem prošnjam je treba priložiti zrelostno spričevalo, domovnico, krstni list, in ni izključeno, da bo treba priložiti tudi reverz, v katerem se bodo dijaki zavezali, da imajo dovolj sredstev, da bodo svoje stroške krili iz lastnih sredstev.

— Zoper pilančevanje. Po sklepu treznostnega zborovanja na dan letošnje proslave treznosti dne 24. junija sklicujem sestanek vseh delegatov kulturnih dušev. korporacij in oblasti za »Stalni odbor zoper pilančevanje«. Sestanek se vrši v sredo 8. avgusta t. l. v zborniški dvorani ljubljanske univerze ob 16. uri. Dnevni red: Poslovnik in pravila. Konstituiranje odbora, določitev delovnega programa in eventualna. Vabim vse delegate, da se tega važnega sestanka zanesljivo udeležijo.

— Kranjske novosti. Nedeljsko poročilo. Dolgo časa sem mislil, da je označba pasji dan navaden častnikarski trik, ki omogoča v vročem poletju marsikatero komodnost in tudi kaj več. Ali vedno bolj opažam, da je to tudi drugi inteligenci neprijeten pojem, posebno, odkar sem zasledil v starem »Zvonu« pismo Prešerna na duhovnika — prijatelja. Pismo konča takole: Fave vale et veni Ljubljana, prvega paslega dne leta 1834. Tvoj vinski brat Dr. Fr. Ks. Prešeren. Original je nemški. Tudi Prešerna so morili pasji dnevi, malone pred sto leti! Pred takimi dejstvi sem jaz, ki sem imel dozdaj dobro spanje in mnogo apetita, izprezledal in nenkrat sem razumel toliko in toliko ljudi in toliko potavov. Ne jezim se več na natakario, ki mi zjutraj v kavarni prinese kavo z obrazom, ki ga imam menda sam v teh dneh. Kaj bi se torej jezil?? In koder hodim, ves omečen in z obupanmi obrazom, opazim podobne fiziognomije, ki stojiijo resignirano med vrati kranjskih trgovskih lokalov, ali pa hitijo skliceno po ulici. Ves dan je tako čudno utrudljiv, da se človek tudi zvečer ne more oživeti. In vendar mi tudi v teh težkih razmerah, ko se ni mogoče več niti na zofo, vršimo svoj tečajni poklic in se trudimo, da poročamo kaj posebnega in zanimivega, ako le kje kaj vlovimo. Da v pasjih dneh žurnalistika pošiva, je podla laž. Današnje vrstice sem naslovil z nedeljskim poročilom, ker mislim, da vseouje tedensko pasje razpoloženje. Lahko bi si jih tudi imenoval pasji dnevi, pa sem skušal biti čimbolj estetičen. — Jeunesse dorée. Kranjska jeunesse dorée še vedno ni odšla v kopališča in zdravilišča okrepiti svoja v mnogih batajih obrabljena telesa. Se hodi po mestu, oblečena v najnovejše letne kroje, časih tudi malo burško, da se vidi mnogo človeškega mesa. Obrazi so resni in diplomatsko tajinstveni, kot da nosijo velike skrivnosti ali pa vso bol človeštva. Žalibog pa ima ta simpatična pozlačena mladost vekovito smolo, da je ničle ne prizna za resno. Krive so najbrže prelepe obleke in prereno držanje. Kako je s kranjsko, ne vem, ali mislim, da uživa ugled med meščanstvom, kateri samo časih prehodno nekoliko zdrkne navzdol radi kake preproste šale. Sicer pa zahvalimo boga, da imamo svojo neukrotljivo jeunesse dorée! Ali naj ne mislijo tisti mladi fantje, ki v štimyčevih promenirajo po mestu, da spadajo med pozlačeno mladost. Oni so komaj praktikanti za ta zvišen mednarodni poklic in morajo še skozi visoko šolo mnogih stvari. Ker smo ravno pri tej vrsti elegantnih gospodov pripomnimo, da se večkrat začudimo, odkod med mladino toliko blaziarnih obrazov, ko ti gospodje niso bili v vojski in gotovo niso doživeli nobenih groznih dogodkov. Zdi se nam, da si sami doma pred ogledalom obraz modelirajo in si ustvarjajo

fiziognomije kinoigralcev. Ako se pripravljajo za pozlačeno mladost, je to pravilno. Današnja kranjska jeunesse dorée je zelo malo loštevila, ali listi, ki jo tvorijo, so kot gore. Prihodnja bo pa številna ali bolj znatna, in njeni člani se bodo odlikovali, ne po surovosti, ampak po čudnih manirah. Kranj pa dolgo ne bo imel spet svoje sedanje jeunesse dorée.

— Celjske novosti. Stavka. 24. urna stavka javnih nameštencev in železničarjev v Celju ni bila popolna. Med nekaterimi drugimi uradi je uradoval tudi poštni urad v skoro popolnem obsegu. Na kolodvoru pa je bila stavka popolna. Cel dan je potekel brez kakega incidenta. — Tvrška Zangger v Celju namerava 36 km severno od Celja v Oplotnici eksploatirati vodno silo v svrhu dobave električnega toka. — Mesto Celje odklonilo faski tok. Med celjsko mestno občino in fasko elektrarno so se večkrat vršila pogajanja za dobavo toka Celju in okolici. Falske zahteve pa so bile preirane in za naše mesto nesprejemljive. Tako je mestni občinski svet sedaj končno odklonil in zavrnil ta projekt. Mestna občina pa se je medtem tudi pogajala s tvrško Westen v Baberju, za pomnožitvev električnega toka na 400 kilovotov. — Takimnožna toka bi za mesto in okolico zadostovala. Tvrška Westen je nato pristala. Povečala bo svojo elektrarno ter se zavezala, da bo dobavila zadostno množino toka najpozneje do 1. decembra t. l. Po tej pogodbi in preureditvi električne centrale pri Westenovi tovarni v Gaberju bo mestu zasigurne dovolj elektr. toka, za katerim je vsled povojno se razvijajoče industrije vedno večje povpraševanje. — Legitimacije za 50 odstotni popust na vseh progah državne in južne železnice in prost vstop v vse oddelke velike »industrialno-obrtne vzorčne izkazbe« v Mariboru se dobe pri podružnici Ljubljanske Kredilne banke. — Sokolske prireditve v Laškem, katera se vrši danes v nedeljo 5. t. m. se udeležijo tudi celjsko sokolsko društvo. Odhod je s popoldanskim mešanim vlakom. — S popravili kapucinskega mostu so te dni končno pričeli. Popravila bodo končana do jeseni. — Tatvine žarnic. Mestni magistrat razglašja, da so žarnice namenjene javni razsvetljavi zaznamovane z I. R. Zadnje čase se pa ponovno doražajo tatvine teh žarnic. Občinstvo se svari pred nakupom žarnic z omejenim označbo. Onim pa, kateri imajo take žarnice v posesti, se iste zamenjajo v mestni elektrarni do 15. avgusta. — »Najprej«, glasilo socialistične stranke jugoslavije je v petek 3. t. m. v Celju prenehal izhajati.

— Mariborske novosti. V tukašnjo javno bolnico so pripeljali 67letnega pri lesni tvrdici Osranik na Janzevem vrhu zaposlenega drvarja Gregorja Peteršineka, kateremu je pri delu prišla leva roka med dva hoda, ki sta mu zdrobila vseh pet prstov. — Bratislavska češkoslovaška liga je povabila tukašnjo podružnico lige, da ob priliki orientalske veselice v Bratislavi organizira zlet v Bratislavo. — Pred nekako enim mesecem je prišlo med revidentom juž. žel. g. Škerjancem in g. Vugu ter šefom policijskega komisarjata g. policijskim nadsvetnikom Keršovnom v restavraciji »Pri črnem orlu« do incidenta, vsled katerega sta bila g. Škerjanc in Vuga aretirana. Proti njima je bila vlozena ovadba po § 99 s. k. z. (nevarena grožnja), ki pa se je izkazala po izpovedbah zaslišanih prič le kot prestopok po § 104 s. k. z. (razžalitev uradne osebe). Pri razpravi, ki se je vršila v petek, sta bila obtožena oproščena obtožbe po § 99, obsojena pa sta bila po § 104 k. z. na en mesec zaporu, ki sta ga pa že prestala s preiskovalnim zaporom.

— Danes pop. ob 3. uri bo velika vrtna veselica s peštrm sporedom pri Žibertu na Trati pri St. Vidu, katero priredi žentvidsko gasilno društvo. Izborna plačla in fine festivne bodo vsak čas na razpolago. Prijatelji gasilstva najiskreneje vabljani. — Kino Udmat, Mladinski dom — Kodeljevo. Samo še danes I. del Devica Orleanske. Cenjeno občinstvo opozarjamo na krasno historično dramo. Drugi del prične jutri v ponedeljek. Predstave vsak večer ob pol 9. z godbo.

— Veliko pisavo (za drž. n. odv. pisarne) ima »STOEWEER«, zastopstvo Ljubljana. Selenburgova ulica 6-I.

Sport in turistika.

— Plavalna tekma, ki jo priredi danes S. K. Primorje ob priliki slavnostne otvoritve mestnega kopališča se pične točno ob 11. uri dopoldne. Seja jutri se vrši na plavalnem prostoru S. K. Primorja ob 10. uri. Tekmovalci morajo biti najkasneje ob pol 11 uri na tekmovalnem prostoru in se zgledijo pripravljeni k startu pri vodstvu tekme — Dosedaj je prijavljen od ljubljanskih klubov okoli 100 tekmovalcev ter waterpolo moštva S. K. Ilirije, L. S. Kluba in S. K. Primorja. — Boj z vodno žogo bo dokaj oster, ker razpolagajo vsi prijavljeni klubi z dobro izvežbanimi moštv. Opozorjamo občinstvo na to zanimivo prireditev in želimo, da bi ista bila kar najbolj obiskana.

— S. K. Hermes : S. K. Jadran. Danes ob pol 18. uri igrata na igrišču S. K. Ilirije prijateljsko tekmo S. K. Hermes : S. K. Jadran. Nasprotnika sta si enaka; zato obeta tekma zanimiv bo.

Novosti iz Primorske.

— Prekrstitve primorskih kraljevih imen. Naša Hudažujna je dobila po zasedbi od strani italijanskega voljašva ime »Chudajusina«, vendar jim to ime ni prišlo in so ga izpremenili v »Udaussina«. Ni pa preteklo mnogo časa, ko so se oblasti premislile in nadele ime »Sotto-oblocca«. Po najnovelši odredbi pa smo dobili definitivno ime »Oblocca-Jusina«, in s tem končno postali »južina« za italijanske jezikovne prežekovalce.

— Letina v vipavski dolini. V Vrtojbi, Štandrežu in drugih okoliških vaseh se ljudje zelo boje, da jim bo suša uničila lepo obetajočo letino. Sicer je bilo precej dežja, tako veter minulih 14 dni je tako izsušilo zemljo, kot bi jo ne izsušilo 14 dnevno sonce. Posebno bi bilo potrebno precej moče za koruzo, ki jo ljudje v tamošnjem kraju precej sade.

Drobtine.

• Žalostna usoda mladega kralja. Na otoku Badsey ob waleški obali vlada že skozi več generacij neki »kraljevski rod« na prilično absolutistični način. Vsekakor so se mu prebivalci otoka prostovoljno pokoravali. Gre za majhno kraljestvo, kajti otok je samo tri kilometre dolg in poldrugi širok. Vlada, ki je vladal skozi trideset let, je te dni umrl v sirotišnici mesta Polineil. Nabral si torej ni posvetnega bogastva. Zadnji čas je bil ovčji pastir in je spoznal, da je vsekakor boljše vladati ovce nego ljudi. Umrl je v starosti 84 let. Na prestol je prišla druga rodbina.

• Čudna pomoč ameriškim farmerjem. Ameriški farmerji se sedaj nahajajo v stiski, ker morajo delati z velikimi izgubami. Cena pšenice neprestano pada in farmerji imajo še polne lanske žetve, ki jo niso mogli prodati. Neki čičaski krogi so prišli na originalno misel, ki naj bi farmerje rešila iz neljubega položaja. Predlagali so, naj vsak prebivalec pošlje dnevno veliko potico iz pšenične moke. Toda s tem socialnim predlogom se niso strinjali ameriški želodci.

Vremensko poročilo.

„Jutranje Novosti.“ — Ljubljana, dne 4. avgusta 1923.

Kraj	Čas	Zračni tlak	Zračna temper.	Veter	Oblačno 0 — 10	Padavine mm
Ljubljana	7	767.5	19.7	sev. zap.	del. obl.	
Ljubljana	14	766.5	26.3	jug. vzh.	„	
Ljubljana	21	765.8	22.2	vzhod	„	
Zagreb	7	767.0	21.0	jug. zap.	„	
Beograd	7	7—	—	brezv.	obl.	
Dunaj	7	768.4	17.0	zap.	jas.	
Praga	7	768.2	15.0	vzhod	obl.	
Inomost	7	769.3	16.0	brezv.	„	

Barometer: nižji

Temperatura: nižja

MALI OGLASI:

Cena oglasom do 20 besed Din 5.—; vsaka nadaljna beseda 25 para, z davčino vred.

Blazine, žima

morska trava. Peter Kobal Kranj, Glavni trg izvornika vseh vrst blazin in žime in morske trave, modroce na peresih. Specijalna tvrdica za izdelovanje klubgarmitur. — Najnižje cene! — Najsolidnejši izdelki! — Zadrževajte oferte in cenike!

Priporočam

svojo bogato zalogo spalnih in jedilnih ob ter raznega novega pohištva. Marija Baumgartner, Celje, Gosposka ulica št. 25.

Posestvo

na Teznu Maribor z hišo (takoj stanovanje) z gospodarskim poslopjem, 5 orolov polja, s pridelki vred, skupaj ali deljeno na prodaj. Ponudbe s priloženo znamko za odgovor pod „Tezno“ na Mar-Stan Maribor, Rotovski trg 1.

Strojni inženir.

Veliko industrijsko podjetje išče za vodilno mesto večšega strojnega inženirja, kateri je bil že zaposlen pri strojništvu in železnih konstrukcijah, ki ima dobri odnosaj na delu, ter je razen delnežnega jezika tudi nemščine popolnoma vešč. Ponudbe pod „Strojni inženir“, na upravo lista.

Gradžčina s pohištvo, žago,

namo na turbino, 26 orolov posestva, gospodarska poslopja in cel živ in mrtve inventar Din 1.500.000.

Posestva

od 8 do 175 orolov posestva Din 140.000. Vila pri Mariboru z 2 orala trgovine, gostilne, tovarne, varne, manjave z Nemško Avstrijo, proda pisarna Zagorski, Maribor, Barvarska ul. 3.

Družabnik,

inteligenten za posredovalnico, katera namerava izdati list pod jetaštvom z politiko, se išče s kapitalom Din 50.000. Ponudbe na Zagorski, Maribor, Barvarska ulica 3.

Mesečno sobo

za dva gospoda se takoj odda v Strelški ul. 10/I.

Iskal sem

dolgo in brez uspeha stanovanje in glej pri prvi objavi enega malega oglasa v „Jutranjih Novostih“ sem ga takoj našel.

Trgovino

z močnim blagom in s potrebnim inventarjem prodam takoj. Cena Din 15.000. — Naslov v upravi lista.

Deželne pridelke

kakor fižol, krompir, grah i. t. d. kupim vsako množino. Ponudbe z navedbo cen na upravo lista pod „Izdelki“.

Posojilo

do 10.000 Din iščem za takoj proti dobri garanciji. Ponudbe z navedbo obresti prosim na upravo lista pod „Točnost“.

Koliko

stane en mali oglas? Do 20 besed 5 Din, vsaka nadaljna beseda 25 para, tako si lahko izračunate sam kaj stane tvoj mali oglas.

Državni uradnik

išče dela za popoldneve. Ponudbe pod »Nujno«, na upravo lista.

Ročni vozicek

za težo 800 — 400 kg. dobro ohranjen, se kupi. Ponudbe pod »Vozicek«, na upravo lista.

Kupim

v okolici Ljubljane srednje posestvo sestoeče iz hiše za stanovanje in lokalom za trgovino ali gostilno in nekaj vrta. Ponudbe z navedbo mesta in cene pod »Takoj« na upravo lista.

Sokolski vestnik.

— Zupni zlet Sokolske župe Ljubljana se bo vršil dne 12. avgusta t. l. na Vrhniki, ob priliki 15-letnice vrhniškega Sokola. Spored: 1. Ob 8.15 uri sprejem župnih društev na kolodvoru, 2. Skupni odhod na telovadišče, 3. Ob 9. uri dopoldanske izkušnje, 4. Ob 11. uri zbiranje vsega članstva na telovadišču za odhod, 5. ob polu 12. uri izpred po Vrhniki, 6. Po sprevedu obed po raznih gostinlah, 7. Ob 15.30 uri koncert na telovadišču, 8. Ob 16.30 uri javna telovadba, 9. Po telovadbi ljudska veselica z godbo, plesom, srečolovom itd. — Sodeluje slavna godba Drav. diviz. komande pod osebnim vodstvom gospoda kapelnika kapetana dr. Čerina, Vstopnina k telovadbi in veselici: sedeži: Din 10.—, stojišča: Din 5.—, k dopoldanskim skušnjam Din 1.—, Vlakci vozijo: iz Ljubljane: ob 7.40, 13, 20 in 18.40; iz Vrhnike ob 20.40 in 23.30; iz Verda ob 21.50 uri. Ob skrajno neugodnem vremenu zadnji vlak iz Vrhnike ob 23.30 uri ne vozi. — Zdravo! Odbor.

— Sokol I. pozvilja svoje članstvo in naklonjeno nam občinstvo, da se udeleži v nedeljo dne 5. t. m. javnega nastopa odseda Jelčica, pri Urbančku v Stožicah. Pričetek telodvobe ob 16. uri. Dolžnost naša je, da se odzovemo vabilu aglnega in krepko razvijajočega se odseda. Zbrašišče ob pol 14 uri na Taboru. Isti dan otvarja Sokol Dol. Logatec svoj novo-zgrajeni društveni dom, enako tudi Sokol v Stražišču pri Kranju, Bratje in sestre, kateri nameravajo pohiteti ta dan iz Ljubljane se vabijo, da se udeležijo teh dveh sokolskih prireditev spojenih z javno telodvob.

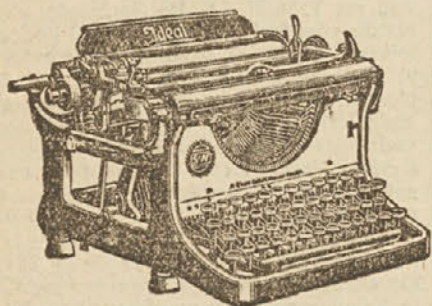
Iz društvenega življenja.

— Pevski zbor »Glasbene Matice«. Napovedani koncert se vrši v veliki dvorani hotela »Union« v torek, dne 7. t. m., in sicer ob 8. uri, ne pa ob osmih in pol, kakor je bilo prvotno napačno javljeno. Za slučaj, da bi v ponedeljek, dne 6. t. m. deževalo, preložila se bo Sokolska prireditev na Taboru od ponedeljka na torek in se vrši tedaj koncert v ponedeljek ob isti uri. Polnoštevilo in točno! — Odbor.

— I. Splošno podporno društvo uradnih slug južno in državne železnice priredi dne 5. avgusta 1923 ob 10. uri dop. v Rokodelskem Domu v Ljubljani ustanovni občni zbor in istega dne ob 4. uri popoldne na vrtu Rokodelskega doma družabno veselico za člane, njih družine in prijatelje društva, z godbo, petjem, kupletit itd. Vstop prost. K obilni udeležbi tako občnega zbora kakor tudi veselice vabi Pripravljalni odbor.

Borzna

Protiv znojnih nogu upotrebite
HÖFER PUDER br. III.
Dobiva se u svim apotekama i drogerijama.
RAVE d. d., ZAGREB.

Najpopolnejši pisalni stroj sedanjosti!
Tudi na obroke!

The Rex Co., Ljubljana

Telf. 268 int. Gradišče 10.

Ustanovljeno 1906.

Zahtevajte ponudbe.

**Pisma, račune,
kuverte, vizitke**
in vse za trgovino in obrt
potrebne tiskovine
izvršuje lično in poceni
**Zvezna tiskarna
in knjigarna**
v Ljubljani, Welfeva ulica 1

Preselitev trgovine.

Naznanjamo uljudno, da smo preselili svojo
trgovino z železnino z 25. julijem t. l. iz Can-
karjevega nabrežja št. 1 v svojo lastno hišo

v Stritarjevo ulico št. 7,
(prejšnji lokal A. Schuster)

kjer bomo trgovino znatno razširili.

Prosimo sodobno za nadaljno naklonjenost,
ter zagotovimo cenjenim odjemalcem najboljšo
postrežbo.

Z odličnim spoštovanjem

Breznik & Fritsch,
trgovina z železnino.

Odda se takoj za več let

3 do 5 sob

za pisarne

ali stanovanje

v I. nadstropju ob cestni železnici
v sredini **Ljubljane** dotičnemu,
ki da proti ugodnem obrestovanju
in popolni varnosti industrijskemu
podjetju v Sloveniji večje posojilo.
— Ponudbe z navedbo višine in
pogojev posojila pod „**Jako**
ugodno“ na anončno ekspe-
dicio Aloma Company, Ljubljana.

Lekarnar
Dr. Gabrijel
Piccoli

naznanja cenj. občinstvu,
da se preseli v ponedeljek 6./8. s svojo lekarno
vnanovo predelane in najmodernejše urejene pro-
store v lastni hiši na
Dunajski cesti št. 6.
Ob tej priliki se cenj. občinstvo naproša, da
ohrani podjetju, ki obstoja že 50 let v Ljubljani,
tudi v nadalje svojo naklonjenost.

Stavbenik
Rud. Ročak
v Trbovljah
izvršuje vsa
stavbna dela.

„MOJ MIR“
Kreditna in stavbna zadruga
Maribor.
Rotovski trg št. 1
rabi stavbišča, stavbni
materijal in stavbne de-
lavce za Maribor, Celje,
Ljubljana.

AVTO:
MATERIAL
VSAKO-
VRSTNI
KROGLJIČNA:
LEŽIŠČA
SPECIJALITE
NOVOSTI
J. GOREC
LJUBLJANA

L. Mikuš
Ljubljana,
Mestni trg 15
izdelovatelj
dežnikov
Na drobno! Na debelo!
Zaloga
sprehajalnih
palic.
Popravila točno in solidno

Šentjanški premog

vseh vrst in vsake množine nudi po
zmernih cenah za promptno dobavo

Šentjanški premogovnik **AND. JAKIČ, KRMELJ, Dolenjsko.**

Prodajni urad v Ljubljani, Krekov trg 10.

Zaloga klavirjev in pianinov

najboljših tovarn: Bösendorfer, Czapska, Ehrbar,
: : Schweighofer, Original, Stigl. i. t. d. : :
JERICA HUBAD, roj. Dolenc, LJUBLJANA, Hliserjeva ul. 5.

Najstarejša špedicijska tvrdka v Sloveniji

R. RANZINGER, Ljubljana - Jesenice

špedicijska pisarna

Podjetje za prevažanje blaga južne železnice. Brzovozni in tovarni nabiralni promet iz Avstrije in v
Avstrijo. Podjetje za prevažanje pohštva. — Skladišče s posebnimi saprtimi kabinami za pohštvo.
Brzjavlj: **RANZINGER.** Interurban telefon 60.

„ADRIJA“

Mednarodna Transportna in komisijska družba z o. z.
LJUBLJANA, Dunajska cesta 31.

Maribor.

Naslov za brzjavke:
Adrijasped.

Jesenice.

Tekoči račun „Zadružna banka“. — Telefon 721.

Mednarodni transporti.
Prevoz vsakovrstne robe.
Vskladiščenje robe.
Komisija.

Carinsko posredništvo.
Transportno osiguranje.
Zbirni promet na vse strani.
Prekomorski transporti.

Zastopstva in zveze v vseh večjih trgovskih centrih tu- in inozemstva.

Jadranska banka - Beograd

Delniška glavica: Din 60,000.000. Rezerva: Din 32,515.000

Podružnice:

Bled
Cavtat
Celje
Dubrovnik
Ereznovi
Jelsa
Jesenice
Korčula
Kotor
Kranj
Ljubljana
Maribor
Metković
Prevalje
Sarajevo
Split
Sibenski
Zagreb

Amerikanski oddelek.

Naslov za brzjavke: **JADRANSKA.**

Afilirani zavodi:

JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wien, Zadar.
FRANK SAKSER STATE BANK, Cortlandt Street 82, New-York City.

BANCO YUGOSLAVO DE CHILE: Valparaiso, Antofagasta,
Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

Berson je in ostane najboljša
kvalitetna znamka. Varuje čev-
lje, cenejši in trpežnejši je od
usnja. Od vašega čevljarja za-
htevajte, da Vam pritrdi Berson
gumi podpetnike in gumi
podplate.

Elektrotehnično podjetje

Leop. TRATNIK

LJUBLJANA, Sv. Petra cesta št. 25

Gradnja elektrarn, polaga mo-
torjev in instalacijskega materi-
jala. Svetilna te sa, likala itd.

Primarij

Dr. Fr. Derganc
zopet ordinira.

Ljubljana, Komenskega ul. 4.

GRADBENO PODJETJE

ING. DUKIČ IN DRUG

LJUBLJANA, Bohoričeva ul. 20.

Stalne cene pod svetovno
pariteto ob največji izbiri
nudi za vse vrste blaga

V.
mednarodni dunajski
semenj (od 2.-8. sept. 1923)

Pojasnila daje

WIENER MESSE, WIEN VII.,
ter častno zastopstvo v Ljubljani:
Avstrijski konzulat, Turjaški trg št. 4.

Velika zaloga klobukov
in slaničnikov se dobi pri

Franc Cerar

družba z o. z.

tovarna v Stobu,
pošta Domžale.
Prevzamejo se tudi stari klobu-
ki in slaničniki v popravilo
pri Kovačevič i Tršan
v Ljubljani, Prešernova ul. 8.
Sprejemanje v sredo.

Zaloga v Celju,
Gospodarska ul. št. 4.

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

Delniška glavica:
Din 25,000.000

Rezerve:
nad Din 20,000.000

LJUBLJANA, Dunajska cesta
v novi palači

Brzjavni naslov:
BANKA LJUBLJANA

Tel. št. 261, 413, 502, 503
in 504

Čekovni račun: št. 10.509

Podružnice:

Brežice
Celje
Gorica
Kranj
Maribor
Metković
Novi Sad
Ptuj
Sarajevo
Split
Trst

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje.

Dr. Pavel V. Brežnik:

Pomen in naloge našega novinarstva.

«Le journal, c'est la parole à l'état de foudre.»
Chateaubriand.

Koliko se danes piše o moči časopisja, tega vsemogočnega orožja! Kakšna je ta moč, je dobro povedal na novinarskem kongresu, ki se je vršil davno pred vojno v Berlinu, eden mojstrov francoskih časnikarjev, Adrien Hébrard, ki je bil zajedno tudi izborni govornik:

— Gospodje, v Evropi je mogočna sila, pred katero se tresejo vsi narodi. Ima strašno armado, kolosalen vojni material, nedosegljivo poljsko artilerijo, uničujoče oblegalne mozarje; a ta sila ne obvladuje samo kontinenta, temveč se razteza na vodovje in še onkraj morja... Pred to silo se klanja ves svet. In jaz jo danes pozdravljam.

Nemški delegati so se ponosno spogledovali, misleč, da hoče govornik slaviti nemško armado. Toda Adrien Hébrard je nadaljeval:

— Ta sila, ki jo pozdravljam, je časopisje.

In v krasnem govoru je razlagal, kakšno mora biti časopisje: moralno, pacifistično, vzgojevalno, delati mora na to, da zbliža narode tako, da bo morda neki dan vojna sploh nemogoča.

Kdor ima danes časopisje v rokah, ima vso moč v državi. A gorje narodu, če se časopisja polastijo nepravilne ljudje, ki ga s svojimi nazorji vodijo na pot pogube. Najstrašnejši primer nam kaže današnja Nemčija, kjer je velekapitalist Stinnes »nakupil« železnice nad 50 dnevnikov, kateri morajo sedaj pisati v velekapitalistično pangermansko duhu. V milijonih izvodov gre vsak dan ta strup med nemški narod in mu zakriva resnico položaja države...

Prvotni namen vsakega časopisja je razširjanje novic in posredovanje znanja. Noben list se ne more oddaljiti od tega namena, pač pa ga more izrabljati, recimo zlorabljati na ta način, da se skriva pod novico, poročilom ali člankom tendenco. Tako dela bolj ali manj danes večina političnih časopisov. Oni listi samo, ki služijo s svojo tendenco splošnemu blagru v prid, pa bodisi katerekoli politične stranke so, se smejo imenovati koristni. In teh je pa žalibog povsod na svetu prav malo.

Leninov naslednik.

Torej je Lenin vendarle definitivno umrl? Ne, ampak tako oslabele, da kraljuje v carskih dvorih samo še njegova senca, ki je komaj zmožna podpisati akte, ki mu jih predložijo njegovi tovariši. Razumljivo je torej, da so pričeli misliti na njegovega naslednika. Toda, kdo bo prenašal bremena, ki jih je nosil Lenin, čeravno so najkritičnejši časi morda že minuli. Lenin je kot predsednik komunistične stranke, ministrski predsednik, predsednik delavskega sveta in obrambe, vladal in kontroliral vse rusko življenje in je svojo oblast delil samo s Trockijem, energičnim poveljnikom boljševiške armade. Sedaj so bile te tri funkcije razdeljene, sicer ne uradnim potom, toda iz notranje potrebe. Opravljajo jih »sodrug« Kamenov, Staline in Rikov. Predsednik ministrskega sveta pa bo, kakor vse izgleda, baš Rikov, kajti Trockij je izjavil, da daje prednost delu in ne častem. Rikov? Kdo pa je to? O njem ni sicer mnogo znanega; vemo samo toliko, da je za popolno rusko izolacijo. Rusija mora in lahko zastonj sama sebi, ta-

Ivan Albreht:

Neznančeva oporoka.

Ko bo konec mojih dni, me pokopajte kjer vam drago in kakor vam drago. Dasi vas namreč še v tej zadnji uri spoštujem vse, kar sem vas kdaj srečal in spoznal v življenju, vam moram le povedati, da mi ni prav nič do vaših obredov.

Nikar torej ne govorite o žalosti, ki je ne boste občutili! Kako naj bi vam vendar žalost napolnjevala srce ob moji smrti, ko pa si vendar nikdar nisimo bili blizu? ... Kadar smo govorili, ste morali za hrbtom pljuvati name, medtem ko ste se mi dobričali v obraz. Potihem ste mislili, kakšnega siromaka na duhu imate pred seboj, pa ste se smejali. Ej, nikar torej besedi o žalosti! Siromak na duhu vas je poznal in je na dlani gledal vašo srca. Zato je cenil enako vaš smehljaj, psovko, žalost, radost, vse, kar ste mu dali...

Nikar žrtel! Ni treba dajati mesto venci toliko in toliko v ta in ta namen! Čemu, ko bi pa vaše ljubljene družice za tisti denar bile lahko deležne morda nove bluze, pentlje, tega ali onega darila ali pa morda vsaj zaspanega večera v kavarni, kjer igra godba. Tam bi morda mislile: »Včasih je tudi on posegal v kavarniškem dimu, govoril, kramljal, kadil in poslušal godbo. Tudi po-

Oglejmo si naše slovensko časopisje. Kar se tiče njih števila in števila izvodov, je naš mali narod nanj pač lahko ponosen.

Toda o tem danes nočem govoriti. Stavim samo vprašanje: kakšen mora biti v položaju, v katerem se danes nahaja mali slovenski narod, prvi namen in glavni cilj njegovega časopisja.

Predno se odgovori na to vprašanje, je treba vreči pogled na naš položaj v Evropi: razkosani smo na tri dele. Ko je vihrala najstrašnejša vihra, ki jo je kdaj videla svetovna zgodovina, nismo bili dovolj močni, pa tudi ne dovolj pripravljeni, da se branimo, naše ozemlje, zabito kot klin med ogromni masi nemškega in italijanskega naroda, je bilo okrnjeno na severu in zahodu, nismo se mogli vsi rešiti pod okrilje naše svobodne države.

V tem težavnem položaju — nikakor nočem reči obupnem! — ima naše časopisje, ki je najsilnejša moč naroda samega, velike in vzvišene naloge.

Prva naloga je, boriti se za plemenito bratstvo v trojemu ujedinjeni državi in pobijati z vso energijo protiedinstvene tendence, naperjene zoper obstoj države. Čim močnejša in enotnejša bo naša država na znotraj, tem močnejša bo na zunaj, tem silnejša bo živa moč slovenskega naroda.

Drugega naloga, ki jo more edino vršiti časopisje, je zveza z našimi neodrešenimi brati onkraj meje na severu in na vzhodu. Ne tarnati, temveč organizirati, delati, podpirati, iskati potov in ciljev in urediti narodni odpor, da pride tem preje oni veliki dan, ko bomo vsi Slovenci tja do zadnje gorske vasice pod enim velikim svobodnim domačim krovom jugoslovenskim.

Tretja velika naloga našega časopisja pa je, dajati narodu izobrazbo. Danes, ko večina ljudi bodisi nima časa, bodisi ne denarja, kupovati knjige, mora vršiti časopisje veliko civilizatorno delo. Od njega je v veliki meri odvisno, ali bo naš narod neki dan stal v vsakem oziru tako visoko, kot drugi veliki narodi.

Zanimci bodo sodili, v koliki meri je naše časopisje izpolnilo težke, a vzvišene naloge, ki so se mu stavile.

ko trdi Rikov, kar počenja in misli ostali svet, jo ne zanima. S svojimi močmi in svojimi sredstvi se bo obnovila. Vendar pa nas morajo take besede iznenaditi, ako se nekoliko ozremo v intenzivno boljševiško propagando v vseh evropskih državah, ki jo podpira ruska vlada. Toda sčasoma bo »sodrug« Rikov vendarle spoznal, da to ne gre tako lahko in, da donajajo tudi otrošaji z drugimi narodi velike plodove. Toda zaenkrat je že dobro, da vztraja na svojem stališču, ker tako bo najbolje prišel na mesto, po katerem se mu že davno cedijo sline.

— Dve minuti mir! Narodna zveza za odgovornosti je odločila, da je 22. julija ob 11. uri dopoldne, dan in ura, ko se je pričel španski poraz v Maroku 1. 1921, na Španskem vse mirovalo. Zastoj je trajal dve minuti: vlakovi, vozovi, cestne železnice, delavnice itd. se niso smeli geniti, potniki so se ustavili na cestah in čakali gologlavi. Zvečer pa je bilo polno shodov in sestankov, ki so zahtevali, da se krivci brž ko brž kaznujejo.

nas se je oziral in smo mu bile všeč... Zakaj ga ni več... Kako je čudno to življenje...

Vidite, prijatelji in znanci, tak spomin mi je ljubi nego darila v ta in ta namen mesto venci na grob...

Nikar nepotrebnih besedi! Ni treba govoriti ali pisati: »Umrl je... Ga bomo pogrešali... Ohranili v spominu... Kdo me bo pogrešal, kdo me bo hranil v spominu? Samo nekoč morda, ko pride tudi vam enak trenutek v bližino in bo hladil je objemati vaše srce, se morda domislite: »Nekoč, pred leti, je bilo z njim tako. Hlad mu je jel objemati srce in potem...«

Takrat, ko pride takšen čas za vas, vas posetijo in se vam nasmeje. Po dolgem času si tedaj spet pogledamo v oči brez prikrivanja in brez pridržkov, enaki enaki, ne da bi hoteli tehtati važnost tega srečanja... Tedaj lahko mislite name, tedaj me lahko pokličete in se vam bom odzval... Dotlej pa nikar ne trosite praznih besedi.

Ne morite cvetja in ne pokončujte rastlin zaradi mene in pod pretvezo, da počenjate tako zavoljo moje smrti... Rad sem jih imel, cvetlice v solncu, bele, rdeče in rumene, sinje in temnomodre, rože, ki niso nikoli skrivale svoje ga rotenja: Živeti, živeti, biti sestra solncu biti pesem v luči, živeti, o, živeti!

Ljubil sem jih zavoljo njihove iskrenosti vse svoje žive dni. Često sem bežal mednje, ko se mi je zagabilo vaše

Dr. Leopold Lenard:

Kuluk.

»Jutro« je zoper kuluk in to je popolnoma razumljivo. »Jutro« stoji v gospodarskih zadevah na stališču starega menčesterskega liberalizma. »Jutro« piše, da je kuluk nekaj srednjeveškega in fevdalnega in v tem oziru ima prav. Vprašanje je pa, če je vse, kar nekoliko spominja na srednji vek, res popolnoma zanič? Predvsem bi pa »Slovenec« ne smel a priori zavračati in zmerjati vse, kar je srednjeveško. Slavniti slovenski pisatelj, župnik in dekan Peter Hitzinger je priobčil svoj čas v »Novicah« nekaj dolgih člankov, v katerih je zagovarjal, da more ostati tlaka še nadalje, zlasti na cerkvenih posestvih. Slavniti škof in kardinal Rauscher, to je oni visoki cerkveni dostojanstvenik, ki je izdelal konkordat med papežem Pijem IX. in cesarjem Francem Jožefom, se je silno trudil, da bi se odpravila tlaka in ga je silno srce bolelo, da se je odpravila, a to predvsem s stališča krščanske pravičnosti. Tlaka je gotovo v nasprotju z liberalnim gospodarskim sistemom, drugače pa ni sama na sebi nič nekrščanskega in nič krivičnega.

Leta 1848 se je zgodil v nekem majhnem kraju na Dolenjskem sledeči nekoliko smešni slučaj. Župnik dotičnega kraja je imel veliko, lepo posestvo, na katerem so morali kmetje delati tlako. Kmetje so nekaj slišali, da je tlaka odpravljena in niso več marali priti na delo. Župnik prigovarja zvečer kmetom pod lipo pred župniščem, naj pridejo jutri na delo, kmetje odgovarjajo, da je tlaka odpravljena, a župnik se razvna in reče: »Tlaka ne bo nikdar odpravljena. Če bo tlaka odpravljena, se dam na tole lipo za nos obesiti.« — Druga jutra je pa klical birič pred cerkvijo, da je tlaka odpravljena, a župnik je hitro poslal delavce, da so posekali lipo pred župniščem. — Dotični gospod, ki je bil tako vnet za tlako, je služil potem še nekaj desetletij na uglednih mestih cerkvi in narodu.

S cerkvenega stališča gotovo ne moremo biti načeloma zoper tlako. Še manj moremo biti s socialnega. Ruski boljševiki so gotovo najskrajnejši socialisti, a oni so vpeljali tlako v zelo širokih razmerah, tako, da je postala pravzaprav podlaga njihovega sistema. Nemški socialisti so zelo začetkovni marksisti, a oni so takoj v začetku vpeljali zelo hudo tlako za državo. Stambolijski je vpeljal na Bolgarskem tako hudo tlako, kakor je menda ni bilo v srednjem veku ne na posvetnih, ne na cerkvenih posestvih, in je s tem dosegel čudovite uspehe.

»Slovenec« se je tolikokrat navduševal za gospodarski sistem ruskih boljševikov, nemških socialistov, bolgarskih zemljelancev, zakaj je torej sedaj tako hud, ako hočemo majhen del njihovega programa uvesti tudi pri nas! Če je »Jutro« ježno na kuluk, razumemo, ker je protiliberalen, zakaj je jezen »Slovenec«, ne razumemo, ker ni ne protiverski, ne protisocialen.

Srednjeveška tlaka je imela gotovo mnogo neprimernosti, če tudi je morda kmet lažje opravil svojo tlako, kakor pa plačuje sedaj toliko posrednih in neposrednih davkov. Tlaka sama na sebi je čisto dobra in pametna, treba jo je samo uvesti na pravičen in na pameten način, ne pa tako, kakor se je delala v srednjih vekih. S sedanjo postavo je narejen začetek. Upajmo, da se bo na podlagi izkušnji, ki se bodo naredile, ta naprava razvijala dalje, tako da bo v resnici v korist ljudstva. Ljudstvo samo bo pa moralo gledati,

da se ta postava pametno in koristno izvršuje.

Za tlako bi morala veljati sledeča načela: K javnim delom se pritegnejo vsi oni, ki sedaj nič koristnega ne delajo. Povsod je mnogo ljudi, ki nič ne delajo ali vsaj nič koristnega. A vsi ti ljudje živijo od dela drugih. Drugi ljudje ne morejo toliko pridelati, da bi redili tako veliko množico brezposelnih postopačev in radi tega se gospodarsko stanje ne more dvigniti. Ako bi na primer naredili nekega dne racijo po zagrebških kavarnah in polovili vse one brezposelne postopače, ki po njih od jutra do večera bogu čas kradejo, bi imeli v enem dnevu 15.000 delavcev, ki bi kmalu posuli ceste po celi županiji. Če bi policija obkolila v Beogradu »piažo« ob Savi in pretresla vse osebe, ki se tam valjajo cel dan po pesku in bredejo po vodi, in zraven še polovila razne »pevačice« po beograjskih kavarnah in »gospodžice«, ki se šetajo po Terazijah, bi kmalu imeli krasno tlakovano beograjske ulice. A tudi po Ljubljani in po drugih slovenskih mestih, trgih in vaseh bi se hitro naklopo postopačev in postopačin dovolj, da bi hitro posuli vse ceste in naredili še kakšno železnico povrh. Ta ki postopači naj bi se uporabili izključno samo za javna dela, oziroma bi se dali kmetom za taka dela, ki so v javno korist, n. pr. osuševanje močvirja, kanalizacija, regulacija vodit. Tako bi se dvignila splošna kultura in vsled tega bi tudi drugi delavci dobili lažje delo in zaslužke. Za tlako je treba vzeti ne pošteno kmetje in delavce, ki že tako dovolj delajo, ampak one postopače, ki nič koristnega ne delajo.

Za tlako naj bi veljale v glavnem sledeče točke:

Od tlake so izvzeti vsi za delo nesposobni ljudje in vsi, ki se preživljajo izključno s svojim delom (torej bolniki, starci, otroci, delavci, kmetje, uradniki, učitelji, duhovniki, pisatelji, umetniki itd.). Tlaki pa je podvržen vsakdo, ki se ne preživlja izključno s svojim delom, n. pr. večji kmetje, ki imajo hlapce ali dekle, rentirji, tovarnarji, trgovci, sploh vsakdo, kdor ima v službi kakšnega drugega človeka. Izvzeti so tudi vsi oni, ki morajo skrbeti za take ljudi, ki so dela nezmožni. Zaposlenost pri prodaji alkoholnih pijač in pri izdelavi piva in žganja, kakor tudi zaposlenost pri čisto luksurijskih stvarih, bi se pri tem ne smatrala kot delo. Torej:

Uradniki, ki ima ženo in dvoje majhnih otrok, ne dela kuluka, ker dela sam in žena. Uradnik, ki ima v rodbini ženo, dvoje odraslih gospodičen in služkinjo, dela trojni kuluk (gospodične in žena). Krčmar, ki ima tri natakariče, kuharico, dvoje deklet in hlapca, je za vse osebe podvržen kuluku, ker prodaja alkoholne pijače, kar se ne smatra za delo. Gospodar ljudske kuhinje, ki dela z istim številom oseb, a ne prodaja opojnih pijač, je podvržen kuluku samo za svojo osebo, ker drugi delajo za njega, ne pa za posle. Modistinja, ki lišpa ženske klobuke, bi morala na tlako, ne pa šivilja, ki šiva srajce. Fabrikant bi moral delati kuluk za sebe in za vse one osebe, ki so pri njemu zaposlene (kočijaž, sobarica, kuharica itd.), ne pa za delavce v tovarni. Z natančnejšo postavo bi se podrobneje določilo, kdo je podvržen tlaki.

V vsaki občini se izbere poseben odbor, ki bi vodil prisilna dela. Ta bi vodil seznam oseb, ki morajo delati

tlako, določiti visokost odkupnine in odrediti in nadzirati delo. Volilno pravico v ta odbor bi imeli vsi prebivalci dotične občine, ki se preživljajo izključno s lastnim delom. Volilne pravice bi torej ne imeli vsi, ki so fizično za tlako nesposobni (otroci, starci, bolniki), dalje vsi, ki so podvrženi kuluku. Volilno pravico bi torej imeli hlapci, dekleta, delavci, pomočniki, bajtariji, mali kmetje, učitelji, duhovniki, uradniki (ako nimajo poslov). Zakonske žene in gospodinje pri samcih ne se štejejo kot posli.

Kdor bi sam ne hotel iti na tlako, bi ne smel najeti drugega, ampak bi se moral odkupiti v denariju. Visina odkupnine za dan tlake bi v vsakem posameznem slučaju določil odbor po premoženjskih prilikah dotičnega. Tlaka bi se delala kolikor mogoče v domačem kraju, lahko bi se pa v slučaju potrebe vsakega poslalo v vsak kraj kraljevine.

Nadzorstvena oblast nad odbori bi bila politična oblast, ki bi pa imela samo razsojati, če ni odbor prekoračil svojega delokroga ali postave. Drugače pa ni zoper odbor nobenega priziva.

S pomočjo kuluka bi se vršila samo javna dela, katerih sedaj vsled pomanjkanja denarnih sredstev ni mogoče izvrševati (osuševanja, regulacije, zidanje cest in železnic), tako da bi kuluk nič ne škodoval drugim delavcem, obratno, še koristil. Na tak način bi kuluk zelo dvignil produkcijo in narodno gospodarstvo sploh, odpravil lenobo in postopaštvo, zelo omejil alkoholizem in prostitucijo kakor tudi vsak luksus.

Misli, katere sem tukaj vrgel na papir, so nekako skrajna črta. Vsekar ostane in se razvija v tem pravcu. Zakaj bi samo eni delali, drugi pa uživali, trošili in kvarili narodno gospodarstvo. Splošno jelo, a tudi splošno delo, če ne gre drugače, pa s kulukom.

— Primerjajmo. Marsikdo se je že navadil venomer jokati. Kako pa je drugod življenje? Ne govorimo o Rusiji in Nemčiji. Že sam tečaj rublja in marke jasno kaže na slabi položaj. Kaj pa Anglija, kjer je stopil sterling tlikanj visoko, kakor mlada Breda, ki »grede« v gornje line? Anglija ima kravečo rano: Irsko; in toliko njenih obzorji po dominijonih se je zaoblacilo! Italija? Nedavno so prišli in prišli trumoma zarotnike, ki so se zakleli proti vladi. Pa Etno, pa Vezuvi! Pa Španija? Poglejte po Barceloni, kjer so teroristi gospodari po ulicah, kjer so poboji in umori bolj vsakdanji nego kruh, pa vselej brez kazni. V Bolgariji je državni prevrat, protikrmetski »pronunciamento« prekucnil Stambolijskega itd.

Ne trati energije, izrabljaj jo!

Oswaldov energetični imperativ.)

— Imeniten recept. Gotovo ste že čuli o Kolomonovem žegnu in o raznih zdravniških zapisih, ki veljajo še danes po slovenskih zakotjih, n. pr. obliž iz govna, pajčevina za na rano itd. Svojevrstni lekarski recept je omenil Maurice de Walleffe v spisu *Peplos veri* (zeleni peplos), ki ga je letos založnik Fasquelle izdal pod novim naslovom *La reine Taia*. Za zdravljenje pljučnice ga ni boljega nego »zavrelca iz scale posladkana z medom, kamor se denejo štiri bistvene sestavine: želvini možgani, ki je porodila moški zarodek in neki papirus prekvašen v olju z zelišči, ki si jih nabral drugi dan po ščipu.« Bolniki, ne zamudite prilike!

Milan Pugelj:

Domislek.

K načelniku mestnega bolniškega skrbstva pride referent - zdravnik, petdesetleten mož, siv, upognjen, ščetinast in popolnoma črnih zob, ter se nasmehlja.

Načelnik nekaj piše in ga čez dolgo časa pogleda. Referent se še vedno smehlja.

— A ti si, pravi načelnik. Sedi! Kaj bi rad?

Referent sede in prične.

— Klima je v našem mestu — tako se mi zdi — vedno slabša. Razvoj tuberkuloze pri slabokrmlih osebah silovito pospešuje. Kmalu bo spet tako, kakor piše Valvazor, da je nekaj bilo: Kdor dobi jetiko, se zaradi slabega ozračja več ne pozdravi ter gotovo umre.

— Kaj pa torej hočeš?

— Nič. Ravno zdaj je bil pri meni neki mladenič, zaradi redukcije odpuščen uradnik, kakih dvajset let star. Zdej, ko bi se mu nemara posrečilo, da bi dobil boljšo službo, nego je državna, v kateri se je nalezal tuberkuloze, ne more nikamor več. Preiskal sem ga do dobrega. Njegova bolezen je zelo razvita. Predlagam tukaj akt, po katerem naj ga pošljejo v zdravilišče. Prosim te, podpiši ga!

— Spet eden, pravi načelnik in zapreti s kalcem. Mladenič, kaj ne? Jaz

bi šel tudi na počitnice, pa še na občinske stroške povrh. Tudi tebe bi — magari — vzel s seboj. Jutraj bi spala do desetih, potem na sprehod, potem kosil, potem malo lež, nato spet na sprehod, večerjat, na sprehod in vmes takole po stezicah, da naju nihče ne vidi, v krčmo na kozarček. Ali ne verjameš, da res tako delajo? Pri moji duši da! Jaz vse vem. Neki slikar si je našel še dekleta. Proti jutru je lazil skozi okno domov. In neki drugi, mislim, da šofer, se ga je nasekal — kakor pravijo — po notah. Vsaka stvar ima svoj konec. Ta tudi. Misliš, da bom podpiral lenobo, brezdnele? Kajpa še! Ti si dobrčina, ti ne poznaš ljudi. Zo kanalijs, razumeš. Takle te opehari mimogrede. Ha-ha, seveda. Kaj pa imamo sedaj? Konec junija! Ravno prav. Gremo na deželo, na počitnice. Povem ti, da jih pride še dosti. Ta in oni se bo vprašal: Ne bi šel malo na letovišče? Toda kako? Him, hm. Javim se malo bolnega recimo na pljučih. Vprašajo me kaj in kako. Slabo! Notri me peče, pa je. Peče me, kaj vem zakaj. In slab sem, medel, v glavi se mi vrti. Tam me preptipajo, pretolčejo in določijo: Peče te zato in zato, v glavi se ti vrti zato in zato. Saj to morajo. Kakšen zdravnik pa je tisti, ki ne ve povedati, zakaj me v prsih tišči in zakaj se mi vrti v glavi. Takole je vidiš. Jaz pa pravim po srbsko: jok! Tisti tvoj mladenič, če hoče, naj gre na počitnice na svoje stroške,

Iz kulturnega sveta

Lowell Thomas in Francis Jeats-Brown.

Rabindranath Tagore: Opazovalec oblakov.

Poslovenil A. L.

Rabindranath Tagore, Dante Indije, češčeni poet bengalski, zmagovalac Nobelove nagrade, sladki pevec Gitanjalina. — Bila sva na posetu pri pesniku na njegovem domu in šolo v Schantiniketanu (bivališču miru), ki leži kake štiri ure z železnice od Kalkutte.

Našla sva pesnika zročega na oblake, one begajoče oblake mansuna, ki tako zelo navdihujejo njegovo tekočo, melodijozno pesem. Od nog do glave je odet v belo, pontifikalno oblačilo. Nosi goste sive kodre in bela brada z dvema temnima pramenoma na vsaki strani, mu, podobno žilam in parsem marmorju, stopnjuje patriarhalno zunanost.

Majhna, s slamo krita hiša je ta dom najznamenitejšega sina Indije, prav nič umetniškega ni na njej iz- vzemši izbrano srčkane laterne iz bron na enem vratnem nastavku. Očividno mu ni do materialne strani tega sveta in celo gradnja palače in bližnjih zgradb njegove famozne univerze v Schantiniketanu, ki goji cilj postati svetovna, napreduje, kakor nanese slučaj.

Pesnik sedi na svoji verandi in gleda preminjajočo se gorijo neba. Od zore do mraka sedi tu, med dežjem. Kaže, da je ogromni obseg bengalskega obzorja pripravna pozornica zanj.

Je visok človek, z dostojanstvom pravadne zgodovine. Brezhibno, toda čisto nezavedno in z najpopolnejšo prirodno gracio nosi grb pesniških in filozofskih prednikov. Niti eden bi ga ne imel za samouka. Produkt je stoletij umstvene aristokracije. To je prvo, kar sva opazila na njem. Duh, ki se ne osredotoča okoli majhnih stvari. Duh, ki pluje preko kontinentov in stoletij, in ga čisto nič ne zadevajo modrovanja z vaškega zvonika. In vendar je, paradokso, pevec najintimnejšega indijskega življenja, kajti nič mu ne daje toliko dela nego ljubljene Schantiniketan, kjer uči bengalsko mladino učenosti, ki je ni našli v šoli.

Oči so mu preje lirčne nego mistične in prelivajo se kakor nebo, o katerem tako rad poje, od kakor grom temne do vijoličine. Tudi roke so mu roke poeta ravnih koščic in zaostrenih prstnih konic.

Pozdravi naju vlnudno z nežnim, skoro trudnim glasom. Mir z Bivališča miru leže na nas.

Prišla sva se razgovorjat z njim o sodobnih problemih Indije. Toda hipoma sva postala boječa. Pozabila sva svoja vprašanja. Misli sva, da bi bilo nemilo čuti v tem ozračju miru, če bi privlekla na dan zadeve vsakdanjega sveta kakor Kalkutte in Bombaya, ki so bile videti tako majhne in neznatne raz umstveno višino Bolpurja. Samo eno snov sva čutila prosto pot, in to je bila umetnost. Na Schantiniketan gleda Muza poezije z blagimi očmi.

Preprostost in globina duše sta temeljna akorda Tagorejevega okusa za angleško poezijo in Keats in Shelley njegova ljubljena. O svojih sodobnikih govori z nezaupanjem; nekatere hvali oduševljeno kakor Waltera dela Mare, prizna pa, da pišejo nekateri zapadni pesniki, kakor Siegfried Sassoon Keatsu in Shelleyju tako tujo angleščino, da sega njih dikcija preko njihovega znanja. Nato se opraviči z usmevom, češ,

da je zanj kot inostranca nespodobno kritikovati.

Slehermi večer sedijo mu otroci pri nogah na verandi njegovega s slamo kritega bungalowa in prisluškujejo, ko jim predava poezijo in duh zapada.

Ko sva ga vprašala, če misli kedaj znova posetiti Evropo in Ameriko, nam je povedal, da mu je zadnje potovanje v Ameriko prizadelo hud udarec. Bilo je leta 1917. Našel je vso deželo zbirajočo se na vojno in brez volje poslušati filozofov, pesnikov in sanjačev. Vse ozračje je bilo tuje in čudno zanj in odšel je razočaran.

»Bojim se, da je bilo veliko tega, kar sem moral povedati, nepopolnoma,« je pristavil z vlnudnim, svetotrudnim glasom, »ker je silen nacionalni duh krožil nad Ameriko, jaz pa sem nasproten nacionalizmu v sleherni obliki. Zakaj zame je sleherno vprašanje internacionalno. Tisk in javnost je kričala po gestu, ki ga nazivajo »sto po sto Amerikanizem«. Ah, to je neumno izpovedanje. Če se bo Amerika trudila oblikovati svoje državljane po stalnem vzoru, bo uničila individualnost. Ne bo v stanu ponuditi svetu svojega najboljšega.«

Ko se je povrnil s prvega obiska Amerike, dolgo pred vojno, je občutil, kot uspeh vsega, kar je videl, da je postala Amerika tako silna in njena civilizacija tako napredovala, da bo v stanu izogniti se vojni in z gospodarskim pritiskom utegniti zabraniti daljše konflikte med narodi.

»Toda, gorje! Ne verujem tega sedaj,« je dejal. Tudi pri nas v Indiji bo mo imeli hujše vojne nego so sploh kedaj obsipale z ognjem naše planjave, kar je stoletij bojnih pohodov.«

»Je čisto mogoče, je pristavil, »da postane Hinduizem vera preteklosti tekom nekaj let in izpreobrne prebivalce Indije siloma izlam.«

To naju je, ker je prihajalo iz ust Hinduja in to enega voditeljev rastoče Brahma Samaj sekte, presenetilo. Da bi pokrli najino vznemirjenje, je pristavil: »In kdo le ve, ali je dobro za Indijo, če je preplavijo Mohamedanci vnovič?«

»Moje mnenje o britanskem gospodstvu v Indiji,« je nadaljeval pesnik, »je, da je prepopolno. Tudi britanski pravniki, ki predsedujejo našim sodnim dvorom, delijo v prepolini in preabstraktni obliki pravico. Oblast je mehanično tako dovršena, da ni več človeška. Dvomim, če je bilo videti kedaj bolj dovršeno organizirane oblasti v zgodovini človeštva. V resnici, mehanično je tako popolna, da duši indsko nemozavest. Pod to oblastjo ni bilo pol one prave človeške sreče, ali pol onega nagona po individualnem udejstvovanju, nego je to bilo v dnevih samoderžnih starih mongolskih vladarjev. Nam Indijcem se je vteplo v glavo, da smo bitja nižje vrste in le predobro smo spoznali, kako malo važnih mest je prostih za nas. Tako oblast ne samo duši samozavest, marveč tudi tišči k tlom oduševljenje ustvarjati velika dela v umetnosti, vedi in znanosti.«

»Kaj pa spričo novega reformnega načela, ki naj vam povrne oblast nad narodom?« sva vprašala.

»Oh, da,« je odvrnil Tagore, »kaže, da se uredi, po čemer smo dolgo koprnili. Toda očiti imam Britanski to, da ni zadnjih sto let nikdar poskusila napeljati nas na to. Res nam dajejo te reforme, ker se jim ni moči izogniti spričo narodnega mnenja. Tako nam govorijo sedaj: »Če nočete pravca, ki

ga mi ubiramo v vaši deželi, vzemite si jo sami in pokažite nam, kakšen nestor napravite.« Jasno je, da bo posledica kaos.«

Poprašala sva pesnika, kako sodi o Gaudhiju in o nou-ko-operacijskem gibanju, in odvrnil je, da čuti, če tudi vidi v Gaudhiju svetega moža, da je njegova politika tragično zgrešena: »Z združitvijo sil z voditelji kalifata, je Mr. Gaudhi spjel vodo naravnost na njihov mlín in predal Hindujce Mohamedancem.«

Poslednje besede Rabindranath Tagoreja, predno sva odhitela na vlak, so utelesile strasten klic proti plemenskem sovraštvu. Njegov najdražji sen je oni dan, ko se bodo ljudje iz vzhoda prosto kretali med onimi iz zapada po načelih absolutne enakosti brez socialnih in gospodarskih zaprek in bo sleherno ljudstvo obdržalo svojo lastno individualnost.

In Tagore je mož, katerega sni se uredničujejo. Ta čas udeležuje svoj sen v Schantiniketanu.

Slehermi penny dobička, ki ga Tagore naredi pri kraljevskih svojih knjigah, ki so prevedene na malone vsak jezik in velik del svojih privatnih dohodkov zraven roma v Schantiniketan. Nekega dne utegne postati vevlesa na svetu ta vaška akademija v osrčju Bengalije.

Rabindranath Tagore, opazovalec oblakov, je eden voditeljev-mislecev, ki bodo prekrasili testo naše demokracije. Sedeč tam z lepimi, pogumnimi očmi (proroškimi očmi kakor oči proroka Izaije, ko je zagledal serasi) uprtimi proti nebu na sijaj viharnih oblakov, osipajočih se od vzhoda, bo vstopil v zgodovino kot človek, ki je videl onkraj »grde more sedanjega časa« (kakor to sam pravi) izbruh viharja in jansen žar po dežju in kretanje narodov in dobro voljo na zemlji.

Philippe Selk: Inlata knjiga: Sunir.

L. 1878 je D. Sarzec na svojem raziskovanju po Mesopotamiji med Evfratom in Tigrom odkril starodavno mesto Sirpurlo; med podrtinami in pod zidovi je spravlil na tisoče opek na dan. Na nekaterih strešnikih, zagrebenih po kraljevo palačo krog l. 2800 pr. Kr., je bila napisana dolga pesnitev Su-nir v sumersčini. Gospa Selkova, jako izurjena v asiriologiji in klinopisu, je prevela sedaj na francosčino ta poem, star 4800 let. Čtivo je zanimivo, izrečno patriotično, vsebuje mnogo podatkov za zgodovino ter omiko mogoče najstarejše dežele, kar jih poznamo. Tu vidite vsemogočne kralje, njih dohodke in vire, vrednost njihovih vojsk, razkošje in tekmovalnost mest, žice in božice, bitke, pobe, ljubavne speve in lepe opise (zlasti o levu). Prevod je čim najbolj dosloven.

L' Chevreuil: Le spiritisme dans l'Eglise (Jouve).

Katolik in spiritist bosta z zanimanjem čitala to knjigo, ki hoče sprijazniti Cerkev s spiritizmom, češ, da so tzv. čudeži, glosolalija, telepatija, daljnovidnost, sugestija, levitacija, materializacija, slutnje, prerokbe, vsepovsodnost, zamik, ozdravitve, odkritja iz onostranstva, zopetno utelešenje, prikazni mrtvih, vsi ti spiritistični fenomeni zastopani v evangeliju in v življenju svetnikov. Veliko pomoč bi prinesel spiritizem Cerkvi, ako bi podala roko obračalcem miz in zaklinjavcem duhov.

Paul Monard, Zaprto po noči.

Paul Monard je eden najbolj uglednih mlajših sodobnih francoskih pesnikov, ki se je poskušal tudi v prozi. Posebno slujeta zbirki *Fermé la nuit* in *Ouvert la nuit*, ki nas vodita med različne narodnosti. Iz prve knjige si bomo prečitati naslednji odlomek iz »Charlottenburške Noči«, vsebujoč zanimive opazke o nemški povojni psihologiji.

Pristavil sem, da sem že prejšnji večer opazil v cvetličarni tik ob hotelu Adlonu eno tistih pošastnih rastlin, nekakšno vegetalno ulje, in da je nad sto ljudi v vrsti čakalo, hoteč jo videti.

Nemci imajo za čudne in divje stvari smisel, ki ga najdete v njih slovu, običajih in veri. Ne sme se pozabiti, da smo na dnu pogani. Tu je bilo treba pri spreobračanju klati, in še pogostoma so tod sežigali čarovnice ob času vaših enciklopedistov. Pa še današnji, ko odpiramo zaradi moralne higijene najskritejše kotičke svoje vesti, vidite, gospod, kako kažemo bolj nego kateri drugi narod sirove proizvode, ki zmedejo domišljijo.

Ko so mi prinesli čokolado, sem začel mazati maslo na svoj kruh.

Štiri leta kolektivne nevroze so k temu pripomogle, je povzel. In predvsem zaključek komedije. Izza poraza (to je beseda na svojem mestu) sem se izkazal mojstra v puntarskem umovanju. Takih je v Prusiji več, nego se misli. Bavarce je potvrdilo italijanstvo, pri nas pa prevladuje draga slovanska kri. S prstom mi je pokazal ekspresionistična platna, razobešena po zidu, izmed katerih so bila nekatera slikana s cigarnim pepelom, s kavo ali z otrebki.

Glejte, Kaukinski, Chagall, Koschka, vsi naši sedanjí mojstri so slovanskega pokolenja. Stik z Rusi po l. 1917 je poglavljen za tistega, ki hoče poimeti Nemčijo. Slovani, to niso samo ona krasna telesa, ki jih je dajal Friderik II. ugrabiti. To so tisti ljudje z repatičnimi očmi, ki nas gledajo skozi baltijske šume in nas presunajo, ker brez naše vrednosti pozivljajo k milobi ali k sveti besnosti, ki ji nismo gospodarji. Imamo kemike, ki umejo najti pijanost celo v svojem krompirju. Že nad dva tisoč let nas sarmatska ambra privlači kakor lahna peresca... Petrograd je bil za Nemce poln virov; Moskva pa je čarilo. Čimbolj se Rusija oddaljuje, smo pripravljeni slediti ji proti Aziji, tudi če moramo doživeti velike hemoragije izseljevanja, ali živeti kakor volčje, jesti deco brez greha, oziroma imeti razmerja z živalmi.

Čudno se vam zdi, da slišite takšne besede iz ust bivšega stotnika pri gardnem polku. Že l. 1915 so nesposobnost naše uprave, njene drago plačane zmote, nezakrjenost voditeljev, voljakova neumnost morda delale čudeže. Jaz za se menim, da je naša sedanja borba za nekrivdo prava sramota. Ob napovedi me je srčno veselilo počenjati zločinstva, da bi pokazal svojo voljo po moči — in to je moja germanska kri. Po premirju pa sem srečen, da delam pokoro — to pa je slovanski vpliv. Žal mi je samo mojih mladih germanskih let v Potsdamu, vojaških vaj pod lipovko, kakor na platnicah »Jugendi«, in mimo-hodov pred našim rdečim polkovnikom z belim čopom — Bog se usmilil njegove duše!

Sedel je na mojo posteljo in si jel puliti koccine po rokah.

— Vi ste komunist?

— Kajpada, vojaški poklic, to je popolni komunizem, že stokrat se je reklo. Zdaj sem začasnó kot izven kadra, vendar v doglednem času, to se pravi, kadar se zruši Evropa, zbog slabosti gospodarske organizacije, vstopim zopet v službo, zakaj antimitilizem je danes tako zastarel kot humanitarizem socijalizem. Posel, ki nam ga nalaga med tem, je: z umetniškimi in nemo-ralnimi sredstvi razkrajati svet, ki hiti proti svojemu koncu. Olajšajmo ji njeno pogibel, tej svinjski ugasi zvezdi. Sicer pa vam obrazložim, kako se je treba stvari lotiti. Utegne vam kedaj koristiti, Francozi morajo delovati z nami. V vsej njihovi zgodovini se dobé dragoceni elementi anarhije, ki sicer nimajo spekulativne vrednosti slovanskega nihilizma, niti razpočne sile semitskih misterijev, vendar pa lahko pomeni pri-spevek, ki ga nikakor ne gre zametavati. Premišljajte o tem, kadarimate drugega opravka, in govorite mi še kaj o tem. DA,

Nove knjige.

— Problem vzgoje najširših plasti našega naroda. Spisal Franjo Zvec. Izdalo in založilo »Udruženje Jugoslovenskega Učiteljstva — Poverjenišstvo Ljubljana« 1923. Cena s poštnino 12 D. Naroča se pri poverjeništvu UJU v Ljubljani, Učiteljska tiskarna. Temeljito razpravo, ki je bila odlikovana s svetosavsko nagrado Njegovega Velikanstva kralja na ljubljanski univerzi deli avtor v dva dela, katerih prvi je teoretičnega drugega praktičnega značaja. V prvem razpravlja o nalogah, ciljih in smernicah vzgoje najširših plasti našega naroda, v drugem začuje pota za vzgojo teh plasti. V slovenski literaturi je knjiga prvo delo te vrste. Pisatelj analizira sodobno družbo in naloge današnje pedagogike. Napravila psihološko-socijološko analizo najširših plasti našega naroda in nas končno postavi pred glavnega reprezentanta najširših plasti istega t. j. pred kmečko prebivalstvo in industrijski proletarijat, kot glavno maso našega naroda, ki smo jo do sedaj vzgajali po enem in istem kopitu, katerih narava pa zahteva stroge ločitve pri vzgoji. Posebno zanimivo je poglavje o problemu družine in šole pri vzgoji najširših plasti, ker posepa pisatelj pri opisu v vse čititelle, ki vplivajo na vzgojo, t. j. na razpadanje družine, med-sebojno razmerje in družine ter razmerje družine in šole. V drugem delu, kjer orišuje avtor pota za vzgojo najširših plasti, deli sredstva in pota po vzgojnih dohah l. s. v predšolsko, šolsko, pošolsko (od 14. do 18. leta) in mladinsko dobo (od 18. do 24. leta oz. do 30. leta). V vseh dohah strogo loči vzgojo kmečke mladine in vzgojo industrijskega proletarijata. V vsaki dobi posebej pa temeljito oriše strukturo duševnosti psihološki in socijalni položaj mladine ter potrebe in usmerjenje vzgoje v vsaki dobi posebej. Šolo in njene hibe razglji v posebnem poglavju, kjer zariše tudi moderne smernice našemu osnovnemu šolstvu, biča sedanjí vzgojni in učni sistem, ki šolo vedno bolj oddaljuje od realnih potreb in zahtev naroda. Kot vzor stavi produktivno šolo. S posebno temeljitostjo posepa knjiga v rak-rano vsega vzgojnega problema, v temelji vsega vzgojstva t. j. v vzgojo učiteljstva. Avtor govori o pogojih za izvrševanje izvenšolskega poklica, o hibah in ovirah, ki nastopajo pri vzgojnem delu učiteljstva danes, o vzgoji učiteljskega naraščaja in pomankljivost vzgoje, ki jo prejema na učiteljsku z ozirom na vzgojno nalogo med najširšimi plastmi naroda. Knjiga nas seznaja z novimi smerni vzgojne organizacije v Rusiji, z ljudsko visoko šolo na Danskem, s takozvano Grundtvigovo ljudsko visoko šolo in temi problemi s posebnim ozirom na naše razmere in smeri, ki jo bi morali ubrati. Skratka, ves problem je vsestransko, popolno in temeljito razpravljan in obravnavan v vseh podrobnostih. V prvi vrsti je namenjena knjiga učiteljstvu, preko nje ne bo moglo preiti posebno učiteljstvo naših učiteljskih in srednjih šol, in tudi vodilni možje naše šolske in prosvetne uprave ne, predvsem nadzorniki knjige ne bodo mogli prezreti, ker globoko reže v delo in nalogo vse. Toplo pa priporočamo knjigo tudi vsakomur, ki je aktiven delavec na narodno-prosvetnem polju ali ki se zanima za usodo našega naroda; tudi politikom in vsem javnim delavcem odpira knjiga nove globoke moderne poglede vzgoje naroda, ki jih morajo poznati in s katerimi se mora seznaniti vsak inteligent.

ne na občinske. Pelje se lahko na riviero, italijansko, tudi na francosko. Samo na svoje stroške! No, zdaj vse veš!

Referent posluša ves čas s smehljajočimi očmi in odprtimi ustmi, da kaže polovico svojih črnih zob.

— Prav, pravi. Torej ne pojde.

Vzame nepodpisano odredbo in odide iz sobe.

V isti zadevi se vrne čez štirinajst dni.

— Se ti, gospod načelnik, spomniš, da sem bil nekako pred štirinajstimi dnevi pri tebi glede nekega mladega človeka...

— A tistega literata, ki je rekel, da je nervozen?

— Ne, ne. Glede nekega odpuščene- ga uradnika, starega še ne enoinvaj-set let.

— Ki je hotel v zdravilišče za bolez na pljučih?

— Da, zaradi tistega.

— No, in?

— Jo je res iztuhtal.

— Ti nisi rekel, se smeja šef. Ti nisi dejal? Te je potegnil, kaj? Je vruga bolan, kajne? Zvitorepec salamenski. E, vidiš, jaz dobro poznam te tiče. Nisem letos rojen, se celo lani ne! Na takem mestu, kakor je moje, je prva opreznost. Dokler človeka ne poznaš, ne verjemim mu! Misli o njem rajši slabo, nego dobro. Ne zaupaj mu. Imaj vsakega za falota, goljufa, zvito-

repca, čeprav je to proti nazorom tistih, ki pridigajo moralo. Še v sveto-pisemskem času je živel Kajin, pa ga danes ne bo! No, zdaj pa povej, kako in kaj.

— Nič, pravi referent, se smehlja in kaže svoje črne zobe.

Suhi, dolgi, srepogledi gospod načelnik vstane, vtakne obe roki v žep in sede na pisalno mizo.

— Kaj se to pravi: nič? Kaj je iztuhtal?

— Umrl je, odgovori referent.

Srečni dnevi so kakor žebili zabiti v dolg zid v primernih razdaljah; človek bi dejal, da zavzemajo precej prostora; zberite jih, pa jih ni niti za eno pest.

Bossuet.

Vsa vrsta ljudi se mora smatrati kot eden in isti človek, ki se vedno živi in se še venomer uči.

Pascal.

Gorje podrobnostim! to je golazen, ki ubija velika dela.

Voltaire.

Vse je dobro, ko pride iz stvarni-kovih rok; vse se spridi v človeških rokah.

Rousseau.

Harakiri:

Mecen ali gospod Štrbunc je kupil bukvice.

»Oho, oho,« je vzkliknil gospod Štrbunc in se ustavil pred knjigotržnico v Prešernovi ulici. »Mi gremo naprej, naša mladina napreduje, mlada literatura koraka z orjaškimi koraki. Pozkeimo le, koliko je bukvic dal na svetlobo naš založnik. Saj jih bo kmalu zvrhan koš, in kako so pisane! Ta-le je rdeča, ta-le je zelena, tam-le je ena rumena in tistale je celo v krokodilovi koži! Oho, oho, velja, da si jo natančneje ogledamo.«

Gospod Štrbunc si je nateknil ščipalnik na rdeči, prekrasni nos in je stopil v knjigotržnico.

»Dajte mi, pokažite mi tiste bukvice, ki jim je krokodil dal svojo kožo! Še kupil jih bom, zakaj naše poete je treba podpirati in jaz se ne tremem za krajcar, kadar gre v dober namen.«

Na glas in široko je govoril gospod Štrbunc te besede blede začuden gos-podični, ki je stala za pultom, nagromadenim s knjigami.

»I, katero mislite,« ga je vprašala, »kje vidite krokodila?«

»Te-te-te, krokodila! Jaz čem bukvice, takšne bukvice, ki stoje zunaj v oknu in so tako vezane in oblačene kakor krokodil. Na, saj so tudi tukaj,« je

veselo dejal gospod Štrbunc in vzel v roke drobno knjižico.

»Vidite, to-le mislim, ki se ji pravi »Darovanje« in ki jo je zložil in ven dal Franjo Onič! — Da, da, tale Onič, Onič, čisto novo ime, ampak ta bo še pošteno štrene mešal našim pikolovcem in otrobcem.«

Gospod Štrbunc je potežkal knjigo in se je nekoliko namrdnil.

»Težke ravno niso te bukvice, tudi debele niso, pa so zato gotovo tembolj tehtne in polne visokih in važnih misli. Saj ne gre za: »Koliko, ampak kaj in kako,« me je naučil tisti veliki mož z rotovža, ki sem zadnjič z njim večerjal. Da, da, gospodična, le nikar me tako ne glejte, jaz znam več kot hruške pečti.«

In je plačal bukvice, ki so se mu zdele sicer nekoliko drage, a ni hotel tega pokazati in je odšel samozavestno iz prodajalne.

»No, prav dobro delo sem storil,« je mislil gospod Štrbunc. »Naše pisatelje je treba podpreti, na nože jim treba pomagati, kar je dolžnost vseh pravih domoljubov. Kaj pa bo z nami, ako ne bomo kupovali bukvic! Komu bodo pa pisali naši pisarniki, ako jih ne bo nihče kupoval in bral. To je prva dolžnost vsakega patrijota, in jaz sem in tudi ostam. O, bodo že zvedeli kdo sem jaz, ki kupujem in berem bukvice. Še na glas bom prišel in spoštovali me bodo kot svojega mecenata in dobrotnika naših literatov in umetnikov, in ne bilo bi

čudno, ako bi se kar naenkrat zagledal pohvaljenega in počaščenega v naših dnevnikih. Kar je res, je res, o, tale Onič bo še slaven fant!«

Tako premišljeval je in tehtaje knjižico in kimaje z glavo je prišel bodeči mecen in dobrotnik naše literature do svojega stanovanja.

»Najboljše bo, da kar precej pogledamo, kaj smo kupili. O, pa nič strahu, Onič bo že rešil sebe in svojo čast! Da ima talent, se vidi že iz tega, ker je dal vezati v krokodilje usnje svoje verze! O, to ti je tič!«

Stopil je v svojo sobo, ki je bila temna in zatohla in z rdečimi rožami tapetirana. Tobakov dim se je valil pod stropom, in vinski duh je polnil ozračje.

»Hm, hm, malo bo treba odpreti okno, da pride kaj več svetlobe in ne spregledam te ali one črke, ko bom bral »Darovanje« nadebudnega našega pesnika, ki je brez dvoma že danes na vrhuncu slovenskega Parnasa.«

Ko je gospod Štrbunc razsvetlil sobo, je položil mehko in lepo rejeno svo-je telo na kanape, pripravil si je udobno vzglavje, prekrizal noge in je počasi in slovesno odprl knjižico. Ščipalnik je obdržal na nosu in je začel brati:

»Po grobeh človeške planjave so rajali mrtvi mesečnjaki, pojoči vrbam - žalujkam očetov in dedov nagrobnico: Haj! Haj! Levji kožuhi so strgani z razneženih teles.«

Gospodarska politika.

Inž. R. Šapla:

Učimo se od Čehov!

Češkoslovaška najuspešnejše kljubuje vsem težkim posledicam vojne. Naši pogledi gredo v Prago, ko čutimo na lastni koži težko češkoslovaško valuto; naše poglede spremlja želja, da bi tudi naš dinar kmalu dobil zdravo podlago, ki bi ga dvignila navzgor.

Češkoslovaška krona je dobila zdravo podlago s suficitom v zunanji trgovini (izvažala je v zadnjih letih za približno 5 milijard češkoslovaških kron obla več, kakor pa uvažala) in z velikim obdavčenjem. Na ozemlju češkoslovaške države se plačuje danes 225 odstotkov več davka, preračunjenega v zlato, kakor pa se ga je plačevalo v mirnem času, kar omogoča, da je proračun skoro uravnotežen.

Da je za dvig dinarja neobhodno potrebna aktivna trgovinska bilanca in vsaj ravnovesje v proračunu sem že večkrat povdarjal. Povdarjal pa sem tudi, da danes tega pri nas še ni, v sled česar je dinar izročen spekulaciji na milost in nemilost. Češkoslovaška krona pa ni več odvisna od spekulacije. Decembra lanskega leta si je ta polomila na nji zobe in jo pušča sedaj v miru.

Ne nameravam v tem članku še nadalje razpravljati o valuti, temveč bom opisal draginske razmere v Pragi, dokazati, da je neutemeljena trditev, da ima dinar pri nas isto kupno moč, kakor v Pragi češkoslovaška krona, nadalje pokazati blagostanje v češki državi, kakor tudi na poštenost Čehov za državo.

V Pragi stane v prvovrščni restavraciji z ogromno režijo obed približno 12 Kč. V gostilnah II. reda pa stane kosilo (juha, goveje meso s karkom in poljubno izbrana pečenka, cmoki, zelje, špinata ali druga prikuha) 8 Kč. Mesto govejega mesa si je mogoče izbrati močnato jed in ostane cena kosila ista. V abonentu stane tak obed 7 Kč. V gostilnah III. vrste, kjer je razven najemnine le majhna režija stane istotako kosilo 6 v abonentu samo 5 Kč.

Kupne moči češkoslovaške krone se pa ne sme meriti glede jedil po cenah v gostilnah temveč po cenah na živilnem trgu.

Najfinjša moka stane 3,20 Kč., kg kruha iz mešane ržene in pšenične moke stane 2 Kč., cena zelenjave je, izražena v dinarjih, skoro ista kakor pri nas. Meso je, preračunano v dinarje, drago. Prodaja se po 12 do 20 Kč. za kg. Najcenejša vrsta govejega mesa stane 12 Kč. torej okrog 30 Din., najdražja mesna vrsta, t. j. prekajeno svinjsko meso, stane 20 Kč., t. j. okrog 55 Din., mast približno 18, sladkor 5 Kč. Zelo drago pa je vino. Najslabša vrsta stane 14 Kč. za liter kar bi odgovarjalo približno 40 Din. To je razumljivo, če se pomisli, da ne producira Češkoslovaška skoro nič vina; na uvoženo vino pa je določena visoka uvozna carina, na naša vina menda 16 Din. liter.

Danes, ko pričanja pokati češkoslovaški merkantilizem vsled odpora Belije in Francije, bi bil morda pravi čas, da se usmeri uvoz naših vin v Češkoslovaško. Seveda bi morali dati za znižanje carin za naše vino Čehom gotove koncesije. Lansko leto je imela Češkoslovaška z našo kraljevino konvencijo o recipročnosti med uvozom piva in vina. Konvencija se je izkazala za brezpomembno. Češko pivo je bilo predrago,

češka uvozna carina na vino previsoka. Mi nimamo vzroka podpirati češkega merkantilizma, katerega je imela vzrok podpirati zapadna Evropa.

Da si ne bi delali niti vinogradniki kakih prevelikih iluzij, če bi zvedeli, da so v teku pogajanja za izvoz našega vina v Češkoslovaško, pripominjam, da konzum vina na Češkem stalno pada. Ker se je izdelovalo med vojno pivo zelo slabe kakovosti in pa v nezadostni količini radi večje uporabe ječmena za preživljanje, se je dvignil konzum vina na višino, ki je bila pred vojno neznana. Po vojni pa, ko je bilo vino radi visokih uvoznih carin nenavadno drago, in ko se je začelo izdelovati pivo v zadostni meri in vedno boljši kakovosti, je padel konzum vina menda na eno petino. Izgleda, da bodo dobili Francozi za uvoz vin po zelo nizki carini.

Danes izdelujejo pivo celo boljših kvalitete, kakor pred vojno. Cena navadnega piva je 1,20 Kč., 12 odstotnega 1,80 za pol litra.

Mogoče, da so presojali oni poročevalci, ki so pisali v našem časopisu, da je kupna moč češkoslovaške krone na Češkem tako velika, kakor kupna cena dinarja v naši državi, kupno ceno po cenah v prvovrščnih restavracijah in po ceni vina, kar pa je napačno. Češnje tako dobre kakovosti, kakor jih letos nisem imel prilike videti v Ljubljani, stanejo v Pragi v vsaki branjeriji okrog 2 Kč., medtem ko sem kupil dan prej v Ljubljani slabše češnje za 8 Din., kar bi bilo skoraj 3 Kč. Pripominjam moram, da v Pragi sploh nisem videl tako slabih češenj, kakor se prodajajo pri nas. Čehi delajo kakor v industriji, tako tudi v poljedelstvu z razumom. Izgleda, da naš poljedelec še ne pozna v zadostni meri one v narodnem gospodarstvu povdarjene resnice: Če hočeš, da bo dala zemlja letos isti kvantum in isto količino kakor lani, moraš vložiti vanjo več dela in več kapitala kakor lani.

Cene skoro vseh industrijskih izdelkov so v češkoslovaški republiki mnogo nižje kakor pri nas. Par primerov: moška obleka okusne barve in zelo dobre predvojnne kakovosti stane 450 do 500 Kč., kar bi bilo okrog 1400 Din. Pri nas bi stala taka obleka 2000 do 2400 Din. Moški lister jopič modre barve stane 135 Kč. do 150 Kč., kar bi bilo približno 400 Din. Srajca vsaj trikrat take vztrajnosti kakor jo dobimo v Ljubljani za 150 Din. stane v Pragi okrog 50 Kč., torej približno 140 Din.

Sobe v hotelih so drage. Za stanovanje je še vedno v veljavi zakon za varstvo najemnikov in podnajemnikov.

Kar se tiče razmerja med kupno močjo dinarja in Kč sodim kot dober poznavalec Prage, ki mu zadostuje par dni, da je tam zopet udomačen, da je glede živčevja 1 Kč. v Pragi toliko vredna, kolikor pri nas dobra 2 Din. Glede ogromne večine industrijskih izdelkov pa je 1 Kč. preko 3 Din.

Iz navedenih cen industrijskih izdelkov in poljedelskih pridelkov v češkoslovaški republiki vidimo, da je potrebna za človeka dostojno življenje plača v zlatu, katero bi moral dobivati v Češkoslovaški in pri nas, približno ista, vendar je razlika v plačah v Češkoslovaški in pri nas zelo velika.

V Pragi ima navadna prodajalka približno 500 Kč. na mesec, kar pomeni, da ima taka prodajalka z ozirom na kupno moč plačo kakor pri nas inženir. Navaden tovarniški delavec zasluži okoli 800 Kč. na mesec. Profesionisti in predelavci mnogo več. Zadnja leta je bil in je deloma še vedno v večini tovarn obrat reduciran. Delavec dela 3

dni na teden. Zasluži pa v tem času več, kakor pri nas delavec cel tedna. Uradniki so tukaj naravnost gospodje. Za eno mesečno plačo si more kupiti uradnik srednje plačilne stopnje novo lepo in trpežno obleko, eno celo garnituro perila, čevlje in poleg tega še s prebitkom od plače živeti tako, kakor živi naš uradnik iste plačilne stopnje, ki si od svoje mesečne plače ničesar ne nabavi. Skratka, v češkoslovaški republiki je skoro vsaka stvar v čških kronah 10 krat dražja, kakor je bila v mirnem času, dohodki uradništva in delavca pa so v čških kronah tudi vsaj 8 do 10 krat večji, kakor so bili pred vojno. Absolutna draginja torej je, relativno pa ni in to je glavno, vsled tega je tam blagostanje.

Kaj je omogočilo češkoslovaški državi tako zavdanja vreden položaj?

Prvič velik izvoz. Drugič Dr. Rašín, ki je delal na to, da se povečajo davki za dobo nekaj let ne samo na predvojni višino, ampak da se to višino tudi znatno prekorači. Tretjič in v največji meri pa je omogočil konsolidacijo češkoslovaške republike njen državljani, katerih velika večina je razumela potrebo začasnih velikih žrtv za državo. Čeh je povdarjal takoj, ko je nastala njegova država: Država, to smo mi. To geslo povdarja tudi danes, ko plačuje največje davke na kontinentu, ker ve da radi država, ki se hoče obdržati v tem težkem času na površini, velike požrtvovalnosti.

Nekaj misli o ljubljanskem velesejmu.

Ljubljanski velesejem je mlada gospodarsko-tehnična organizacija, ki jo je poklicala v življenje vitalna potreba jugoslovenskega gospodarstva. Že v včerajšnjem članku smo pokazali, na kako velike ovire je naletela mlada jugoslovenska industrija po osvobojevanju in kako veliko nacionalno in gospodarsko nalogo vrši naša velesejska prireditelj. Naš semenj ni zamišljen kot vzorčna prireditev samo za slovensko industrijo, temveč kot mednarodna prireditev, na kateri pa mora biti v prvi vrsti zastopana naša domača jugoslovenska industrija.

Po vojni so se te vrste prireditve zelo hitro množile. Deloma so bili taki semenji in prireditve samo kopiranje drugih, v največji meri pa so bile res samo izraz nujne potrebe. Povojne posledice so razdrle in deloma tudi onemogočile prejšnje poslovne zveze, treba je bilo najti potov, da se zopet oživi in omogoči zaostali izvoz. Naš velesejem pa je imel izpolniti predvsem drugo, važnejšo nalogo, namreč omogočiti racionalno notranjo trgovino potem medsebojnega spoznavanja in zblizevanja. Doseženi uspehi so že sedaj častni in se kažejo v vedno številnejši udeležbi na velesejmu, tako razstavljajcev, kakor tudi kupcev. To nam dokazujejo sledeče številke: Na prvem velesejmu je sodelovalo 470 razstavljajcev, ki so razstavili na izloženem prostoru obsegajočem 25.000 kvadratnih metrov. Sklenjene kupčije so dosegle znesek 150 milijonov dinarjev, kolikor je pač ugotovil urad ljubljanskega velesejma. Gotovo pa je, da je bil končni efekt še precej večji. Z rezultatom prvega leta so bili nad vse zadovoljni tako razstavljajci kakor tudi kupci, ki so bili med 100.000 obiskovalci zelo številno zastopani.

Ta zadovoljnost se je pokazala v lanskoletni udeležbi, ki je obsegala že 700 razstavljajcev. Porast 230 razstav-

ljajcev v enem samem letu pri tako mladi prireditelji jasno pokazal ne samo povečano zanimanje, temveč tudi novogonilno silo naše industrije in trgovine, ki jo je ravno oživil ljubljanski velesejem. Prostor je bil za lanskoletno prireditev premajhen, zato so ga povečali na 40.000 kvadratnih metrov, kar pa je bilo še vedno premalo, ker se je moralo več razstavljajcev odkloniti. Skrajno slabo vreme ob priliki lanskoletnega velesejma je sicer močno vplivalo na število obiskovalcev, ki pa je kljub temu znašalo že 120.000. Kupcev ni manjkalo, ker je bilo kljub tedanji stagnaciji v trgovini sklenjenih za 335 milijonov dinarjev kupčij. Ta velesemenj je obiskalo tudi že prav lepo število inozemskih obiskovalcev, ki so sklenili trajne poslovne zveze z razstavljajci. Uspeh je bil razviden tudi iz tega, da so mnoge domače industrijske firme pokazale na drugem velesejmu tak napredek, da je vzbujal naravnost začudenje. Mnogo je k temu splošnemu napredku pripomogla tudi smotrna propaganda velesejskega urada.

Znano je namreč, da si je uničilo več sličnih prireditev svoj renome ravno z nesmotrno reklamo, s katero so pričela nekatera taka podjetja, še predno je bila izvršena notranja organizacija in še predno so bili dani vsi predpogoji za uspeh. Nepravilna, kričeča reklama uniči takoj ves ugled in onemogoči vsak uspeh velesejma, če se izkaže, da je bila pretirana, da podatki niso odgovarjali resnici. Velesemenj mora biti mesto najsolidnejše konkurence, in obiskovalci, ki imajo količjak strokovnega trgovskega znanja, to lahko v razmeroma kratkem času prekontrolirajo. Končni cilj vsakega velesejma mora biti organizirana združitev najboljšega izmed dobrega. Skrbeti se mora za to, da sta v polni meri zastopana povpraševanje in ponudba. Kadar je vse to preskrbljeno, tedaj šele je umestna obširna reklama.

Ljubljanski velesejem se je tega načela trdno držal. Zato tudi ni izostal uspeh, ki se je najlepše pokazal v tem, da je postal razstaveni prostor premajhen in da kljub povečanju niso mogli dobiti na drugi prireditvi vsi prijavljeni prostori. Spretno, trgovsko naborno vodstvo nam jamči, da bo ostala velesejska prireditev to, kar mora biti in da bodo njeni uspehi od leta do leta večji. In s tem uspehi bo od leta do leta tudi večja korist cele države, kar sledi že samo po sebi iz dosedaj navedenega. Dobro zaposlena industrija znači zaposlenost prebivalstva, večanje narodnega premoženja in s tem gospodarske moči države.

H koncu naj omenim še nekaj. Naša industrija se je v par letih razvila že v taki meri, da dela tu pa tam celo za izvoz. Industrijsko-izvozna država, kakor n. pr. Češkoslovaška, naša država seveda še dolgo ne bo. Pač pa bi se dalo s smotrenim delom v kratkem času omogočiti, da naša država ne bi več izvažala v taki meri kakor dosedaj surovin, temveč gotove produkte. To bi bilo za naše narodno gospodarstvo eminentnega pomena. Koliko izvažala naša država, kot agrikulturna država, surovin, ki se predelajo šele v inozemstvu! In dokaj teh surovin, izvoženih v inozemstvo za precej ceno, se tamkaj predela ter se v predelanem stanju vračajo v kraj prvotne produkcije, ki jih pa morajo seveda drago plačati! Če samo pomislimo, da bi ostal ves zaslužek pri predelovanju teh surovin, ki jih sedaj izvažamo, našemu podjetniku in našem delavcu, torej v državi, potem nam mora biti takoj jasno, koliko narodnega premoženja gre po nepotrebnem v tujino in koliko večje bi moglo

biti naše lastno narodno bogastvo in naša gospodarska moč! In ravno tu vrši naš ljubljanski velesejem zopet narodnogospodarsko delo ogromne važnosti. Velesejem pokaže producentu, česa potrebujemo, kje bo najkoristnejše in najuspešnejše zastavil svojo industrijsko podjetnost. Pokaže mu vire, kje naj išče surovine, obenem pa mu pokaže konzumente. Konzument tako domačin, kakor inozemec, pa se zopet sam pripravi, kje kupi najsolidnejše in najceneje. Kadar pa bo pokrila naša industrija domačo potrebo, tedaj bo pričela misliti na intenzivnejši izvoz. Industrializirana država, ki bo izvažala čim več gotovih produktov in čim manj surovin, bo kmalu zavzela v svetovni politiki odločujočo položaj. Dela bo mnogo, in mnogo marljivosti in požrtvovalnosti bo treba, toda končni uspeh ne bo izostal. Ravno velesejem pa bo to delo olajševal, ker mu omogoča, da napreduje v posameznih etapah odgovarjajoče ostalemu razvoju, potrebi, povpraševanju itd. Pri tej nalogi bo morala seveda izdatno pomagati tudi država, kajti končna korist bo državna korist.

Mednarodni značaj ljubljanskega velesejma omogoča tudi inozemskemu producentu, da razstavi svoje izdelke. Važna in zelo hvalna je tudi tendenca sejemskega vodstva, ki skuša pritegniti predvsem one inozemske producente, ki izdelujejo blago, kakršnega doma nimamo ali vsaj ne v zadostni meri.

Slovenci smemo biti ponosni na uspešno delo, ki ga vrši naš ljubljanski velesemenj, ki je že radi geografske lege Ljubljane, njenih prometnih zvez, če ne vpoštevamo prav ničesar drugega, najbolj poklican, da dovrši velike gospodarske in patriotične naloge, ki si jih je zastavil. Vendar nas dosedanj uspehi ne smejo motiti, delati je treba naprej, do končnega cilja. Složnemu delu pa do tja ni več daleč. M. G.

Gospodarske vesti.

× Prevoz drv in premoga za kurjavo. Trgovska in obrtniška zbornica ponovno opozarja vse trgovce, obrtnike in industrijce, da naj skušajo po možnosti, da se preskrbijo z zadostnim kurivom na drvh in premogu za zimsko dobo še pred prvim septembrom, ker se bo po 1. septembru po naredbi ministrstva sabračala računalna tovrstna za prevoz premoga in drv po naslednjem višjem tarifnem razredu kot pa v dobil od 1. aprila do 1. septembra.

× Zemaljska izložba domačih proizvodov u Novom Sadu. Na tej razstavi, ki se vrši od 11. do 26. avgusta 1923 bo zastopala hpreko 70 večjih in manjših kraljev naše kraljevine z okoli 45 različnimi strokami. posestniki razstave dobe na posebno legitimacijo 50% popusta vozne cene v vseh razredih osebnih vlakov iz bivalšča v Novi Sad in nazaj od 7. avgusta do 13. septembra 1923. Interesentje, ki hočejo posetiti to razstavo, dobe tudi pri trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani legitimacije za 50% popust. Te legitimacije stanejo 30 Din.

DOBAVE.

× Dobava mesa. Pri indendanturi Savske divizijske oblasti v Zagrebu se bo vršila dne 14. avgusta t. l. ob 10. uri dopoldne druga javna ustmena licitacija za dobavo mesa garniziji v Karlovcu do konca septembra t. l. Natančnejši podatki s predpisanimi pogoji so interesentom na vpogled pri gorimnenovani indendanturi.

× Dobava plait in lanu in vlakna. Pri direkciji državnih železnic v Subotici se bo vršila dne 25. avgusta t. l. ofertalna licitacija za dobavo plait in sicer a) plait iz lanu: 400 m v debelini 20 mm, nadalje 300 m v debelini 25 mm, 200 m v debelini 35 mm in 200 m v debelini 53 mm; b) plait iz vlakna: 300 m v debelini 30 mm. Natančnejši podatki so interesentom na vpogled v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani.

Naša prva dolžnost je iskati naš nadnaravni Jaz.

(Moderna teozofija.)

V zdravilšču.

Še pred nedavnim časom smo razumeli pod besedo »zdravilišče« mesto, ki ga je narava obdarila s kakšnim zdravilnim vreicom. Dandanes si nadevjele ta ponosni naziv skoro vsak košček zemlje, ki ga posejajo letoviščarji, ker leži ob jezeru, pod goro, v gozdu, ali pa tudi samo radi tega, ker se nahaja v bližini velemesta.

Če prav premislimo, more služiti odmora potrebnemu meščanu v resnici vsako majhno naselje za zdravilišče, samo če leži v lepem in zdravem kraju. Po nezdravem življenju v velikem mestu s svojim neprestanim hrúščen in truščem, svojimi družabnimi dolžnostmi in z morečimi posli, učinkujeta počitek in mir podeželskega življenja kot balzam na strpinčene živce. Pljuča, ki so v sopari, prahu in dimu stesnjevaločega morja hiš upadla, se razširijo v čistem gozdnem zraku. Solnčna luč, izvor zdravja, ki je ne cenijo samo pristaši naravnega zdravljenja, temveč tudi zdravniška veda, se svobodno lije z neba, ne da bi jo ovirale stene-ozidja, in vpliva s svojimi žarki blagodejno. K vsem tem osvežilom se pridružuje zunan na deželi še bleščeči sijaj prostrane livade, sveže jase in trate, tiho, pokojno valovanje jezera, deroči, žuboreči potoki, nebotični gorski velikani. Brez dvoma morejo vsa ta zdravila, ki jih nudí

volkovi mrazov, obljajo življenje in ga nosijo v svoje dupline!« Gospod Štrbunc je postal nemiren. Vzel je ščipalnik z nosu in ga obrisal, pomencal si je oči, vzel velik rdeč robec in se gromko uzešnil.

»Čudno, ali ne znam brati, ali je kaj drugega. Mogoče so oči tako slabe in ne razločim prav, zakaj razumel nisem ničesar. Čakaj bom še drugod poskusil!

— In pisal sem pisno sovam — uharicem, tepec iz čarodejstva kraljestva ned sabo se borečih vel. Stal sem v svoji samotni, oklopnik z nezakritimi prsi, ki zasipa jarke okoli sebe, in v omotici žerjavov, kiteh na jug, sem pletel z vročino hitrostjo brzojavne žice na štiri strani sveta —

Vzdignil se je napol pokonci gospod Štrbunc in se je s strahom ozrl po sobi. »Kapa kosmata, kaj je to? Kdo je znorel, ali gospod Onič ali jaz? Pa to je vendar tiskano, kar sem bral, in kar je v bukvicah, mi je dejal tisti gospod z rotovža, je vse res, Zdi se mi, da z menoj nekaj ni prav: Že včeraj mi vino ni nič prav dišalo in tudi pipa mi ni šla v slast. E, ne vem, kaj bo.«

Iznova se je zleknil po blazinah in začel listati po knjižici:

»Z mene je zakrčalo v žvižgajočem ritmu dinamo motorjeve« je prečital strahoma gospod »mecen in hitro obrnil list.

»Govorim ti oddvojeno lice, dvojne-ke obraza človekovega!« je prečital v skrbeh gospod domoljub in hitro obrnil list.

»V diven zanos vesoljnih požarov sem zaplesal po taktu sviračev na obcestnih svetilkah, kakor da sem zbescnel prorok —« je prečital gospod patrijot in je divje planil pokonci. Ves zatripljen v obraz, zmrušenih las se je pogledal v zrcalo in nastežaj odprl usta:

»Hu! Ali sem to jaz, Jaka Štrbunc?«

Stoječ sredi sobe je iznova odprl knjižico:

»Moj pogovor s teboj je bil dnevnih pogovor s človeškimi kostmi,« je še prečital in se zgredil vznak na tla. Zaječal je z obupnim glasom:

»Norim, norim, o jaz, ubogi Jaka Štrbunc! Kaj sem zagrešil, da me je doletela tako strašna kazen! Nisem moril in nisem spravljal v nesrečo nedolžnih devic, nisem kradel in nisem razbojnikoval, samo stanovanje sem podražil svojim gostačem! Ali sem zato tako strahovan?«

Žalosten in pobit in razrovan se je vzdignil gospod mecen prihodnjih, nabudnih početov in solze, debele kot bob, so mu padle po zabuhlih licih. Bil je živa pojava obupa in pogubljenja bulji je z očmi in se je ves tresel.

»Ovbe, ovbe, hov, hov, norim, norim! Studenec me čaka, z norci bom prebival, hlapci me bodo pretepali, v mokre rjuhe me bodo zavijali, Hov, hovi!«

Posadil je klobuk na glavo in se je opotekal iz sobe. Klavrnega in razdelanega z nesrečno knjižico v roki je za-

neslo v krčmo tam za vodo. Kdo naj opiše strah in nemir njegovih prijateljev, zagledavši gospoda Štrbunca, ki je bil sicer tako vesel, prijeten in ljudomil gospod! Drugače je v gostilno prišelšči prijazno pozdravil navzoče:

»Moj poklon vsestranski, slavna gospoda! Kako je vaše častito zdravje?«

Tako ali enako se je priklanjaj vsem gostom in je potem skromno in vlnjudo zasedel svoj prostorček. Navadno je še pobažal točajko ali pa jo prav prijazno in mehko in rahlo vščipnil v napeti podbradek ter ji je rekel na uho to ali ono šegavo besedico. Danes pa je padel v krčmo kakor zmehšan razbojnik in je s krvavimi očmi divje gledal po prijateljih.

»Jacek, moj Bog, kaj je s teboj,« ga je vprašal prijatelj Peter.

»Štrbunček, ali te je kura brenila,« se je zavzel prijatelj Tomaž.

»Ali ne vidite, da norim? Ali ne vidite, da sem kupil bukvice, ki so mi zmešale glavo! Vidite jih, berite jih pa mi povejte, kaj je v njih! Jaz sem brez možgan in zame so devetkrat zapečateneno pismo.«

Vzel je prijatelj Joža »Darovanje« v roko in odprl in listal:

— raztepenih krokarjev, ki so za hrbtom držali dolge nože, fantastna krogla stisnjenih dimov, pesem tristotisočkilometerskega ptiča, videci — proki v orientalskih haliah. žalostinka

mrtvih mesečnjakov, rjovenje šakala in tigr — — —

»Ha-ha-ha!«

Urnebesno se je zagrohotala vsa oštarija, smeh in vriskanje se ni hotelo poleči in vino se je žlvalo po mizah, ki so bobnele in se tresle od pesti razposajenih in veselih prijateljev.

Jacek, saj nisi znorel, tisti-le kajon te je potegnil s svojimi bukvicami!« Ves poten in še vedno drhteč po telesu je sedel gospod Štrbunc za mizo in izpil kozarec vina.

»Misli sem kupiti še te ali one bukvice, hotel sem biti mecen naših poetov in drugih kmetov, zdaj pa pravim: »Zapik!« kakor bi dejal gospod Rudl. »Ta bi bila lepa!« kakor bi dejal gospod Rasto, da bi me vlekli na Studenec, ker kupujem »Darovanje« in enake prisnodarije.«

Tako je govoril gospod Štrbunc, in vsi gostje so mu pritrjevali. Zato je nadaljeval svoj govor:

»Kje so časi, kje so pisatelji, ki jin je tekla beseda kakor po loju in maslu, kje naš Haderlap in Brenclaj ali Jaka Živiljenjasit! To so bili pisatelji, pri katerih je stala vsaka beseda kot pribita za večnost! Pešamo, pešamo, o tempora, o mores! — Urška, prinesi štefan tistega iz kota, te-le bukvice pa vrzi v peči!«

Iščí skriti Jaz v svojem srcu. (Mahabharata.)

Zanimivosti.

Zanimive arheološke najdbe.

Po vojni so našli na Bolgarskem neko nagrobno ploščo in vladarjev pečat. Plošča so našli meseca oktobra 1920 v sv. Vraču pri Melniku. Ležala je na nekem grobu, ki izvirja iz prejšnjih stoletij. Plošča je 79x42 cm velika in napravljena iz belega marmorja. Vanjo je vklesano sledeče besedilo v grškem jeziku, ki je bil tedaj splošno v rabi: »Kam hitiš? Uči se umreti in zvedeti, čegav je ta grob. Genlon je ime onega, ki je bil po visoki starosti, dolgem in čistem življenju, potem, ko je postal izplačevalec pri poveljniku ilirskega taborišča, na povelje Kristusa tu pokopan. Pokopan je bil v ponedeljek v oktobru 6. idikcije.«

Izplačevalce (nummerarii) so uvedli v četrtem stoletju. Večinoma so ti ljudje kmalu obogateli. Genlon pa je bil najbrže pošten možakar. 6 idikcija obsega dobo med leti 392—406. Po njegovem imenu sodeč, gre za prebivalca Trakije. Za Bolgarsko pa je mnogo zanimivejša najdba pečata, ki ga je uporabljal njihov prvi krščanski knez. Leto 865 je prestopil Chan Boris (853—888) s svojim dvorom vred h krščanski veri. Vero svojih očetov je zapustil iz političnih naspotij. Krščen je bil za Mihaela III., ime njegovega botra. Pečat je 3 cm visok in 4 mm debel, tehtal pa 27 gr. Po specifični teži sodeč, je napravljen iz bronca. Na sprednji strani nosi Kristovo glavo z velikimi kodri in bujno brado. Razen tega je v njem vdolben napis: »Gospod, pomagaj Mihaelu, vladarju Bolgarske.« S pečatom je obogatel muzej mesta Varne.

KINO, ALKOHOL IN VERA.

To so trije faktorji, ki jih skušajo v zadnjem času spraviti v sklad Amerikanci. Državne oblasti pritiskajo na lastnike kinematografov, naj pričnejo ob nedeljah popoldne čimprej s predstavitvami; oblasti smatrajo namreč kino za najboljši protiutež proti alkoholu. Delavci naj gredo v kino in naj gledajo privlačne drame pa bodo pozabili na alkohol. Ne pa tako cerkvene oblasti. Te se z vsemi štirimi borijo proti temu stremljenju. Ne toliko radi tega, ker dvomijo o zveličavnih posledicah filmskih predstav, ampak ker se bojijo, da bi ostale cerkve prazne. V Ohiju so celo dosegli, da je bilo nekaj lastnikov, ki so prezgodaj pričeli s svojimi predstavami zaprti. Boj še vedno traja in v zadnjem času so posegle vmes trgovske zbornice, ki bodo skušale to vprašanje rešiti v splošno zadovoljstvo.

* Moški bodo morali v kuhinjo. Kdor tega ne verjame, naj čita, kaj pravi gospa Alice Mac Dougall iz New Yorka. Na podlagi podatkov z leta 1920 se da sklepati, da bo leta 2030 vsa newyorška trgovina in vsi denarni zavodi v ženskih rokah. Od leta 1880 je narasel odstotek v teh podjetjih zaposlenih žensk od 14 na 21. Odstotek zaposlenih moških pa se je znatno znižal. Tekom enega stoletja bodo torej povsod same ženske. Kaj pa bodo počeli moški? Tudi na to vprašanje je dala Alice odgovor. Sicer ne morem natančno vedeti, kaj bodo počeli oni, toda toliko je gotovo, da bo precejšen del zaposlen pri domačem gospodinjstvu. Ako bodo ženske zaposlene drugod, ne preostaja ničesar drugega, kot da bodo njihove posle vršili moški. Jasnje je tudi, da bodo tedaj vodile politiko ženske. Moški bodo pač gledali, da zadenejo dobro partijo, da bodo lahko brezskrbno živeli kot troji ob strani številnih kuhinjskih hlapcev in deklet, ki bodo pestovali in vozili otroke na sprehod.

narava: mir, svetloba, zrak, voda in lepota narave ošibelo človeško rastlinstvo, ki se je začelo preseljena na deželo, očvrsteti.

Na tisočih, ki begajo poleti trudni od dela in živčevno prenapeti iz ozidij veleemesta v svobodo tihega, oddaljenega kraja, se vsako leto opaža čudodelna moč tamošnjega bivanja. Tuji kraj jim postane zdravilišče. Seveda prispeva odpočitka potreben človek nevede svoj dober del za uspeh zdravljenja. Otrsel se je vsega, kar je sicer vedno razjedalo njegove življenjske sile, opustil je vse zabave veleemesta, ki telesni čistosti čisto bolj škodujejo, ko najtnejše delo in je v potrebi pokoja našel zadoščenja v tihih veselju gozdne samote. — Prost skrbi in naporov vsakdanjega življenja je mislil le na svoje zdravje, pil svojo čašo strogo po ukaz zdravnik, se dan na dan gotovo uro kopal, se opazoval, vezbal in storil vse, kar bi moglo ojačiti njegove šibke moči. Tako je bil deloma sam svoj zdravnik in pomagala mu je narava. Tako je postal eden izmed onih zadovoljnih ljudi, ki jim je bil podeželski kraj zdravilišče.

Toda tisočim, ki so posetili letovišče, da bi okrevali, se njihovo bivanje tamkaj ni izplačalo. Niti za las boljši kot so prišli, so ga tudi zapustili. Nasprotno: obubožali so za nado radostne bodočnosti in obogateli za čustvo ogorčenja in obupa. Vsi ti v nevolji skušajo

Ker bomo plačali, bomo tudi snedli.

Sto let je morda, kar se je precej Potočanov pravdalo v Ribnici. Po končanem opraviilu gredo na okrepčilo. Prvi so bili dobro postreženi z drobovino. Ko je ostala sama omaka, si je prevečani gostilničar pomagal na ta način. Ženi je velel: »Pojdi na izbo, pod stražo so stare irhaste hlače, pa jih razreži.« Hitro je bil poln kotliček »vampov«. Mili gostje grizejo in žvečijo na vse mile načine, češ: »Trdo je, trdo.« — »Naj bo kakršno če; ker bomo plačali, bomo tudi snedli,« se odzove starešina.

Ta zgodba naših pradedov se mi je vrnila v spomin, ko sem čital sledečo prigodo iz Londona. V ženični dvorani občinskega urada so zbrani svatje. Vsi so nestrpni, kajti žena noče biti od nikoder. Čez eno uro se oglasi nevesta in izjavi uradniku: »Če ni ženin prišel ob napovedanem času, sem prepričana, da se je premislil in me noče več za ženo.« Tedaj se ponudi vojač ali drug, da hoče vzeti zapuščenno zaročnico, češ, da se ne bomo zastoni sestajali. Seveda, ampak tri tedne so morali čakati na oklice, zato so vsi potrti odšli. Medtem pa se utegne pojaviti zopet prvi ženin.

NOBENE POTUHE ZA MUHE.

Odurna žuželka, ki na kocinah svojih nog prenaša klice nalezljivih bolezni. Letokrog hišne muhe ni obsežen. Redko odleti nad pol milje od svojega vališča; običajno ostane do 300 m okolo kraja, kjer se je zarodila. Tekom špansko-ameriške vojne je bila pozornost ameriškega naroda dramatično obrnjena na opasnost te širitelice legaria. Na stotine vojakov je umrlo za to boleznijo, ki jo je lahko preprečiti.

Kjer se muhe slobodno gibljejo med straniščem in jedilno mizo, utegnejo olajšati vsakovrstno hrano, zlasti mleko. Tifus in mačuh imata čest svoj izvor v mlekarah, kjer ni dovolj preskrbljeno za čistoto. Živež iz muhovitih pradalne je pogostoma okužen; niti s kuhanjem se vselej ne zatro kalli, za razne bolezni, posebno za poletno drisko. L. 1920. sta v Združenih državah lijavica in črvesno vnetje pogubila blizu 39.000 otrok pod 2 letoma. Tudi odrasli so dosti trpeli radi derečine. Spričo te nevarnosti prirejajo včas po Uniji skupno borbo naselbin zoper zopni mrčes. Najprej se uničijo zarezališča. V občini mora vladati stroga snaga. Že majhen kupček smeti ter odpadkov utegne postati gojišče neštetim mušjim ličinkam. Neomrežena hiša in neobvarovano stranišče izven doma sta lahko povod mnogoteri okužitvi. Vsaj kuhinja in obednica naj bi bili zamreženi. Ob boleznih je treba zlasti zaščititi spalnico. Na kmeth je paziti predvsem na hlev in mlekarino.

Najbolj primeren strup za muhe je morda formalin. Pomeša se s 40 krat večjo količino vode ter izlije v skledice. Ako muha nekaj ur ne pride do drugih tekočin, se nasrka nastavljenega otrova ter pogine. Gledati je na to, da se deca ne zastrupi, osobito z onimi trovili, ki so sestavljena od arsenika. Pobjanje s pokalnikom je po navadi neizdatno, če se ne začne že spomladi. Priporoča se tudi lepljiva muholovka, n. pr. znamka a e r k s o n, med o s. Prvo obrambno sredstvo pa ostane še vedno profilaksa, torej čistost in snaga. Nobene potuhe za muhe!

pripisovati vzroke za slabe uspehe vsem mogočim razlogom: hišnemu zdravniku iz mesta, ki ni spoznal bolezni in jih ni poslal v pravo zdravilišče; zdraviliškemu lečniku, ki jim ni predpisal pravih zdravil in pripomočkov, ker tudi ni poznal bolezni; zdravilišču samemu, ki sedaj pač ne zasluži slovesa, ki ga je uživalo doslej. Niti trenotek ne pomisli zdravilišnik na to, da bi poiskal v samem sebi vzroka za neuspeh zdravljenja. Dejansko pa je sam največkrat kriv, zakaj njegovo življenje, neredko glavni vzrok njegove bolezni, je tudi preprečalo uspehe okrevanja.

Prve dni bivanja v zdravilišču se drži letovišnik navodil, ki mu jih predpisuje zdravnik. Ko je zaužil određeno mu pijačo, ko se je po predpisu okopal, pohaja po bližnji in daljni okolici in kmalu občuti blagodejne vplive izpremenjenega življenja. Zopet opaža prve znake vračajočega zdravja: globlje, nemoteno spanje, občutljivejši tek, predvsem pa nekaj: pozabo svojih živcev. Čustvo ugodja povrjame življenjske sile se mu zopet pojavlja v njegovih nadejnih prsih. Zgodi se pa, da se stvar obrne na slabše, in dotičnik si ne more misliti, da se je to zgodilo, ker se ni vedel po pravih zdraviliškega življenja.

Z naraščajočo silo je po nekaj dneh bivanja v letovišču mik novosti izgubljen. Zdravilišnik je izgubil veselje nad le-

Iz naravoslovja.

Bela ko sneg, zelena ko detelja, rdeča ko kri, otrokom diši. Ste že ugañili, kateri sad imam v mislih. Bržkone pa ne veste, zakaj ima to ovočje različno barvo. Fernand Oblaton je po strogih znanstvenih raziskovanjih ugotovil, da svetloba ne vpliva neposredno na koloracijo črešnji. Visoka toplota je pri tem najpomembnejša.

Da razumemo mehanizem, po katerem učinkuje vročina, se spomnimo, da temperatura naravnost vpliva na dihanje rastlin. Mereč dihanje sadja v steklenem rastlinjaku in na prostem, je Oblaton zasledil, da je dihanje pod milim nebom trikrat jačje nego v steklenici. Črešnje, ki se razvijajo v nizki toplini in »dišejo« v neugodnih razmerah, ostanejo blede, oziroma rumene. Katere pa uživajo vročino in si prisvojijo zadostne množine kisika, se pordeče.

Kdor bi na podlagi Oblatonovih skusnen izrazil mnenje o lečenju malokrvnih, bi najbrže hotel svetovati gorko temoto. Kaka zmota! Svinčenast obraz, obledne poteze izginejo samo tedaj, če se bledolichnik giblje na prostem v svetlem zraku. Za črešnje treba toplote brez luči, človek potrebuje pa svežine in svetlobe.

Lepa noga.

Pri tem seveda mislimo na žensko nogo, ki je čisto predmet grajanja, oziroma hvale. Lepota noge je prvi predpogoj za plesno karijero in skozi stoletja so se ljudje trudili, da bi postavili določene zakone, po katerih bi se morala presojati lepota nog. Vprašanje pa ni še dandanes rešeno in vedno se lepote pripravljajo za lepoto svojih nog. Na Angleškem n. pr. ni plesa, kjer se ne bi obenem tekmovalo v lepoti nog.

Pred nekaj dnevi se je vršila taka tekma v grofiji Wilt. Imenovali so dva sodnika, o katerih so bili vsi uverjeni, da sta dobra poznavalca ženskih nog. K tekmi se je prijavilo 50 dam in gospičice. Postavili so jih v dolgo vrsto za neko špansko steno, tako, da so se od zadaj videle samo noge. To pa radi tega, da ne bi na sodnika vplival lep obraz ali pa prijazen smehljaj. Sodnika sta se šele po dolgem obotavljanju odločila za prvo darilo, ki je obstajalo v dvanajstih svilenih nogavicah.

Tu je šlo predvsem za zabavo, toda v nekaterih angleških kopališčih so to vprašanje razmotirali iz stališča sporta. In tu se je predpostavilo, da je lepota noge odvisna od oblike gležnja. Neki angleški kipar pa se je postavil na stališče, da je lepota noge odvisna od sorapmernega razvoja cele noge. Kdor hoče spoznati lepoto noge, se ne sme omejiti samo na stopalo in gležnje. Radi tega so vse razsodbe za špansko steno nepravilne. Nekoliko boljše so sodbje, ki se ustvarijo v kopališčih.

* Od mravelj deložiran krojač. Danes je pa res težko živeti. Komur ne nagažajo stanovanjski uradi, ga zadene kaj drugega. Vendar pa so slučaj, da koga deložirajo mravljje, zelo redki. Sicer je tovrstna deložacija tudi zelo neprijetna, kar je najbolj občutil neki londonski krojač, ki je živel s svojo družinico v predmestni kolibi. Lepa dne je na svoje veliko začudenje našel v svoji spalnici, ki mu je služila obenem tudi za ostale prostore, velikansko število nepovabljenih črnih gostov. Bile so mravljje, ki so šle po svetu, da si poiščejo primerno stanovanje. Krojač je bil ves zbezan in si ni znal pomagati. Voda ni imela nobenega uspeha. Zakuriti pa tudi ni smel, ako ni hotel, da mu zgori cela njegova imovina. Spravil je rajši svoja šila in kopta in se napotil k svojem sosedu, kjer mirno čaka, da se neljubi gostje odstranijo.

poto narode in se drži bolj zdravilišča samega. Pridobil si je znancev in hrepeni deloma po svojem nagibu, deloma po zvezi z znanci, po velikomestnih zabavah. So tudi ljudje, ki spadajo k onim naravam, ki se ne morejo dalje časa zadovoljevati s tihiimi prirodnimi čari, katerim morajo drugi veselje vsiljevati, da se razvedre. Tako se začne nemirno beganje po zabavanju.

Zdravilišče nudi nebroj vsakršnih zabav. Sredi poletja se je sicer tako pokojno in zapuščenno naselje izpremenilo v šumno in živahno mesto, ki sliči vrvenju in gomizenju v svetovnem mestu. Zabava se vrši za zabavo. Poleg jutranjih in večernih koncertov zdraviliške godbe imamo tu glasbene prireditve civilnih godb iz bližnjega mesta. V malem poletnem gledališču se vsak večer predstava najnovejših gledaliških umotvorov in čisto vleče goste v gledališče ta ali ona igralska veličina, ki je prišla v zdravilišče gostovat. Pri tem igra kmetsko gledališče ali vabi zbrano občinstvo celo mimo potujoči svetovni umetnik s koncertom, ali z recitacijo. Po restavracijah zabavajo letoviščarje pevska društva s svojimi pikantnimi prednašanji. Ko se znoči, opazujemo čarobno razsvetljavo. Na dnevnem redu so vrtno veselice in skupni izleti, ki daleko bolj utrjujejo kot izleti posameznikov. Ko se trudni vrnemo domov, se moramo udeležiti še tombole ali večerne prireditve in navzlic poletne sopa-

Ferry:

Negovanje lepote.

Vprašanje, kako si pridobim in obdržim lepo polt in nežno kožo, zanima boljše polovico človeštva že odlej, kar je stopila Evina noga na skorjo našega planeta. To zanimanje sigurno ni neopravičeno, saj je vendar lepota ona posebnost ženske, katere ne more nikakor pogrešati. Lepota je bogastvo, lepota je užitek življenja, ona je vse. Če stremi ženska za tem, da bi si pridobila lepoto ali pridobivala na lepoti, je to kratko in malo njena dolžnost. Stremjenje po lepoti v mejah razumnosti je modrost, ki pomnožuje veselje do življenja, ker nam lepota v vsaki obliki, tako v naravi kakor v umetnosti učinkuje kakor solnce v sivi enoličnosti vsakdanjega življenja. Lahko je sicer ugovarjati, da je taka trditve pač lepa, d apa nihče ne more biti lepši kakor je v resnici. Tak ugovor je napačen. Lepoto si lahko prizgojiš. Kakor doseže vrtnar s svojimi poslednjim trudopolnim delom iz navadne cvetlice raznobojno bujno celoto, ravno tako razmeroma lahko se ob razumnem negovanju razvije tudi v človeku spavajoča podlaga lepote.

Niž manj važno kakor pridobivati na lepoti, je obdržati lepoto. Da pri nežnem spolu bi skoraj lahko rekli, da je slednji še večjega pomena. V mladosti ima končno vsako žensko bitje nekaj brstečemu napku silčnega na sebi. V poznejših letih gineva ta čar in polagoma popolnoma izgine. Tedaj se marsikatera ženska povprašuje: »Zakaj ni moč več tak, kakor je bila, zakaj se sedaj tako vidno zanimam za druge ženske. Odgovor je lahek in grenak: »Ker nisi razumela, kako bi si svojo lepoto obdržala.«

Nekako samoljubja v pravem pomenu besede je torej vsekakor treba in to naj se pokaže z negovanjem telesa in njegove lepote. Saj vendar nezmore, da bi se kazal z zamarnjeno obleko in perilom, glede telesa si pa še dandanes marsikdo — bodisi dama ali gospod — misli, da je že veliko storil, če si je dnevno večkrat umil obraz in roke. Mnogim še sedaj ni znano, da ravno žensko telo potrebuje in zahteva kategorično vsak dan popolno umivanje.

Naš ideal ni nikakor lepota lutk, katero pridobiš z lepotičenjem, mazil in na druge slične načine, nasprotno naš ideal je negovana in razvita lepota posameznega individija. V dosegu tega ideala nam je potrebno trajno in ne prilično negovanje telesa. Uspeh more doseči le razumno negovanje lepote, ki se stvarno opravlja, ker je tako more doseči trajne uspehe.

Lepota je zdravje! Če naj to negovanje lepote prinese uspehe, mora biti spojena z negovanjem zdravja. Dosti je hih lepote, ki izvirajo iz nezdružljivega načina življenja; tako življenje je treba najprej spremeniti. Nobeno sredstvo za lepoto ti ne more pomagati do uspeha, če nisi že prej odpravil vzroke, ki povzročajo hibe na lepoti.

Hrana in lepota sta v tesnem stiku. To dejstvo je veliki večini do malega nepoznato in le redko se zlasti dame zavedajo, kako velik vpliv na zunanjo lepoto imata hrana in pijača. Močno začimljene jedi, alkohol, kava, čaj učinkujejo na telo kakor strup in kvarijo tudi polt. Neizdatno prebavljanje je istotako polti škodljivo. Pred vsem imej skrb za pravilno odvajanje in spremembo pri hrani. Velja naj pravilo: mnogo sadja, zelenjave, preko 200 gr mesa na dan ne uživaj, vrhutega se zdrži mesa do cela vsaj dva dni na teden.

Ko že ravno razpravljamo o načinu življenja, nam je skrajno potrebno pristaviti svarilo: več svežega zraka! Slab in izrabljen zrak je koži in polti skrajno škodljiv. Zlasti postaja polt siva, oveta in trudna, če spiš v nezadostno prezračenih prostorih. Pri tem ti ne pomaga nobeno milo, nobena krema in nobeno mazilo. Svež kisika poln zrak je med najvažnejšimi pogoji pri negovanju lepote in tudi najboljše zdravilno sredstvo za polt sploh.

(Dalje prihodnje nedeljo.)

* Od črkostavca do milijonarja. Seveda se taki slučaj dogajajo le redko. Večina ljudi se trudi in nima na stara leta niti toliko, da bi dostojno živila. Te dni je nenadoma umrl ameriški milijonar Johnson, ki je bil še pred nekaj leti črkostavec. Od jutra do večera je sedel v tiskarni in se trudil, da bi si kaj prihranil. Kot njegovi tovariši, se je preživljal tudi on samo s kavo in čajem. Kavo si je kuhel sam in tudi za čaj si je preskrbel samovar. Končno pa mu je padlo v glavo, da je kupil blizu tiskarne lokal, kjer je otvoril kavarno. Sam je delal v tiskarni, žena pa je bila v kavarni. Sčasoma je njegovo podjetje rastle in čez nekaj let je bil lastnik številnih restavracij in kavaren po celem New Yorku. Umrl je kot milijonar in ugleden član newyorške družbe.

rice plesati v prenapolnjeni dvorani pozno v noč.

Ni treba, da bi bil človek zdravnik, temveč samo dober opazovalec, pa spozna, da je ravno neprestana nepokojsnost vzrok, da na veliko večino zdravilišnikov zdravilišče ne izvaja svojega blagodejnega vpliva. Naše čase se le preveč uvaja hrumno in šumno, po užitku in zabavi stremeče, veleemestno življenje tudi v zdravilišču, dasi bi glede zdravilišča moralo veljati geslo: ostreiti se živce šibajočih zabav, ki odvrčajo pokoja potrebnega človeka od najboljših zdravil: miru, luči in zraka. Življenje na deželi bi moralo biti za one, ki so pribeželi iz mestnih zidov, res podeželsko življenje, kakor ga žive domačini, in ki bi ga ohranilo zdravega. Le če bi se želja po velikomestnem zabavanju pojavila s preveliko silo, naj bi si ga človek privoščil malce kot v začimbo, ne pa za jed. Zdraviliščniku bi morala biti prva briga okrevanje, uživanje prirode kratesote. Potem bi bil zanj kotiček, kamor se je za kratek čas leta umaknil, v resnici, kar bi mu moral biti: okrevatišče, zdravilišče.

A. M. (Pr. Presse.)

Zlo, ki se vas je lotilo, je nalezljiva bolezen, razširjena po vsej Franciji; vsakdo hoče namreč vladati, nihče pa ne mara slušati.

Jean Bon Saint André, 1795.

Iz Amerike.

Judje, zlasti ameriški, so začeli iskati v Davidovem mestu, to je v Jeruzalemu, grobišče kralja Salomona in njegovih žen, Pobudo za to početje sta dala British Museum in baron Rothschild, ki je bil že pred vojno s tem zaposlen. Ves Israel zasleduje to fantastično nalogo s svetim navdušenjem.

Victor Hugo je baje posebno ljubil krastačo in pajka, ker ju vse zaničuje. Nekemu Amerikancu tvori hroščev rod neizčrpno zakladnico za psihološki studij. Neki Michiganec, bankir po zvanju, je posvetil svoj prosti čas raziskovanju črvov. A neobični zbiratelj je hkratu dober računar. Že deset let išče glist in jih zapira v kositrno posodo na dvorišču svojega selskega dvorca. Ob sobotah jih pa deli med svoje prijatelje ribiče, razdal je nad 250.000 deževnikov.

Oskar Schultz, sirar v Chicagu, je zabredel v stisko. Upniki so mu zaprli trgovino. Možak odide na komisariat prositi, naj ga zapro, ker je prelomil pogodbo. Razložil je, da je pravkar prodal nekemu Arnoldu Heffitu svojo polico o zavarovanju za življenje vredno 15.000 frankov... za 75 frs z obljubo, da se vrne domov in se zaduši. Čim je dobil teh 75 frankov, je zvest obljubi krenil proti domu. Toda podjetje, kateremu je bil sirar dolžan še star račun, mu je kratko in malo prekinilo plin. Samomor je nemogoč. Sir Schultz ima resnično smolo.

Amerikanci in ženitev.

Priznati moramo, da so Amerikanci zelo iznajdljivi. Dolgo so razmišljali, kako bi se znebili ogromnih stroškov, ki jih povzročajo ženitve. Saj se ženitve boji tudi Evropejec in starši, ki jih je Bog obdaril s številnimi hčerkami, imajo že od rojstva z njimi samo nadlego. Ko prične dekletce gledati za možskimi, je treba vemer nanjo paziti, da ne zabrede. Ako pa ji hočeš preskrbeti dobrega ženina, jo moraš voziti na ples kot na kako razstavo. Pri tem seveda trpi žep, ki je po vojni že itak precej prazen in ga ženini zelo prezirljivo gledajo. In tudi, če kdo nasede, je treba skrbeti za »ohcet«, ki je čisto zelo draga.

Da imajo take skrbi tudi bogati Amerikanci, naj pokaže sledeča statistika, ki jo je napravil neki bogat Amerikaneec po končanih slavnostnih gostje so stali 350 dolarjev; okrasitev cerkve 1000; okinčanje doma neveste 500; buffet 4000; godba v cerkvi 500; godba pri sprejemu 500; napitnine 100; nevestina obleka in pritlikline 700; oprava 2000; obleka za družico 800; za šest starešin 900; manjši izdatki, za klobuke in drugo 500; nagrade 500; obleka za mater 900; dar možu 5000; dar častnim damam 500; manjši izdatki 500; v celoti okoli 18.000 samo za družino neveste. Izpustili smo precej stroškov, ki so običajni v Ameriki.

Razumljiva nam bo torej sledeča zgodbica. V bogatem in razkošnem salonu v New Yorku sedita za mizo industrialec in njegova žena. Kar naenkrat vstopi lakaj in prinese na krožnik brzojavko. Industrialec jo pomenljivo odpre in čita: »Nisva mogla delj čakati in sva se danes skrivaj poročila. Nahajava se v hotelu...« Mati v zrak, hitro se preobleče in se odpelje z brzojavko v rokah k svojim znancom. Oče pa k blagajni in v banko. Vse se izvrši naglo in točno. Znanci sočustvujejo in tolažijo, mati joče, oče pa se še vedno pomenljivo smehlja... Novoporočenca pa sta že dobila njegov mastni ček in sta se odpeljala na ženitovanjsko potovanje.

Zvečer pa se znajdetta očeta ženina in neveste in si maneta roke, da se jim je zvijača tako dobro obnesla in so svatje zaenkrat prevarjeni. Postreženi bodo k večjemu s čašico čaja, ki budo novoporočencema voščili srečo.

— Razporoke v Uniji. V Zedinjenih državah je čedalje več razdruženih zakoncev. L. 1867 jih je bilo 28 na 100.000 stanovnikov. L. 1906 pa kar 86 na 100.000 prebivalcev. L. 1916 jih je nič manj nego 112 na isto število duš. Ena ločitev zakona je prišla l. 1867 na 3.666 ljudi, l. 1916 pa že na 995. To pa Amerikancev ne moti, da ne bi jadikovali n. pr. nad francoskimi šegami in legendarno nezvestobo. Bolj in bolj se potrjuje resničnost biblijske prispele z brunom in pezdriem.

* Napačno razumevana psihologija. Neki angleški list poroča o mladem duhovniku, ki je zašel v svojih verskih razmotiranjih nekoliko predaleč na znanstveno polje. »Vse navzoče bo več ali manj zanimala psihologija,« je dejal. Nastalo je veselo hihetanje v vrstah, kjer je bilo zbranih nekaj mož. »Psihologija je nekaj zelo važnega,« je nadalje izjavjal pastor z vzvišenim glasom. Hihetanje je postalo vedno glasnejše. »Toda, čemu se smejete?«, se je jezen obrnil na najbližnjega možakarja, ki se je od srca smejal. »No, mu je ta osramočeno odvrnil in se pomenljivo snehal. »Psihologija je vendar zmazala pri večerajšnji tekmi, n mi vsi smo stavili nanjo.« Mislil je pač konja.

FRANCE VEBER:

Problem umske in nagonske pameti.

IV.

Dosedaj smo se dokopali do dveh pojmov, ki so načelne važnosti za celotno teorijo doživljajske pravilnosti, namreč do pojma nepsihološke istinitosti, na katerem temelji, kakor smo videli, vsa umska pravilnost, in do pojma iste nepsihološke vrednote, na katerem hočemo zgraditi teorijo nagonsske pravilnosti, pravilnosti čustvovanja in stremjenja. Da me nikdo krivo ne razume, pa moram ponovno povdarjati, da s svojim v prejšnjem odlomku podanim izkazom nepsihološkega značaja vrednote še daleko ne trdim tudi objektivne danosti kake vrednote, temveč samo načelno možnost take danosti. Prav tako bom se iz tehničnih razlogov v sledečem oziral samo na ono posebno vrednoto, ki se zove sicer »vrednota« ali »nevrednota« v ožjem pomenu besede, ter hočem v svrhu kratkega izraževanja pristojno pozitivno ali negativno čustvovanje, ki nam v smislu prejšnjih izjavaj na svojih objektih »kake« ali »predočuje« uprav njih »vrednote« ali »nevrednote«, imenovati kratko njih vrednočenje ali nevrednočenje. Sem spada »veselje« ali »žalost« spričo teh pojavov, v danem slučaju tudi »spoštovanje« ali »zaničevanje« izvestnih pojavov, »radost« ali »tuga« spričo njih itd. Vsa ta in podobna čustva so samo posebne vrste našega »vrednočenja« ali »nevrednočenja« česar koli, kažoč nam v svojčas orisanem smislu baš »vrednota« ali »nevrednota« svojih objektov.

Mislino si torej, da pripada kakemu pojavu, a. pr. kakemu klasičnemu umotvoru v istini orisana nepsihološka vrednota, kakemu drugemu pojavu, n. pr. kakemu zlobnemu činu pa v istini ista nepsihološka nevrednota, tako torej, da sta ta dva pojma v najstrožjem smislu besede objektivno vredna ali nevredna, brez ozira na vprašanje, ali ju kak subjekt tudi efektivno vrednoti ali ne. Mislino si pa zdaj še subjekt, ki oni objektivno vreden pojav tudi sam efektivno vrednoti, oni objektivno nevreden pojav pa tudi sam efektivno nevrednoti, ter primerjajmo ta subjekt s subjektom, ki bi oni objektivno vreden pojav nevrednotil, oni objektivno nevreden pojav pa vrednotil. In že imamo pred seboj vsaj idejno izklesan slučaj stroge pravilnosti ali nepravilnosti vrednočenja kot nevrednočenja, ker se na prvi pogled vidi, da je vsako vrednočenje, oziroma nevrednočenje kakega v orisanem smislu objektivno vrednega, oziroma nevrednega pojava samo v istem smislu objektivno pravilno, vsako vrednočenje, oziroma nevrednočenje kakega v orisanem smislu objektivno nevrednega, oziroma nevrednega pojava pa objektivno nepravilno. Da to uvidimo, moramo samo še ponovno pomisliti, da stojimo v našem aktivnem primeru pred pojavi, ki so v strogem smislu besede objektivno vredni ali nevredni; ta objektivna vrednota ali nevrednota kakega pojava pa fundira z analitično nujnostjo hkrati isto objektivno pravilnost vrednočenja ali nevrednočenja, isto objektivno nepravilnost nevrednočenja ali vrednočenja onega pojava. Kakor smo v prejšnjem odlomku izkazali vsaj načelno možnost objektivne vrednosti ali nevrednosti kakega pojava, tako lahko zdaj konsekvntno nadaljujemo, da oni, ki kak tak objektivno vreden ali nevreden pojav vrednoti ali nevrednoti, obenem pravilno vrednoti ali nevrednoti in da oni, ki kak tak objektivno vreden ali nevreden pojav nevrednoti ali vrednoti, obenem nepravilno nevrednoti ali vrednoti.

Kakor sem torej svojčas mogel reči, da izvira iz nepsihološke istinitosti ali neistinitosti obenem že ista objektivna pravilnost ali nepravilnost pristojnega pristnega predstavljanja in mišljenja, tako lahko zdaj izjavljam, da izvira iz orisane nepsihološke, objektivne vrednosti ali nevrednosti kakega pojava obenem že tudi ista objektivna pravilnost pristojnega vrednočenja ali nevrednočenja, ista objektivna nepravilnost nevrednočenja ali vrednočenja. In sicer moramo v vsakem slučaju, ko ima vrednočenje ali nevrednočenje za svoj objekt efektivno objektivno vreden ali nevreden pojav, govoriti v istem smislu kakor svojčas pri predstavljanju ali mišljenju o materialni pravilnosti vrednočenja ali nevrednočenja ter o materialni nepravilnosti nasprotnega nevrednočenja ali vrednočenja. Kakor smo namreč svojčas lahko pripisovali materialno pravilnost ali nepravilnost samo takemu pristnemu predstavljanju ali mišljenju, ki ima za svoje objekte pač istinite ali neistinite pojave, tako moramo zdaj isto materialno pravilnost ali nepravilnost pripisovati že vsakemu vrednočenju, ki ima za svoj objekt pač objektivno vreden ali nevreden pojav, ter vsakemu nevrednočenju, ki ima za svoj objekt pač objektivno nevreden ali vreden pojav.

Prav tako pa je tudi tu ta materialna pravilnost lahko še ali zgolj vnanja ali pa obenem notranja. Mislino si subjekt, ki iz kakršnihkoli drugih razlogov kak pojav pač vrednoti, ki pa ne

ve, da gre temu pojavu orisana stroga objektivna vrednota. Tudi vsakemu takemu vrednočenju kakega sicer objektivno vrednega pojava bomo zdaj morali pripisovati isto zgolj vnanjo pravilnost, ki smo jo svojčas morali pripisovati n. pr. tudi vsem onim prepričanjem, ki niso »spoznavanja«, dasi imajo za svoje objekte istinita dejstva. Glede nevrednočenja pa bi spadal sem slučaj, ko bi kak subjekt iz kakršnihkoli drugih razlogov kak pojav pač nevrednočil, o katerem pa bi ne vedel, da mu gre orisana stroga objektivna nevrednota; tudi vsako tako nevrednočenje je v istem smislu zgolj vnanje materialno pravilno. Ista zgolj vnanja nepravilnost pa pripada potemtakem vsakemu vrednočenju in nevrednočenju s strani subjekta, ki bi iz kakršnihkoli drugih razlogov kak pojav pač vrednotil, o katerem pa bi ne vedel, da mu gre orisana stroga objektivna nevrednota, ali ki bi kak pojav v istem smislu pač nevrednotil, o katerem pa bi ne vedel, da mu gre orisana stroga objektivna vrednota. Vsakdanji primer za tako zgolj vnanje materialno pravilno ali nepravilno vrednočenje in nevrednočenje pa tvori n. pr. človek, ki kako staro sliko pač vrednoti, a samo radi — njenega okvira in ki ne ve, da gre tej sliki sami objektivna vrednota, ali pa človek, ki drugo osebo iz zgolj osebnih ozirov vrednoti, a ne ve, da je brezprimeren zlobnež. V prvem primeru bi šlo za zgolj vnanje materialno pravilno, v drugem pa za zgolj vnanje materialno nepravilno vrednočenje. Čitatelj sam si lahko poišče primere tudi za zgolj vnanje pravilno in nepravilno nevrednočenje.

Zdaj si pa mislimo subjekt, ki kak pojav vrednoti ali nevrednoti ne iz kakršnihkoli drugih razlogov, temveč baš na podlagi in edino na podlagi svojega spoznanja, da mu gre orisana stroga objektivna vrednota ali nevrednota. Tudi vsako tako vrednočenje ali nevrednočenje je seveda materialno pravilno, kar ima za svoj objekt pač objektivno vreden ali nevreden pojav. Toda o vsakem takem vrednočenju ali nevrednočenju velja zopet še več, namreč da nima samo »slučajno«, samo »per accidens« za svoj objekt objektivno vreden ali nevreden pojav, temveč po lastni naravi, zato namreč, ker sloni na spoznanju, da gre njegovemu objektu objektivna vrednota ali nevrednota, in ker tudi izvira samo iz tega spoznanja. Vsakemu takemu vrednočenju in nevrednočenju pa moramo zdaj prav tako pripisovati isto notranjo pravilnost, ki smo jo svojčas morali pripisovati vsakemu pristnemu predstavljanju in mišljenju, čigar pristnost ne izvira iz kakih drugih činiteljev, temveč iz nepsihološke istinitosti njegovega objekta same. Saj je tudi o vsakem vrednočenju ali nevrednočenju kakega pojava, ki sloni samo na spoznanju in ki izvira samo iz spoznanja objektivne vrednosti ali nevrednosti onega pojava, reči, da izvira končno iz objektivne vrednosti ali nevrednosti svojega objekta same, radi česar mu zdaj iz istih razlogov ne gre samo gola materialna pravilnost, temveč uprav notranja materialna pravilnost. Zanimivo je, da lahko tu govorimo tudi o isti notranji materialni nepravilnosti vrednočenja in nevrednočenja. Sem bi spadal subjekt, ki bi kak pojav vrednotil v istem smislu na podlagi in samo na podlagi svojega spoznanja, da mu gre objektivna nevrednota, ali ki bi kak pojav nevrednotil na podlagi in samo na podlagi svojega spoznanja, da mu gre objektivna vrednota. Tako vrednočenje, oziroma nevrednočenje bi imelo za svoj objekt objektivno nevreden, oziroma vreden pojav in bi bilo torej vsekakor materialno nepravilno. Ker pa bi tako vrednočenje, oziroma nevrednočenje v istem smislu končno izviralo iz objektivne nevrednosti, oziroma vrednosti svojega objekta same, bi bilo iz istih razlogov obenem notranje materialno nepravilno. Mimogrede naj bo rečeno, da je je z orisanim notranje nepravilnim vrednočenjem in nevrednočenjem točno definiran obenem idejni vrhunec tako zvane »zlobnosti«: Zloben biti, se pravi, objektivno vredne pojave zavedno nevrednotiti, objektivno nevredne pojave zavedno vrednotiti. Vsakdanji primer za tako obenem notranje pravilno ali nepravilno vrednočenje in nevrednočenje pa tvori zopet n. pr. človek, ki kako staro sliko vrednoti, toda zdaj samo na podlagi svojega strokovnega spoznanja njene brezprimerne umetniške vrednosti, ali pa človek, ki bi zopet kako drugo osebo vrednotil, to pa zdaj samo na podlagi svojega objektivnega spoznanja njene brezprimerne zlobnosti. V prvem primeru bi šlo zopet za notranje pravilno, v drugem pa za notranje nepravilno vrednočenje. Tudi tu si lahko čitatelj samo poišče primere še za notranje pravilno in nepravilno nevrednočenje.

Prav tako moramo v okviru vrednočenja razlikovati med materialno ter zgolj formalno pravilnim ali nepravilnim vrednočenjem. Vendar pa moram v tem stiku opozoriti najprej na posebno razliko v okviru vrednočenja in nevrednočenja, ki jo imenjmem razliko med samovrednočenjem ali samonevrednočenjem in sovrednočenjem ali sonevrednočenjem. Ko vrednotimo ali nevrednotimo kake pojave, ne da bi nam v to svrhu bilo potrebno sočasno vrednočenje ali nevrednočenje kakih drugih pojavov, nastopajo namreč oni prvi pojavi kot objekti na-

šega »samovrednočenja« ali »samonevrednočenja«. Večkrat pa vrednotimo ter nevrednotimo izvestne pojave edino na podlagi sočasnega vrednočenja ter nevrednočenja izvestnih drugih pojavov, stoječih z onimi prvimi pojavi v določenem razmerju. Tako vrednotimo n. pr. denar in nevrednotimo n. pr. pomankanje denarja vsaj ponavadi samo na podlagi sočasnega vrednočenja vseh onih drugih pojavov, ki jih lahko dosežemo samo z denarjem, ter samo na podlagi sočasnega nevrednočenja onih drugih pojavov, ki so neizogibna posledica neposesti denarja, torej n. pr. samo na podlagi sočasnega vrednočenja dobre obleke, tečne hrane itd. ter samo na podlagi sočasnega nevrednočenja slabe obleke, neznosne hrane itd. V takem slučaju torej n. pr. dobro obleko, izvrstno hrano itd. samovrednotimo, slabo obleko, slabo hrano samonevrednotimo, denar, oziroma neposedi denarja, ki samó povzročata one druge pojave, pa sovrednotimo, oziroma sonevrednotimo. Samo tako zvani »skopuh« je človek, ki tudi denar »samovrednoti«, neposedi denarja »samonevrednoti«. Z drugimi besedami lahko to razliko izrazim tudi tako: Samovrednotimo ali samonevrednotimo pojav tedaj, ko ga vrednotimo in nevrednotimo radi njega samega, sovrednotimo in sonevrednotimo ga pa tedaj, ko ga vrednotimo ali nevrednotimo »radi kakega drugega pojava«, katerega pa vsaj končno samovrednotimo ali samonevrednotimo.

Mislino si pa zdaj človeka, ki kak pojav samovrednoti ali samonevrednoti na podlagi svojega prepričanja, da je ta pojav objektivno vreden ali nevreden, pri čemer pa naj bo to njegovo prepričanje napačno. V tem slučaju oni pojav efektivno ni objektivno vreden ali nevreden ter pristojno vrednočenje ali nevrednočenje tega pojava ni materialno pravilno. In vendar je zdaj na prvi pogled reči, da tudi tak človek pravilno vrednoti ali nevrednoti, ker dela to vsaj na podlagi svojega prepričanja, da gre onemu pojavu vzporedna objektivna vrednota ali nevrednota. In če bi naš človek kak pojav samovrednotil na podlagi trdnega, dasi napačnega prepričanja, da mu gre objektivna nevrednota, ali če bi isti pojav samonevrednotil na podlagi trdnega, dasi napačnega prepričanja, da mu gre objektivna vrednota, bi zopet iz istih razlogov nepravilno samovrednotil ali samonevrednotil, dasi v tem slučaju to njegovo vrednočenje ali nevrednočenje ne more biti obenem materialno nepravilno. Takoj se vidi, da nahajamo v teh slučajih pred seboj vsaj formalno pravilno ali nepravilno samovrednočenje in samonevrednočenje. Na isto razliko pa trčimo hitro tudi v okviru orisanega sovrednočenja in sonevrednočenja.

Mislino si namreč človeka, ki kak pojav zdaj sovrednoti ali sonevrednoti na podlagi svojega samovrednočenja ali samonevrednočenja kakega drugega pojava, stoječega z onim prvim pojavom v takem razmerju, da bi iz materialne pravilnosti samovrednočenja ali samonevrednočenja drugega pojava tudi že sledila ista materialna pravilnost pristojnega sovrednočenja ali sonevrednočenja onega prvega pojava. Če to velja, tedaj pa je vsako tako sovrednočenje ali sonevrednočenje brez ozira na vprašanje, ali je ono pristojno samovrednočenje ali samonevrednočenje tudi v istini materialno pravilno, vsekakor vsaj formalno pravilno. Prav tako pa bi človek, ki bi kak pojav sovrednotil ali sonevrednotil na podlagi svojega samovrednočenja ali samonevrednočenja kakega drugega pojava, stoječega s prvim v takem razmerju, da bi iz materialne pravilnosti samovrednočenja ali samonevrednočenja drugega pojava samoobsebi sledila nasprotna materialna nepravilnost pristojnega sovrednočenja ali sonevrednočenja onega prvega pojava, brez ozira na efektivno danost materialne pravilnosti onega samovrednočenja ali samonevrednočenja vsekakor vsaj formalno nepravilno sovrednotil ali sonevrednotil.

Primeri formalno pravilnega ali nepravilnega samovrednočenja in samonevrednočenja, sovrednočenja in sonevrednočenja iz dnevnega življenja. Človek, ki samovrednoti kako sliko na podlagi svojega sicer napačnega prepričanja o njeni objektivni umetniški vrednosti, vsaj formalno pravilno samovrednoti, človek pa, ki bi drugo osebo samonevrednotil na podlagi svojega in sicer zopet napačnega prepričanja o objektivni njeni moralni vrednosti, bi zopet vsaj formalno nepravilno samonevrednotil, vse to pa zato, ker sloni tako samovrednočenje in samonevrednočenje na takem prepričanju, da bi iz materialne pravilnosti ali nepravilnosti slednjega v prvem slučaju (v slučaju formalno pravilnega vrednočenja sledila ista materialna pravilnost ali nepravilnost pristojnega samovrednočenja, v drugem slučaju (v slučaju formalno nepravilnega nevrednočenja) pa nasprotna materialna nepravilnost ali pravilnost pristojnega samovrednočenja. Isto velja mutatis mutandis tudi za vsako formalno pravilno samonevrednočenje ter za vsako formalno nepravilno samovrednočenje. Vsak človek dalje vsaj po navadi svoje zdravje samovrednoti, svojo bolezo nsamonevrednoti. Naj je zdaj to samovrednočenje in samonevrednočenje materialno pravilno ali ne, t. j. naj pripada našemu zdravju, oziroma naši bolezni tudi objektivna vrednota, oziroma nevrednota ali ne, tedaj je vendar s strani vsakega takega človeka vsaj formalno pravilno so-

vrednočenje onih pojavov (dela, zmernosti itd.), ki donajajo zdravje, kakor tudi sonevrednočenje onih pojavov (lenobe, nezmernosti itd.), ki donajajo bolezen, vsaj formalno nepravilno pa sovrednočenje slednjih in sonevrednočenje prvih, vse to pa zopet zato, ker sloni to omejeno sovrednočenje in sonevrednočenje v prvem slučaju na takem samovrednočenju in samonevrednočenju, da bi iz materialne pravilnosti ali nepravilnosti slednjega sledila ista materialna pravilnost ali nepravilnost prvega v drugem slučaju pa na takem samovrednočenju in samonevrednočenju, da bi iz njegove materialne pravilnosti ali nepravilnosti sledila narobe materialna nepravilnost ali pravilnost pristojnega sovrednočenja in sonevrednočenja.

Tako se pa jasno vidi, da moramo tudi v okviru vsega vrednočenja in nevrednočenja razlikovati med isto materialno in zgolj formalno pravilnostjo ali nepravilnostjo, ki jo ju svojčas našli tudi na pristojnem umskem doživljanju. Kakor izvira (glej odlomek II. te študije!) materialna pravilnost, oziroma nepravilnost pristnega predstavljanja in mišljenja iz nepsihološke istinitosti, oziroma neistinitosti njegovega objekta, njega formalna pravilnost, oziroma nepravilnost pa iz takšnega njegovega razmerja do drugega umskega doživljanja, da bi iz materialne pravilnosti ali nepravilnosti slednjega sledila tudi njegova ista materialna pravilnost ali nepravilnost, oziroma narobe njegova materialna nepravilnost ali pravilnost, vse to velja mutatis mutandis tudi za vsako vrednočenje in nevrednočenje: Materialno pravilno, oziroma nepravilno je vsako vrednočenje ali nevrednočenje, ki ima za svoj objekt zdaj nepsihološko vreden ali nevreden, oziroma nevreden ali vreden pojav; formalno pravilno, oziroma nepravilno pa je vsako vrednočenje in nevrednočenje, sloneče na takih premisah (kot samovrednočenje na pristojnih prepričanjih, kot sovrednočenje na pristojnih samovrednočenjih), da bi iz materialne pravilnosti ali nepravilnosti slednjih sledila tudi njegova materialna pravilnost ali nepravilnost, oziroma narobe njegova materialna nepravilnost ali pravilnost.

Tudi tu je torej reči, da je kako formalno pravilno vrednočenje in nevrednočenje lahko sicer vsaj vnanje materialno nepravilno in narobe, da pa se bistvo njegove formalne pravilnosti in nepravilnosti vendar ne da dojeti brez rekurza na poprej orisano materialno pravilnost in nepravilnost vrednočenja, ker izvira tudi tu formalna pravilnost ali nepravilnost vrednočenja in nevrednočenja samo iz gori orisane iste relacije do sem spadajoče materialne pravilnosti ali nepravilnosti. Ker je ta relacija tu povsem ista kakor pri umskem doživljanju, velja zdaj tudi tu glede končnega bistva gole formalne pravilnosti ali nepravilnosti vrednočenja in nevrednočenja sledeče: Formalno pravilno vrednočenje in nevrednočenje neobhodno jači in pospešuje vsaj našo dispozicijo tudi za materialno pravilno vrednočenje in nevrednočenje, dočim formalno nepravilno vrednočenje in nevrednočenje vsaj prav to dispozicijo neobhodno ovira in manjša. In kakor smo svojčas morali reči, da bi se oni, ki bi vseskozi vsaj formalno pravilno, oziroma nepravilno mislil, se nahajal ipso facto, v kolikor je to uprav od njega samega odvisno, v najboljšem, oziroma najslabšem položaju tudi za pridobivanje materialno pravilnih misli, isto velja zdaj tudi za pristojno razmerje med zgolj formalno in materialno pravilnim vrednočenjem ter nevrednočenjem. S tem pa sta zdaj tudi tu dana še ista nadaljna dva postulata, namreč postulat prioritete materialne napram formalni pravilnosti vrednočenja in nevrednočenja ter postulat sklenjenosti formalne pravilnosti vrednočenja in nevrednočenja, pri čemer izrekam tudi tu s prvim postulatom to, da moramo, ako naj bo naše vrednočenje in nevrednočenje vseskozi pravilno, tudi formalno pravilnost svojega vrednočenja in nevrednočenja opustiti povsod tam, kjer bi šla ona na račun njegove materialne pravilnosti, z drugim postulatom pa to, da moramo sicer vseskozi vsaj formalno pravilno vrednotiti in nevrednotiti.

Ker velja vse to v enaki meri seveda tudi za vse ostalo čustvovanje ter pristojno stremjenje, smo se pa sedaj dokopali do presenetljivega izsledka, da odgovarja namreč oni petorici postulatov, na kateri je zgrajena, kakor smo to videli v odlomku II. pričujoče študije, tradicijska logika umskega doživljanja, logika umske pameti, v istini ista petorica drugih postulatov, s katerimi je samoobsebi dana paralelna, dasi doslej popolnoma neznana logika nagonsskega doživljanja, logika nagonsske pameti. Nepsihološki »istinitosti« objektov pristnega umskega doživljanja tam odgovarja tu nepsihološka »vrednota« objektov nagonsskega doživljanja, na pojmu one istinitosti zgrajeni »vnanji« in »notranji«, »materialni« in »formalni« pravilnosti umskega doživljanja tam odgovarja tu na pojmu one vrednosti zgrajena ista »vnanja« in »notranja«, »materialna« in »formalna« pravilnost nagonsskega doživljanja, »prioriteti« materialne napram formalni pravilnosti ter »sklenjenosti« formalne pravilnosti umskega doživljanja tam pa postulat iste prioritete in iste sklenjenosti v okviru nagonsskega doživljanja tu. Aristotelovi ustanovitvi logike »uma« mora torej v istini slediti ustanovitev paralelne nove logike, logike »srca«.

TRGOVSKA BANKA D. D., LJUBLJANA

PODRUZNICE:

Maribor
Novo mesto
Rakek
Slovenjgradec
Slovenska Bistrica

Šelenburgova ulica šte. 1

(PREJ SLOVENSKA ESKOMPTNA BANKA)

KAPITAL in REZERVE Din 17.500.000.—

Izvršuje vse bančne posle najtoč-

neje in najkulantneje.

Brzjavi: Trgovska

Telefoni: 139, 146, 458

EKSPozITURE:

Konjice
Meža-Dravograd
Ljubljana (me-
njainica v Kolo-
dvorski ulici)

Šesti čut in instinkt.

Ljudje imajo navado, da imenujejo duševne izraze živali z besedo »instinkt«, ki prihaja iz lat. glag. instigare, t. j. izpodbuditi, podražiti, kar nujno predpostavlja neko nadnaravno izpodbudo ali podražaj. — Takega instinkta ni, še manj pa nameroma v živalsko dušo položenega nagona — kakor — tudi ni samostojno obstoječega duševnega bitja.

Odkločno se zavarujemo mi nepredvidni učenci zoper to kakor tudi proti vsaki taki nesmiselnosti in vsako živalsko psihologijo nemožno ustvarjajočo podmeno. (Prof. dr. L. Büchner: Kraft u. Stoff. Die Tierseele. Str. 471.)

Mi imamo navado izražati se: To »instinktivno« čutim, to »pozitivno« vem, ali: Ta misel mi je kar nenadoma »sišla« v glavo. To ni samo slikovito ali simbolično izraževanje, ampak logično in psihološko tako istinito kakor more le kaj istinitega biti. To niso izrazi naše navadne dnevne, budne zavesti, ki sprejema vtiske zunanjega sveta po dosedaj nam znanih peterskih čutilih, ampak izrazi naše latentne podzavesti, ki jih nezavisno od naše budne zavesti spontano izraža — šesti čut.

Instinkt je lastnost duše vsakega bitja, torej človeka in živali, ki njima daje pod istimi pogoji moč občuta na daljavo, moč skritega čuta in moč slutnje in predvednosti; torej vse to, kar je zapopadeno pod imenom: telepatija, telestetizacija in kriptestetizacija — z eno besedo: šesti čut v človeku.

Človek bi ga moral imeti v večji meri od živali — v resnici ga je imel v davnih vekih več kakor danes, ko si ga je izkvaril z rastočo kulturo in civilizacijo in z živci razdražujočim načinom življenja. Žival ga ima neoskrnjeno dalje in po njem se varuje mnogih ji pretečih nevarnosti, kakor nedorasli otrok tudi, ali odrasli človek ga ima manj, ker se v mnogih kritičnih slučajih življenja zanaša zgolj na svojo pamet in razsodnost, ki ga pa dostikrat kruto vara.

Evo, par verodostojnih slučajev! Ob izbruhu Mont Peleeja na otoku Martinique so vsi psi 24 ur pred izbruhom vulkana iz mesta pobegnili in ko so tudi ljudje, sluteč nevarnost, hoteli jo pobrisati s psi vred, so jih učenjaki tolažili, da ne preti mestu nobena nevarnost. Tako so psi s svojim prirojenim instinktom učenjake meteorologe postavili na laž.

Izbruh Etna: Sicilijanski listi so poročali, kako so psi prvi pretečo katastrofo občutili; dva dni pred izbruhom so bili že silno vznemirjeni in neprenehoma so lajali. Mačke so neprestano mjavkale in polegale vsakemu pred noge, češ: rešite nas. Druge domače živali so popolnoma otopele in zapadle v letargično stanje.

Ptiči so nehali peti dva dni pred katastrofo. Samo zajci so šele ob izbruhu zapustili svoja ležišča in so se zbirali ob robu cest, ne meneč se za mimo bežeče ljudi. (N. W. J. 15. juli t. 1.)

Drug primer objavlja N. W. Tgbl. št. 187, 10. julija t. l. kako je pes rešil številne ribiške barke pogina. Ta čuden dogodek poroča kapetan Neilson, ki je te dni prispel s svojim parnikom »Postonia« v bostonsko luko. — Ladja je zabredla, tako pripoveduje kapetan, po nekoliko urni vožnji iz otoka Kube v neprodimo mero, ki je onemogočila vsak izvid. Kljub temu ni vožnje prekinil ali brzine zmanjšal. Kar začne naenkrat na krovu se nahajajoči pes — neufundlanec — lajati in silno vznemirjen semterja tekati. Oficirji in matrozi so sicer zapazili nemirnost psa, niso pa temu pripisovali nobenega pomena, ker tudi ladjske stra-

že niso ničesar izrednega zapazile v bližini ladje. Ko je pa pes začel vedno hujše lajati in je njegovo lajanje prešlo v dolgo bolno zavijanje, je kapetan vendar postal pozoren in je začel brzino ladje zmanjševati. Komaj je začel parnik v počasnejšem tempu pluti, ko se je nenadoma znašel sredi ribiških bark. — Če bi bil prvi tek ladje pridržal, bi bilo trčenje z ribiški čolni na odprtem morju neizogibno, ki bi bilo zahtevalo mnogo ljudskih žrtv.

Pes se je rodil na ladji in njegovo celo življenje ni stopila njegova noga na suho in je s svojim naravnim čutom katastrofo preprečil.

Pred enim mesecem se je potopila angleška ladja »Trevesa«. Moštvo se je rešilo v odprti čolni in 23 dni rabilo, da je prispelo do obali po neizrečeno prestatih mukah in gladi. Kakor čudež se sliši, kako se je moglo moštvo brez kompasa, sekstanta in drugih pripomočkov rešiti in vendar prispeti do obale. Neki star pomorščak pravi v pogovoru, da se rešitvi ima moštvo zahvaliti le šestemu čutu. — Mnenja sem, pravi, da se morarji še danes, četudi imamo vse mogoče instrumente, zanesejo večidel na pomoč svojega pridobljenega instinkta. Navadno je, pravi, drugi maat tisti, ki ne zna pisati, toda vse je po svojem občutu dela in sicer boljše kakor prvi krmar, ki se ume na najbolj komplicirane instrumente, kar jih ima kapetan na razpolago. Moštvo »Trevese« se je pač zaneslo na tajne moči v njih, ki daleč leže za časi enega Drakeja in sekajo do Wikingov. Poznam mesta v oceanu, ko dela burja z ladjami, kar hoče. Tu ni nobenih znamenj, ki bi kazala pot, tu je pomorščak sam nase navezan in ne oni tajni šesti čut, ki mu da naslutiti pravec do suhega in do rešitve. — Še en slučaj iz Vel. Varadina poroča dopisnik »N. W. J.«, 25. maja t. l. št. 10601, kako je neki vlakovodja v bližini postaje Csucsza iz Kološvara v Vel. Varadin brezvoljak veličanske katastrofe rešil. »Vlakovodja je zavril in ustavil vlak, ne da bi si mogel razložiti vzrok in kakor se je pozneje izkazalo, preprečil s tem hudo nesrečo. Vlakovodja je dopisniku pripovedoval, da se mu je naenkrat stemnilo pred očmi, da ne pelje dalje, če ne preišče proge in neko nepoznano tesnogradno čustvo se ga je polastilo. Pod pritiskom neumljive mu slutnje je ustavil vlak in k njemu pribežajočemu osebju je izjavil, da ne pelje dalje, dokler ne preišče proge. Konduktur to stori in po kratki kontroli se vrne s presenečujočim poročilom: da je proga v daljavi 300 metrov tako razrahljana, da bi ne mogle tračnice te ogromne težine prenesti in da bi moral vlak neizogibno skočiti iz tira«.

Glej, to je šesti čut, ki je globoko v podzavesti skrit in ki ga ima vsaka bitje in ki se razteza na celo telo in ni nikjer lokaliziran. Pri živalih pravimo, da je to instinkt, pri človeških bitjih s finimi, nežnimi, senzitivnimi živci pa opazimo, da je ta šesti čut obenem instinkt in ustvarja pri teh ljudeh prehod v mediumizem — to je vsa njegova tajna.

(Se sledi) Pav. Lokovšek.

— Slovstvene nagrade. V Franciji jih je toliko, da je dnevnik La Parole Libre prišlo na um, ustanoviti neobičajno nagrado, ki bi po svoji ekstravaganci prekosila vse druge: za najslabši roman tekočega leta. Cena se lahko deli. Jury bo neodvisno posloval. Da je pisatelj doseže, se mu ni treba posebej predstaviti kot kandidat.

Oporiet haereses esse: tudi krivoverci morajo biti. Leon XIII.

— Slovstvene nagrade. V Franciji jih je toliko, da je dnevnik La Parole Libre prišlo na um, ustanoviti neobičajno nagrado, ki bi po svoji ekstravaganci prekosila vse druge: za najslabši roman tekočega leta. Cena se lahko deli. Jury bo neodvisno posloval. Da je pisatelj doseže, se mu ni treba posebej predstaviti kot kandidat.

Oporiet haereses esse: tudi krivoverci morajo biti. Leon XIII.

— Slovstvene nagrade. V Franciji jih je toliko, da je dnevnik La Parole Libre prišlo na um, ustanoviti neobičajno nagrado, ki bi po svoji ekstravaganci prekosila vse druge: za najslabši roman tekočega leta. Cena se lahko deli. Jury bo neodvisno posloval. Da je pisatelj doseže, se mu ni treba posebej predstaviti kot kandidat.

Oporiet haereses esse: tudi krivoverci morajo biti. Leon XIII.

Oporiet haereses esse: tudi krivoverci morajo biti. Leon XIII.

Zgodovina angleškega naroda.

Leta 1912. je izdal Elie Halévy svojo Zgodovino angleškega naroda v 19. stol., letos je pri Hachette-u izšel drugi zvezek, ki pomeni ogromno enciklopedično delo: ekonomija, denarstvo, socialna in politična zgodovina itd. Kdor želi poznati Anglijo, mora pazljivo proučiti to čudovito knjigo.

Angleški narod je imel svoj lastni razvoj. Malokdaj ga dobro pojmuje, ker je dokaj različen od drugih, osobito notranji nagibi narodovih početij, intervencij in umikov so navadno nepoznani. Kakšen je moralni ustroj angleškega ljudstva? Značilna je v tej deželi šibkost izvršilne oblasti, obrambni sistem oziroma nagon proti birokratski centralizaciji in proti despotizmu, ki bi se mogel opirati na vojaštvo. Kakor da država išče svobodo v delitvi oblasti, v drobitvi javne moči. Vojniška obrt nima ugleda v glavnem mestu. Velika večina četa je nastavljena v kolonijah ali na Irskem, Irsko pa je kot kolonija. Moč Anglije tiči v njeni mornarici, ki se ne da kdo ve kaj politično uporabljati; vojska, ki je z njo zamagala pri Waterloo-u, je slaba — sam Wellington to zatrjuje — in glavni stožeri so nad vse povprečni.

Angleško plemstvo ni opasno za svobodo; ni staro, odprto je in se v enomer obnovlja. Anglikanska Cerkev sama ni tiranska niti vseoblastna, preveč verskih ločin živi poleg nje in njene ovčice bi se ji ugnele porazbegniti v te sekte. Najmlajša, najdelavnejša teh sekt, ki je prenovila naravno osnovo delavskega sveta, šteje več sto tisoč pristašev.

Anglija je videla francosko prekuclo, pa se politično ni omajala. Nasprotno, nekaj časa je ljudstvo mrzilo »francoska načela«, toda posehob je Anglija napravila lastno revolucijo, družabno revolucijo, ki je posledica velike industrije, nastopivše v 18. stoletju. Ta preobrat se vrši s strahovitim trpljenjem, zakaj država se še ni prilagodila svoji novi nalogi, industriji. Zato se občasno porajajo družbeni nemiri s slabimi letinami, ki povzročajo draginjo, ali s produktivnimi krizami, ki uvajajo brezposelnost. Ti nemiri se malokdaj posplošijo, ker so industrije toli raznovrstne in ker delavstvo ni organizirano; redkokdaj so kravi, ker zatir (represija) ne sme biti nasilen, drugače bi se pobunila vsa dežela. To je morda edina dežela v Evropi, kjer se ljudstvo čuti krepkejšje in se vendarle zgolj ob lakoti upre. »Angleška sodrga je jako plaha«, tako je Talleyrand izrazil okoli l. 1830 svoj dojem o grozi, ki jo čuti angleško ljudstvo pred meščansko vojno.

V notranji politiki nima Anglija nič skupnega z ostalo Evropo. V početku prejšnjega veka (1815) sta bili stranki whig in tory le še imeni; politikov ni mogoče porazdeliti v razrede, n. pr. George Canning, ki v glavnem vodi ono dobo. Dve sili sta nadomestili ti dve bivši stranki: protekcionistična politika, ki štiti zemljiške posestnike (kmetov) v našem zmislu skoro ni več) in politika svobodne trgovine industrijskih mogotcev, ki hočejo življenje po ceni za meze. Anglija je edina zemlja, kjer naraščanje prebivalstva vzbuja skrb in strah, kjer je mogla nastati Malthusova knjiga. To je tudi zemlja, kjer se kaže socializem z ekonomsko teorijo (Robert Owen), edina zemlja, ki pozna razredni boj, zgolj socialna gibanja, ki jih povzročajo spori za meze in za uredbo dela. Celotno mejo vojno proti Napoleonu je Anglija poznala delavske vstaje (ludites), ki so rušile mehanske stativne, češ, da zmanjšujejo potrebo po ročnih delavcih. V Angliji se ve, kaj pomeni brezposelnost in stavka, upori radi gla-

du v bogati deželi, kar je drugod neumljivo. Naj vojna ali blokada zapre oddajališča, ekonomski odmev se javlja na Angleškem v resnih nemirih.

Strahota je bila velika l. 1812. Southey piše: »Edina vojska nas tokrat čuva najstrašnejše nezgode, pobune siromakov zoper bogatine: doklej pa se smemo zanašati na armado, se jedva drznem vprašati.« In Walter Scott: »Po pravici se bojite žakerije, tla so nam izpodkopana pod nogami.«

Evropski mir ni privedel družabnega pokoja. Leta 1816-17 in 1819 še vre. Leta 1817 se Sismondi zgraža nad socialnim položajem v Angliji, revolucijo smatra kot neizbežno in trideset let kesneje sklepa takisto Karl Marx, osobito po angleški anketi. Pa v letih 1815-30 je Anglija edina obrtna država, dovolj razvita, da imajo te bojazni, oziroma te nade kak pomen.

Ona sam je tudi zadosti razvila svoj kreditni in bankovni sestav, da pozna občasne denarne krize. Angleška Banka, ki obstoji že stodvajset let, je imela časa, da je postala velik državni stroj. Pokrajinske in zasebne banke, ki jih je na stotine in ki takisto izdajajo svoj papir, olajšujejo transakcije, pa tudi ustvarjajo nestalnost, neznano na celini. Akcijske družbe so tam že mnogobrojne. Anglija živi na kredit in sicer s papirnatimi novčanicami že dvajset let. Preobrat v uporabi plačilnih sredstev je šel tik za družabno revolucijo, bila je to počasna in naporna prilagoditev, toda brez resnega poloma, ker je odbila predlagano inflacijo.

Vendar pa vsakdo razume, da je položaj Anglije nestanovit. Pogosto se pravi (Southey, Coleridge in dosti drugih), da je »jakobinsko« prešlo iz višjih slojev v ljudstvo. Razumljivo je, da je bila francoska prekucija silovita kriza, ki pa se je morala brzo končati, kakor vsaka kmetijska in meščanska revolucija, čim se je nova porazdelitev zemlje med nove lastnike uvrstila. Ali angleški delavci hočejo v svojem obupu porušiti samo bistvo obrtnega bogastva, ono dovršeno orodje, ki z njim Velika Britanija nadkrijuje svet, ker si ne morejo prilastiti tega bogastva.

Mnogo vzrokov za nemire je torej delovalo v dobi 1815-30, ki jo promatra Elie Halévy v svojem novem zvezku. Tu je nastopila nečuvana kriza v monarhičnem mišljenju, katero je razkačil prezir za kraljevo osebo v pravdi kraljice Karoline, potem verski nemiri ob razglasu emancipacije katoličanov, številne gospodarske stiske in izrazita denarna zadrega v l. 1825. Vse težkoče industrijske družbe s preštevilnim stanovinom se že javljajo kakor še danes. Kakor danes se Anglija dozdevno ni brigala za pogodbo, ki jo je podpisala in se je ločila od svojih zaveznikov, ker so jo ekonomska vprašanja prerasila. Kakor danes, bi človek rekel, se je bala, da je ne bi ta pogodba zapletla v nove intervencije, katerih jo je groza. Ideje enakosti so se po ekonomskih krizah razpasle in obe veliki stranki, ki zastopata tudi posestnike, trepetata pred mestnim prebivalstvom, pred tem novim ljudstvom brez korenin, brez imovine, pred sestrancami v deželi, ki se šopiri s svojim bogastvom, pred narodom, ki je potreben in ki potrebuje to, česar mu ni mogoče vselej dati: delo. Chateaubriand, ki je poveljeval krepkost angleških uredb, je lord Liverpool odgovoril: »Kaj je zanesljivega pri teh ogromnih mestih? Resna vstaja v Londonu in vse je izgubljeno.«

Meščanstvo in plemstvo, ki ju enako žulijo davki radi vojnih dolgov, mislita tedaj kakor sedaj predvsem na to, da bi se ognila novi vojni ter da ne bi vzdrževala premočne vojske. Toda kako naj se poseže vmes v razburkani Evropi, dočim se Francija drami, dočim veje duh revolucije po Španiji, Italiji in vsej Južni Ameriki? To je čas »non-intervencije« in čas miru za vsako ceno (Lord Castlereagh). Pri vsem tem pa se čutijo kontinentalni vplivi v Angliji, vsaj pri razumnikih kot Bentham, Mill. Celotno v političnem besedišču je izraz liberal, ki je videti tipično angleški, prinesen od zunaj, iz prekucij v Italiji, Španiji ali Južni Ameriki. Vendar pa ves čas prevladujejo skrbi za notranjo in socialno zakonodajo, in filozof naslednje dobe, ki je doba velikih prenosov, filozof leta 1848, je ekonomist socialističnih smeric, John Stuart Mill.

Jos. A.

A. Z.

Javno mnenje.

»Kaj bodo rekli ljudje?« To vprašanje je postala nekakšna deviza modernega človeka. Okrog tega vprašanja se suče vsakdo, posebno člani srednjih in nižjih slojev človeške družbe. Javno mnenje, edino to vražje javno mnenje je merodajno, da se pa z njim zgubljam v barju nesreče, na to ne pomisli nihče.

»Kaj bodo rekli znanke, če prenehajo obiskovati gledališča in koncerte?« se vpraša žena državnega uslužbenca. Ta gospa obiskuje javne prireditve, da ne trpi na družabnem ugledu, doma pa otroci hiraajo radi nezadostne hrane in obleke.

»Kaj bodo rekli naši klienti, če se ne udeležujem sestankov?« se vpraša blaginjak banke ter hiti v kavarno ali v restavrant. Tam se družijo z bogatejšimi sloji, posnema njih razvade in igra za visoke svote, posledice pa prihajajo v obliki špekulativnih prevar in malverzacij.

»Kaj bodo rekli ljudje, če si ne nabavim elegantne obleke?« se vpraša navno dekle. Dopršila je trgovski tečaj ter si domislila, da je že visoka dama. Uslužbena je v prodajalni ali v uradu z nizko plačo in, da se modernu obleče, objame bogatega pohotneža.

»Kaj bodo rekli ljudje, če hčer omožim s svojim pomočnikom?« se vpraša rokodelce. Možno nasilno razbije nežne srčne vezi med hčerko in njenim izvoljencem ter jo izroči tujcu.

Takih primerov bi lahko navedli še več. Najdemo jih povsod v raznovrstnih nijsah. Radi javnega mnenja vežemo ljudi, ki ne spadajo skupaj; radi javnega mnenja se pogrezujemo v dolge in zločine; radi javnega mnenja prihajamo v bolnice, v blaznice, v jetnišnice in v prerani grob. Javno mnenje, posebno v času sedanjega moralčnega razsula, je prokletstvo vsem, katerim je sodba drugih ljudi več, kakor pa lastno priznanje.

Ti, brat ali sestra, povej, kaj so ljudje, do katerih gojiš toliko obzirnosti? Ali te ljubijo? Ali ti bodo pomagali v slučajni nesreči?

Današnji ljudje so v ogromni večini zapadli materializmu, zato pa od njih ne moreš pričakovati nesebične ljubezni in pomoči. Prav je: kljub temu jih čislaj in ljubi, toda ne pusti si sugerirati od mas nekaj, kar je tebi v pogubo. — Bodi človek, toda otresi se blamirane javnega mnenja, katero ti zastruplja življenje in sega usodopolno celo preko tajnstvene gomile. Ljubi bližnjika, pomagaj, kjer moreš, v splošnem pa hodi svojo pot!

NOVI AMERIŠKI »REKLAM«.

Vsak pozna nemško knjižico »Reclam«, ki je dobila v zadnjem času nevernaga temeca. Kot drugod, so hoteli Amerikanci tudi v tem nadkriti Evropce. V divjih gorah države Tennessee (V. S. A.) je bila lanske jeseni zgrajena ogromna tovarna z najmodernejšimi tiskarskimi stroji. Ta ogromni zalogi zavod, ki nima v Evropi para, si je nadel nalogo izdati dnevno 100.000 zvezkov. Letna produkcija dosega število 3.500.000 zvezkov. Zvezki pa niso majhni in so lepo vezani v rdeče usnje z zlatim napisom. Stanejo pa samo 10 centimov. Ta veličanska tovarna je zgrajena v mestu Klingsport, kjer je nakopičena ogromno materiala za proizvajanje papirja in lesa. V to svrhu so morali biti izgotovljeni posebni stroji, ki so stali ogromne vsote. Celotni stroški so dosegli tri milij. dolarjev. V teh cenah zvezki bi prevedena cela svetovna literatura na angleški jezik. Tako se bodo Angliji za mal denar seznanili z vsemi svetovnimi pisatelji in pesniki. Kot prvo, so po anglo-amerikanski navadi natisnili sveto pismo.

— Svet se vrtil. V Washingtonu sta si dva para plesalcev, ki sta se udeležila tekme za vztrajnost, izmislila še to posebnost, da se med natečajem poročita. Ne da bi se prestala sukati, sta stopila na tovrni avto, ki ju je potegnil k civilnemu uradniku po ženičarjsko dovoljenje, oddal k draguljarju, kjer sta si izbrala prstane; nato pa ju je tovarnik odpeljal nazaj k mirovnemu sodniku, ki ju je poročil. Novi poročenci se niso nehali obračati niti medtem, ko so izrekli obredni »da«. Gostovanje je obstajalo iz sandwicha in kozarca mleka, ki so ga pogoltnili sredi two-stepa.

Ludwig Quessel, Soc. Monatshefte.

Moderni energizem.

Poleg spinozizma, materializma, spiritalizma in dualizma se je koncem prejšnjega stoletja razvil še peti svetovni nazor, Ostwaldov energizem. Osnovni nauki slovitiga kemika v Lipskem, njegova energetika, ki se je vedno močnejše oklepala razni moderni misleci in nemisleci, se glase:

Vse je energija, ničesar ni, kar ne bi bilo energija. Vse prikazni narave lahko podredimo pojmu energije; vse kar vemo od zunanjega sveta, moremo izreči v obliki izjav o navzoči energiji. Pojem energije je torej najslobojši pojem, ki ga je znanost dosedaj ustvarila, ker obsega v sebi tako pojem kavalnosti kot pojem substance; če imenujemo substancio kakor pojem substance to, kar v resnici je, tedaj je energija edina substanca. Energija sama je pa delo in vse, kar iz dela nastane, oziroma kar se da zopet v delo spremeniti. Delo pa je količina, ki se da točno meriti kot produkt moči in pota. Razlikovati je treba sledeče energije: 1. Mehanična energija. 2. Toplota (termična energija). 3. Luč (svetlobna energija). 4. Magnetična in električna energija. 5. Kemična energija (kemična ločenost izvestnih snovi in kemična prisotnost nekkih drugih snovi). 6. Duševna energija. Mehanične energije nastopajo, ka-

dar delujejo razne sile in nasprotne sile čez linearne dalje, ploskve ali prostore. Na ta način izgine samo po sebi tudi tradicionalno pojmovanje materije: materialne imenujemo predmete, ki imajo težo in maso. »Vse kar nazivamo snov, je energija, ker se izkaže le kot sojem ali kompleks energije teže, energij oblike in obsega, kakor kemičnih energij, ki se jih drži na razen način toplota in električne energije.«

Kakor vidite, se je Ostwaldu razblinil v energijo ves zunanji svet. Masa mu je samo kapaciteta premikalne energije; prostornost (napolnjevanje prostora) je prostorna energija; teža le neke vrste položajna energija; trenutna prostorna oblika fizičnih predmetov samo njihova oblikovna energija; lastnost dveh predmetov, da zavzemata sočasno neki mesti v prostoru, zgolj njihju distančna energija itd. Energija je torej v istini najslobojša ter obenem edina substanca. »Vsa dogajanja slone na prostornih in časovnih izpremembah energije. Vse predmete in dogodke tega sveta lahko torej energetično izrazimo.« Razume se, da velja pri tem tudi prirodoslovno načelo ohranitve energije: tudi za Ostwalda ostane količina celokupne energije pri vseh izpremembah ista.

Da dogajanja prav razumemo, je treba vpoštovati še Helmov zakon intenzitete: »Vsaka energija neke vrste stremlje za tem, da bi prešla z mest, na

katerih ji pripada višja intenziteta, na mesta nižje intenzitete. Zove se sproščena, kadar lahko sledi temu stremljenju.«

S tem je v ozki zvezi Ostwaldov »zakon razsipavanja«: Vse dogajanje, tudi življensko, je spreminjanje energij. Pri tem pa se nikoli ne pretvori vsa energija v drugo, ker nekoliko te energije preide vselej v toploto, ki pa kaže težnjo po razsipavanju same sebe in takisto po izenačenju temperaturnih oblik. Potemtakem prehajajo vse energije polagoma v toploto; ko pa se izenačijo intenzivne razlike temperatur, preneha za vedno svetovni proces. Zadnji smisel vesoljnega dogajanja je torej ta, da sicer ostane količina celokupne energije vsekdar ista, da pa količina proste (delavne) energije zdržema polema (Zakon entropije!). Odtod Ostwaldov »energetični imperativ«: Ne trati energije, izrabi jo! Kajti vsaka energija, ki je nisi izrabil, ostane v smislu entropije, zate vedno izgubljena.

Tudi duševnost pojmuje Ostwald kot energijo in smatra ta nazor za glavni napredek energetike napram mehaničnemu svetovnemu nazoru. Vendar dokazovanje je dokaj šibko: »Ker se niti najmanjša duševna prikazen ne javlja brez energetičnih izprememb, je neizogiben sklep, da so tudi duševni procesi... energetični fenomeni.« Kot poseben dokaz za to tesno vez med duševnostjo ter ostalimi energijami nava-

Ernest Denis: Od Vardarja do Soče.

Izd. Bossard, 43 Rue Madame, Paris 1923, str. 352.

V »Zgodovinski zbirki Slovanskega instituta« je kot 2. zvezek pravkar izšla knjiga Du Vardar à la Soča, posmrtna zbirka medvojnih in povojnih člankov in razprav, ki jim je avtor Ernest Denis, profesor na Sorbonni, ter ustanovitelj Zavoda za slovenske študije. Po en predgovor sta napisala Aleksander Belič, član znanstvene Akademije v Beogradu in Louis Eisenmann, profesor na pariškem vseučilišču in sicer na Denisovi stolici, ki jo je osnovala Češkoslovaška za poučevanje slovenske zgodovine in omike. Slika blagoga pokojnika krasi čedno izdajo. To je dvanajsto Denisovo delo, spadajoče po obsegu med najmanjše, kajti ostali politično-zgodovinski spisi zavzemajo po večini nad 500 do 700 strani.

Denis ni bil suhoparen učenjak, čigar obzorje se omejuje na njegove knjige. Bil je vedno v stiku z življenjem: sveži dih je zanašal v svoje slike prošlosti, od koder je zajemal pobudo za živo današnjost. Takoj v početku svetovne vojne je zahteval popolno neodvisnost Češkoslovaške, dočim še nihče v Evropi ni bil pomislil na to, in je govoril z bratskim navdušenjem o osvobojenju, ter ujedinianju jugoslovenskega naroda. Njegovi članki, pisani večkrat ob urah težkih za francosko ljudstvo, pričajo o njegovi značajnosti: cenzurirana mesta, ki pa so v tej knjigi vzpostavljena, jasno svedočijo, da se je Denis upiral krivici, pa naj bi bila prišla odkoderkoli. V odstavku »La Serbie triomphante« najdemo sledečo značilno zgodbo. Denis pripoveduje: Leta 1890 sem se na praški razstavi, želeč nekaterih pojasnil, približal delavcu, ki je delal v majhni delavnici. Po mojem naglasu je hitro razumel, da sem tujec, in mi je nekam zlovoljno odgovoril. Potlej me je pa nenadoma vprašal: »Vi ste Nemec?« — »Ne, jaz sem Francoz.« Ob tej besedi se mu je obraz razžarel in rekel mi je: »Aha, vi ste iz dežele pravice!«

Uporni, ter priateljski poudarek, s katerim se je obračal k zaveznikom Francije, kadar so se pripravljali na novo krivico zoper nas, vsebuje vedno koristne nasvete in se še danes prijetno dotrpi vseh duhov, zavzetih za pravičnost. Osobito pa nam je draga njegova ljubav do nas in vera v našo živnost in naš napredek. Nadel si je nalogo, da odkrije svetu vrednost jugoslovenskega plemena in pokaže, kakšen zločin se vrši na prosveti in prostosti, kadar se iz političnih kombinacij skuša zapirati pot tej mladi krepki civilizaciji. Ti sestavki so ožarjeni s kristalno jasnostjo in mikavni spričo svoje valujoče proze, prožete s filozofijo in poezijo. Tvorijo pa dopolnilo njegovemu delu La Grande Serbie (1915), ki je pridobilo Srbom in sploh vsem Jugoslovenom toliko navdušenih občudovalcev in vnetih prijateljev, da n. pr. Odavičeva bibliografija samo francoske literature o nas izpolnjuje zajeten snopič.

Članki niso urejeni po časovnem, ampak po logičnem redu, tako da nudijo celotno sliko jugoslovenskega vprašanja. In dočim je cenzura vihrla pogosto svoje škarje nad njegovim peresom in dočim so ga mnogi tkzv. realisti zbadali kot teoretika ter ideologa, je doživel Denis zadoščenje, da se je oživotvorila njegova zasnanjena Jugoslavija, žal z nekaterimi boleznimi okrunjena.

Med vplivi, ki bodo oblikovali našo bodočnost, je v Denisovih očeh najljubši, najpotrebnejši in najzgodnejši čut slo-

vanske vzajemnosti. Zavračal je brutalno koncepcijo političnega panslavizma, t. j. carskega avtokratizma. Kot demokratiški Francoz in obhodovalce husitske tradicije je gledal bodočnost v širokem spriznanju narodnostnega nagona, ter internacionalne misli. O Slovanih je sodil, da so spriči svoje geografije in zgodovine, etniških, jezikovnih, čustvenih in umskih sorodnosti bolj nego katero si bodi drugo plemo poklicani, da najdejo pravo in zdravo ravnovesje: slovanska solidarnost je vmesna stopnja, prehod od narodnosti k človečanstvu. Med Slovenci so mu Čehoslovaki in Jugoslovani v tem oziru najbolj ustrezali, ker je pri njih opazal najbolj razvit misel za to neobhodno vzajemnost. Ta misel preveča njegovo predavanje o predsedniku Masaryku in je navdahnila tudi poslednji članek te zbirke, kjer z veseljem pozdravlja prihod Malega sporazuma, prvi poskus, da bi se politično izvedla slovanska, bratska medsebojnost, nerazrušna zveza Čehoslovakov z Jugoslovani.

Dvoje obširnih poglavij te publikacije obdeluje jadranski problem in bolgarsko vprašanje. Zbog tega so Denisova živalno napadali: protirečnost teh kritik pa dokazuje objektivno in nepristransko sodbo rajnega učenjaka. Doma so mu oponašali, da je tolikanj zapleten s srbofilijo in slavoofilijo, da izgublja z vida narodne koristi: mar ni Francozom v prid, ako si pridobe čim več zaveznikov, ako pregovoré Bolgarijo na svojo stran in ako vse žrtvujejo popolnemu sporazumu z Italijo? Z jugoslovenske plati pa je čul ožona začudenja, da je preveč popustljiv napram smrtnim sovragom Srbije in da se nagiblje k polutanskemu mešetarstvu v tako pomembnih problemih kakor svobodna jugoslovenska jadranska obala.

Je li mogoče biti strožji Ferdinandovi Bolgariji, nego je bil Denis? Silno je bil vselej ogorčen, kadar je — celo med vojno — doma naletel na neko bolgarofilstvo. Ko je zabodla Srbijo v hrbet in se obrnila zoper osvobodilko Rusijo, je Bolgarija počela dvojni zločin zoper slovansko vzajemnost in zoper Francijo. Preden ji bo odpuščeno, naj pokaže vtipljiv dokaz kesanja in poboljšanja. Vendar njegova obsodba ni za večne čase. Misli je na bodočnost: sedanjemu srdu naj se ne žrtvuje velika prihodnost! Sicer pa, je-li dosti več nad pol stoletja, odkar se je med bolgarskimi in srbskimi rodoljubi s Štrossmayerjevim pritrjevanjem načrtal obris balkanske konfederacije, prvi osnutek velike jugoslovenske države, ki bi segala od Adrije do Črnega morja? Vendar za to je treba še časa, brez katerega se nič trajnega ne ustvari, kakor je rad ponavljal Denis. »Možno je, kakor je želeli, da se balkanska Liga, ki je trajala tako malo časa in čije usoda je bila tolikanj tragična, nekoč obnovi na trdnjejši podlagi in sicer v odkritem duhu enakosti in bratstva. Čas je poštenjak in vse prav pride onemu, ki zna počakati. Ako hočeš pospešiti stvari, staviš uspehe v nevarnost.« O jadranskem problemu izpregovorim drugič podrobneje. Sedaj naj še dostavim, da je vlada SHS počastila spomin velikega jugoslovenskega prijatelja s tem, da se bo iz ustanove »Ernest Denis« vsako leto nagradila najboljša francoska knjiga o Jugoslaviji. Razen tega je na Sorbonni pod njegovim imenom slovanska stolica, kjer se bo nadaljevalo delovanje v njegovem smislu in njegovi smeri. A. D.

Zamorsko časopisje v Zedinjenih državah.

V Zedinjenih državah je bilo po statistiki 1. 1920 nekaj nad 6.200.000 zamorcev, ki so znali čitati in pisati. Ti imajo okoli 500 časopisov in revij. Najvažnejši med njimi so: The Afro-American in Baltimoru, ki izhaja v 18.000 izvodih, The Crisis, organ narodnega združenja za napredek »barvanega« naroda (National Association for the Advancement of Colored People), v 62.000 izvodih, in The Chicago Defender, tednik v 150.000 izvodih. V malih mestih Indijane in Georgije se časniki čitajo skupno, n. pr. pri brivcu. Računa se, da čita povprečno pet oseb vsako številko. Čitanje časnikov je tudi zmanjšalo število nepismenih, 1. 1920 22,9%, 1. 1910 30,4%. V New Yorku je 153.000 zamorcev, ki imajo 17 časnikov.

Mnogi teh zamorskih časnikov — izmed katerih se baje čitajo nekoli. po njih pisanju, v južni Ameriki, v Afriki in celo v Evropi — imajo lastne tiskarne. Tako se n. pr. nahaja v New Yorku zamorska tiskarna s kapitalom 25.000 dolarjev, ima prav zanimivo ime Pushkin Printing and Publishing Company. Imenuje se zato po Puškinu, ker so bili njegovi predniki črnici.

V Bostonu izhaja The Guardian, vodi ga William Mowroe Trotter, ki se je 1. 1919 zastoj trudil, da bi dobil polni list za prisostvovanje mirovni konferenci v Parizu. Zato je prejadral atlantski ocean kot kuhar in se postavil v pozo diplomatskega »opazovalca«.

Na kako visoki stopnji civilizacije stoje ti listi, nam kažejo sledeči primeri: Vzemimo v roke Hepzibah Herald od 5. febr. 1921; tu stoji poleg priporočil domačih zdravil in lirskega reklama za »cosmetics« (olepševalna sredstva), pismo stare zamorke, ki je imela bolečine v ušesih, v obeh ušesih, in je, kot piše zahvaljujoč Gospoda, položila svoj ljubljani časopis na zglavje in po dolgih mesecih spet prvič sladko zaspala. Nekdo drugi, črnc v starosti 44 let, piše, »da so črnici kravji repi, ki služijo belcem za odganjanje muh, če že niso njih buldogi, priklenjeni na suženjsko verigo«.

V nekem drugem listu začenja črnc pismo, ki ga je podpisal s celim imenom, s sledečim stavkom: »Iskreno upam, da ne boste smatrali to pismo za anonimno...«

Še huje bedarije čitamo v listu California Eagle, ki izhaja v Los Angeles (26. II. 1921). Ta mirno trdi, »da črncev sploh ni bilo nikoli v Afriki«, nadalje, »da je smešno hoditi na lov na brontozavre v Afriki, ker je to najmlajša celina«, ali pa, »da nimamo dokaza, da bi bili Afričani Kamovi sinovi«.

Višek stila črncev je pa brezdvomno molitev črnega clergymana (pastorja) iz Red Rock (Missouri), za katere istinitost garantira Associated Negro Press (15. IV. 1921). Ta molitev se glasi dobesedno:

»O Gospod, daj to jutro svojemu služabniku oko orla in modrost sove; zveži njegovo dušo z evangelijskim telefonom v središču neba; razsvetli njegovo čelo z nebeskim solncem; za strni njegovo srce z ljubeznijo do bližnjega; namaži njegovo domišljijo s terpeninom; daj mu olja na ustnice; razveži njegov jezik s parnim kladvom Tvoje Vsemogočnosti; elektriziraj njegove možgane z bliskom Besede; utisni njegovim rokam večno premikanje; namaži vse njegovo telo z mineralno esenco Tvojega Odrešenja, potem je pa prižgi. Amen!« —zn—

korn. Vse to je spominjalo s kruto ironijo na ljudsko zabavo prešlih tedelj. Nad vsem tem se je pa spenjalo žalostno zmislo nebo, nizko in sovražno, na katerem so se podili težki oblaki svinčene barve.

Pred vrati gostilne je nepremično stal mladi vojvoda s puško na rami in čepico potisnjeno na oči, prezeble roke je tiščal v žepe rdečih hlač in ves se je tresel mraza, čeravno je imel ovčiji kožuh. Težke misli so se podile po glavi temu vojaku premagane armade in žalostno je gledal na gričevje, ki se je izgubljalo v megli, in odkoder se je vsak trenutek pokazal s pokom beli dim Kruppovih topov.

Nenadoma je občutil, da je lačen. Pokleknil je na eno koleno in potegnil iz svojega nahrbtnika, ki ga je nasonil na zid, velik kos kornišnega kruha. Ker pa je bil izgubil svoj nož, je vgriznil vanj in počasi jedel.

Toda po par grizljajih je imel dovolj, kajti kruh je bil trd in imel je grenak okus. In sveži se razdeli šele naslednji dan, če ga bo intendant sploh poslal. Poldne je bil včasih pač zelo težaven in ni čuda, da se je spomnil svojih higijskih zajutrekov, kakor jih je sam nazival, če se je po večerji, ki mu je stopila malo preveč v glavo, vsedel naslednje jutro v pritličju kavarne Café Anglais k oknu in si naročil, da, moj Bož, samo malen-

Izključnim vodopivcem.

V francoskih medicinskih novinah se širi glas, da so čisti vodopivci izrazito nagnjeni k cerebralni hemoragiji ali krvavenju možganov. To mnenje zagovarja ugleden zdravnik v Parizu, odlični kliniki, psiholog in sociolog, čigar resnoba, treznost in značajnost je splošno priznana, namreč dr. Charles Flessinger.

Med imovitimi sloji se bolj in bolj javlja kronično vnetje slepiča. Zakaj? Dr. Jean Gagey pravi, da zato, ker idealni omikanci, vneti za narodni preporod, pijejo zgolj vodo. Nekdo drugi pri-bija, da se pojav nevtrastenije sklada z odpravo vina. Nič čudnega, pristavlja člankar, kaj izključna raba vode je naredila mnogo ljudi otožnih, zlovoljnih, sitnih in pustih; ker nimajo nobenega veselja, so natakneni in zadirčni, se čemerijo ter usajajo.

Vrnilo se k Flessingerju. Mož je bil vedno zdrav: nobene težke nalezljive bolezni, ne avtointoksikacije, ne poškodb; nikoli se ni pretegnil, obisti mu dobro delujejo, že dolgo let pije samo vodo: proti 55. ali 60. letu pa mu jamajo krvaveti možgani.

Osamljen slučaj! porečete. S posameznimi primeri se da dokazati i črno i belo. Kolikrat smo čuli da je Chevreul dosegel sto let, ker je vedno pil samo vodo! Ej pa to je legenda, kajti njegov učenec Edmund Perrier nam je razodel, da ta stoletnik ni zmetaval groga. Hipokrat, oče zdravilstva, je živel skoro celo stoletje, dasi je vsak dan užival božjo kapljico. Odrjen Le Maistre je umrl v Parizu 1. 1863. v svojem 118 letu, pa je dnevno potrošil štiri do pet pint vina (pint = 93 centilitrov); o njem se je dejalo: medicis opprobrium, gentibus scandalum. V Šegovi vasi (Loški potok) je bil najstarejši možak znan kot prijatelj paljenke.

Toda s tem naštevanjem ne pridemo daleč. Veda sloni samo na splošnem. Gotovo je namreč, da alkoholni izgredi krajsajo življensko dobo. Ali pa jo čista voda podaljšuje? Da, vendar ne toliko kot zmerna raba vina. Po dr. Legrandu iz Bruslja umre alkoholik poprečno s 53, vzdržljivec z 59 letom, a umerjeni vinopivec pride do 63.

Zadnjih osem let je Flessinger ponovno razmotrival to vprašanje pred medicinsko fakulteto, v raznih spisih in v svojem glasilu »Journal des Praticiens«. Čisti vodi očita, da ostavlja ob malih odvodnicah apnenčeve usedline in druge ostanke, ki oskorojajo žile in jih zamažejo, da postanejo stene krehke: odtod pogostni okrhliaji, prelomi... in možganski krvotoki! V čem pa treznost uživanje vina pospešuje te nerednosti? S tem, da endokrine žleze sili k notranjemu izločevanju: thyroido (golšno žlezo), nadledvično in še dokaj drugih žlez, ki pomagajo življenski dejavnosti, krepijo obrambo organizma, urejajo hranitvene izmene, zagotavljajo obkrožno ravnovesje. Razen tega jačijo živčevje, vzbujajo veselje, zgovornost, odkritost, zaupnost, srčnost; eva nas daleč od ujedljivih poparjenec, brezbrzihih črnovidcev. Nadalje vzbuja srčni polet, dobrotvornost, veličudnost, popustljivost.

Pripomnimo, da je vinkolozih hud protivnik mikrobom. Ako je čist, ubije v petnajstih minutah bacil tifoidne vročice; v tridesetih, ako je na pol zmešan z vodo. Čist vrhu tega zamori v 6 minutah večino bakterijev, mgrolečih v okuženih školjkah. Istotako uničuje v našem drobovju glivice, povzbuje naš odpor proti avtointoksikaciji, izpodjeda največji vzrok počasne apendicite.

kost: reberca, ocvrta jajca s konci špargljev, in natakan, ki je poznal njegove navade, je previdno odmašil fino steklenico starega léovillca, prepleteno s slamo. Vraga! Lepi časi so bili to in nikakor se ni mogel navaditi na ta uborni kruh.

In v svoji potrpežljivosti je mladi mož vrgel ostanek kruha v blato.

V istem trenutku je stopil iz hiše vojak, se priklonil, pobral kos kruha, šel par korakov naprej, ga obrisal z rokavom in ga začel slastno jesti.

Henri de Hardimont se je že sramoval svojega dejanja in pomiloval reveža, ki je bil tako lačen. Bil je dolg in velik dečko, precej slaboten, oči so kazale, da je bolhen in bil je neobrit, kot bi bil v bolnišnici. Suh je bil pa tako, da so se mu naravnost videle kosti skozi izrabljeni plašč.

Ti si torej pošteno lačen, tovariš? je dejal in se približal vojaku.

Kot vidiš, mu je ta odvrnil s polnimi usti.

Oprosti mi torej. Če bi bil vedel, da bi ti bil mogel storiti uslugo, ne bi bil vrgel svojega kruha proč.

To ni nič hudega, je nadaljeval vojak. Saj mi gre vkljub temu v slast.

Pa vendar, je dejal plemenitaš, to, kar sem storil, ni bilo prav, in žal mi je. Nočem, da bi imel slabo mnenje o meni in ker imam še starega kornjaka v steklenki — spijva ga skupaj. Možak je bil pojedel kruh. On in

Pijte torej božjo kapljico, toda s pametjo. Toda mere so različne. Kar je za junca, ni za nuncu, pravi latinska poslovica. Mera je odvisna od odpornosti, življenskega načina, poklica, hrane, pa od mnogobrojnih individualnih činitelev. Jules Simon je nekoč pripovedoval, da mu je Bismarck dejal zelo resno: »Človek ni popoln, ako zapusti zemljo, ne da bi bil posušil po dve steklenici šampanjca na dan.« L. 817. je Karel Veliki povzročil shod cerkvenega koncila, ki je skrčil »na pet funtov« vsakdanji popitek, dovoljen redovniku. To je skrajšani obrok! Koliko neki je moral menih izliti vase poprej? V Franciji porabi rudar, steklar, kopač, poljedelec liter ali dva, včasih tri na dan. Mogoče je to malce preveč. Vi, čitatelji ste večji del razumniki, dosti sedite, ste preveč rejeni: glavna pijača bodi voda, s primerno primesjo grozdjarja. Nekaterim se dovoljuje gram alkohola na kilogram. Človek, ki tehta 70 kg, bi smel brez škode užiti 70 gramov alkohola na dan, t. j. 700 gramov vina ali polno steklenico (73 centilitrov). Za večino intelektualcev je to preveč. Privoščiti si ga je povprek 30 do 60 centilitrov, raji 30; to znaša tri do šest kozarcev (bordojskih); ponavljam pa, da je varneje, omejiti se na tri čaše. Ta količina je zadostna za endokrine žleze, za dober krvotok in črevesno antisepsijo. Tak, vodopivec, pri še naprej »žabji sirup«, a za zdravje vrni še kupico ali dve vina, posebno kadar si ječ; sir in vino se podpirata in podsesterita sočnost.

Platon, ki je branil vino pred 18. letom, je trpel pri odraslih celo pijanost. Mleko je detetu vino, vino pa je mleko starčku, je rekla salernska šola; pravilno poje Ahil Millien: Le vin des vieux c'est le lait. Dandanes se priletnim marsikdaj zabranjuje. Ako nimajo poapnenjenih žil, naj ga le pije, seveda zmerno. S starostjo se notranje izločevanje znižuje; vino pa prispeva z krepčilom k životnemu ravnotežju.

Kakšno vino se priporoča? Izvrstne znamke, najrajši stare! Se spominjate polkovnika, ki je korakal s četami skozi sloviti vinograd in mu je dal izkazati vojaško čast? Ta francoski častnik se je zavedal, da njegov narod dolguje svojo hrabrost, ljubeznivost, duhovitost in plemenitost čudovitim svojim vinom. Sicer pa, ali si morete misliti napredek in prosveto brez zlahtne trte? Uživate lahko tudi skromnejše vrste, samo da so pristne, ne kisle niti zbrozgane niti zmešane. Čuvajte se zavrelke, cukovine, praskavca, vžgalca. Seveda če vam je zdravnik prepovedal vino radi želodca, ledvic, jeter, arterij, se mu morate pokoriti.

Kaj pa bo v poslednjem primeru s črevesno antisepsijo in z endokrinimi žlezami? Bržkone ste že kaj čuli o opoterapiji (grško »opos« — organ). V raznih oblikah se pridelujejo izvlečki vseh teh žlez in zdravnik vam bo nasvetoval pravi lek za notranjo sekrecijo. Za črešno desinfekcijo pa lahko rabite kakor muzulmani kislino mleko, jagust, kefir ali »mlečni šampanjec iz Kavkaza«. Težje se dobi kumisi, iz kobiljega mleka. Mečnikov (toliko, da nismem rekel »Mlečnikov«) toplo priporoča vse te sesedenice in strjenine.

Dr. P. F.

Najboljše ideje pridejo nepoklicane, t. j. tako, da šele pozneje delo v potu obraza pokaže njih znanstveno vrednost, in prepričan sem, da v tem oziru ni razlike med pravo znanostjo in pravo umetnostjo.

F. Veber.

François Coppée: (iz francoske akademije)

Košček kruha.

(iz francosčine prevel P. V. B.)

Mladi vojvoda de Hardimont se je nahajal v Aixu na Savojskem, kjer je zdravil svojo znamenito kobilo Péricole, ki se je bila prehladila pri derbju. Ravnikar je bil končal kosilo in raztreseno pogledal v časopis, kar je razpil novico o polomu pri Reichshofenu.

Izpraznil je kozarec šartreze, položil servijeto na mizo restavracije, dal slugi povelje, naj pripravi kovčke, se vsedel dve uri pozneje v pariški ekspres in hitel v nabiralni urad in se vpisal v frontni polk.

Vkljub temu, da je živel od devetnajstega do petindvajsetega leta neravno življenje visoke družbe, ki Slovaka otopi, in se gibal samo v dirkalnih blevih in budorjnih operetnih pevki, je prišel vendar trenutek, ko ni mogel pozabiti svojih slavnih prednikov: Eugénand de Hardimont je umrl na ku-gi v Tunisu isti dan kot sv. Ludovik, Jean de Hardimont je bil vojskovodja za časa Du Guesclina in François-Henri de Hardimont je bil ubit v bitki pri Fontenoyju. Čeravno je bil mladi

* Ena prvih bitk v francosko-nemški vojski 1. 1870, v kateri so se morali Francozi umakniti.

vojvoda ves izčrpan radi svojega škandaloznega in bedastega ljubavnega razmerja z Lucyjo Violetto, primadonno gledališča Nudites-Parisiennes, je v trenutku, ko je zvedel, da so Francozi izgubili bitko na francoski zemlji čutil, kako mu kri stopa v obraz in zdelo se mu je, kot bi bil dobil krepko zaušnico.

Njegov polk se je prve dni novembra 1. 1870 vrnil v Pariz in tako se je zgodilo, da je pešec Henri de Hardimont branil s svojo četo utrdbo Hantes-Bruyères, sezidano v naglici, ki so jo branili topovi trdnjave Bicêtre.

Kraj je bil žalosten: gola drevesa so stala ob cesti, ki je, vsa razrita od blatnih kolovozov, vedla čez okužena predmestna polja. Ob tej cesti je stala zapuščena gostilna z uto, kjer so se vojaki nastanili. Par dni poprej so se bili tu vršili boji in od strelav je bilo polomljenih par brestov ob cesti, vsi pa so imeli v skorji bele rane od krogel. Pogled na hišo je bil strašen: granata je bila raztrgala streho in temno-rdeči zidovi so izgledali, kot bi bil pobarvani s krvjo. Oboki ute so bili podrti, črne opne so strgane vsele s stropa, igrišče je bilo uničeno. Mokre vrvi gugalnice so ječale v vlažnem vetru, pri vratih so bili napisli: Društvena soba — absint — vermut — vino 60 cent, liter — vsi razprskani od strelav. Poleg njih je bil naslikan mrtev zajec nad dvema biljardnima palicama, ki so bile križem zvezane s tra-

vojvoda sta spila vsak požirek žvanja; prijateljstvo je bilo sklenjeno.

— Kako ti je ime? je vprašal vojak. — Hardimont, je odvrnil vojvoda in zamolčal svoj naslov. In ti?

— Jean — Victor... Ravnikar sem prišel k četi... Prihajam iz bolnišnice... Ranjen sem bil pri Chatillonu... Oj, v bolnišnici je bilo lepo, dobival sem izborna konjsko juho... Toda imel sem samo prasko in major je določil, da moram proč, in tako se je spet pričela lakota. Kajti lahko mi verjameš, če hočeš — le poglej me — trpel sem lakoto celo svoje življenje.

Strašna je bila beseda, ki jo je rekel lahoživcu, kateri je ravnikar obžaloval, da mu ni na razpolago kuhinja kavarne Café Anglais. Vojvoda de Hardimont je gledal svojega tovariša s skoraj preplašenim začudenjem. Vojak se je bolešno nasmejal in pokazal svoje lačne volčje zobe, ki so se belo rezali iz rjavega obličja, in kot da bi bil razumel, da njegov tovariš pričakuje razlago, je začel govoriti:

— Čujte, je dejal, in prenehal s tikanjem, ker je brezdvomno uganil, da je njegov tovariš srečen in bogat, čuje, sprehajaja se malo semtertja po cesti, da si ugrejeva noge in povedal vam bom stvari, ki jih gotovo še niste nikoli slišali... Imenujem se Jean-Victor, kratkomo Jean-Victor, kajti najdenček sem in moji edini lepi spomini so prvi časi moje mladosti, ko sem bil

